

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ЯРОВАЯ СВІТЛАНА МИКОЛАЇВНА

Допускається до захисту:
В.о. завідувача кафедри
теорії і практики перекладу
к.пед.н. Бойван О.С.

_____ (підпис)

« _____ » _____ 2022 р.

**ФЕМІНІТИВИ У СУЧАСНОМУ АНГЛІЙСЬКО- ТА
ФРАНЦУЗЬКОМОВНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ**

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська

Освітня програма Англійська та друга іноземна мови та літератури (переклад
включно)

Магістерська робота

Науковий керівник:

Ігнатенко Д.Є.

к.філол.н., ст.викладач

кафедри романо-германської філології

та зарубіжної літератури

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали/за шкалою ЄКТ5/за національною шкалою)

Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця 2022

АНОТАЦІЯ

Яровая С. М. Фемінітиви у сучасному англійсько- та французькомовному медіадискурсі. Спеціальність 035 Філологія. Спеціалізація 035.041 *Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська.* Освітня програма *Англійська та друга іноземна мови та літератури (переклад включно).* Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2022. – 130 с.

Магістерську роботу присвячено структурно-семантичному і функційному аналізу фемінітивів, що функціонують у сучасному англійсько- та французькомовному медіадискурсі. Матеріалом дослідження слугують лексеми-найменування осіб жіночої статі (фемінітиви), вилучені методом суцільної вибірки з англійських (британських і американських) («Financial times», «The Times», «The Washington Post», «VOA») і французьких («Le Figaro», «Liberation», «Le Monde», «Slate») он-лайн газет. Обсяг вибірки становить 231 лексичну одиницю (65 одиниць в англійській та 166 одиниць у французькій мові).

У пропонованому дослідженні На матеріалі англійської та французької мов автор встановлює закономірності творення, семантику фемінітивів та їх функції в медіатексті. У дослідженні також висвітлюється питання розвитку гендерних досліджень у лінгвістиці і специфіки функціонування гендерного медіадискурсу. Автор встановлює обсяг поняття «фемінітив», виявляє та пояснює обмеження (семантичні, формальні, стилістичні, лексичні, словотвірні), які можуть виникнути в процесі творення нових фемінітивів. У роботі встановлюються способи творення фемінітивів у зіставлюваних мовах, виокремлюються семантичні групи, аналізуються функції фемінітивів у медіатекстах англійської і французької мов.

Ключові слова: фемінітив, гендерна лінгвістика, дискурс, медіадискурс, мас-медіа.

SUMMARY

Yarovaia S. M. Feminities in Modern English and French Media Discourse. Speciality 035 Philology. Specialisation 035.041 Germanic Languages and Literatures (including translation), first – English. Educational Programme English and second foreign Languages and Literatures (including translation). Vasyl' Stus Donetsk National University, 2022. – 130 p.

The Master's research paper devoted to the structural-semantic and functional analysis of feminities functioning in modern media discourse of English and French language. The research material is lexemes of the female gender (feminities), extracted by the continuous sampling method from English (British and American) ("Financial times", "The Times", "The Washington Post", "VOA") and French ("Le Figaro", "Liberation", "Le Monde", "Slate") online newspapers. The volume of the sample is 231 lexical units (65 lexical units in English and 166 lexical units in French).

In the following research on the material of English and French the author establishes the patterns of creation, semantics of feminities and their functions in the media text. The study also highlights the development of gender studies in linguistics and the specifics of functioning of gender media discourse. The author establishes the scope of the concept "feminine", identifies and explains the limitations (semantic, formal, stylistic, lexical, word-formation) that may arise in the process of creating new feminities. The research establishes the ways of feminine creating in comparable languages as the semantic groups of studied units are identified, and the functions of feminities in English and French media texts are analyzed.

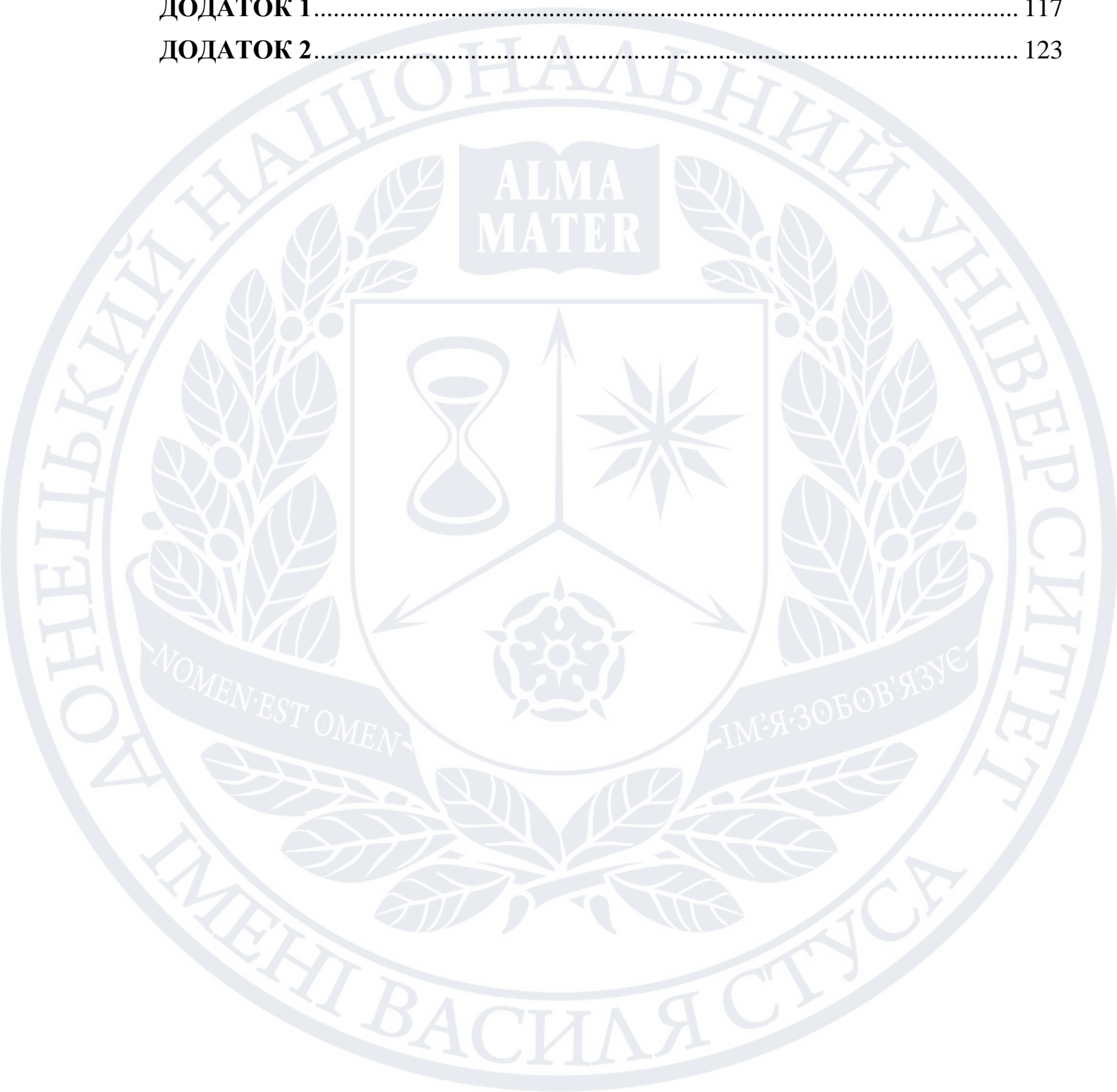
Keywords: feminine, gender linguistics, discourse, media discourse, mass media.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1	13
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕМІНІТИВІВ У СУЧАСНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ	13
1.1 Виникнення й етапи розвитку дискурсології як науки.....	13
1.2 Медіадискурс як об'єкт медіалінгвістичного аналізу.....	16
1.2.1 Феномен «медіа» в сучасному суспільстві.....	17
1.2.2 Поняття «медіадискурсу» в сучасній лінгвістиці: функційні й прагматичні особливості.....	19
1.2.3 Медіатексти як структурно-смілова одиниця медіадискурсу.....	21
1.3 Розвиток гендерних досліджень у мовознавстві: лінгвістичні та екстралінгвістичні передумови.....	23
1.3.1. Процес фемінізації лексики у в Англії і США.....	25
1.3.2. Процес фемінізації лексики у Франції.....	29
1.4 Специфіка гендерного медійного дискурсу.....	33
1.5 Фемінітиви в сучасному медіапросторі англійської і французької мов	35
1.5.1 Фемінітиви: обсяг поняття і проблеми термінологічного визначення....	36
1.5.2 Фемінітиви як інструмент гендерної диференціації в медіадискурсі	37
1.6 Методологічні основи дослідження.....	39
РОЗДІЛ 2	43
СТРУКТУРНО- ТА ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФЕМІНІТИВІВ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ ТА ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВАХ	43
2.1 Словотвірна мотивація фемінітивів у сучасній англійській та французькій мовах.....	43
2.2 Морфологічна деривація фемінітивів в англійській та французькій мовах.....	44
2.2.1 Безафіксний спосіб творення фемінітивів у французькій мові.....	44
2.2.2 Афіксальний спосіб творення фемінітивів в англійській та французькій мовах.....	45
2.2.3 Флективний спосіб творення фемінітивів у французькій мові.....	47
2.3 Аналітичний прийом деривації фемінітивів в англійській та французькій мовах.....	49

2.4 Суплетівізм (номінації різних основ) в англійській та французькій мовах	50
2.5 Лексико-семантичні особливості фемінітивів та їх характеристика в англійській та французькій мовах	51
2.5.1. Назви жінок за родовими та сімейними стосунками	52
2.5.2 Назви жінок за титулами	52
2.5.3 Назви жінок за сферою діяльності.	53
2.5.3.1 Назви жінок за родом діяльності	53
2.5.3.2 Назви жінок за професією	53
2.5.3.3 Назви жінок за функцією діяльності	55
2.5.3.4 Назви жінок за посадою	55
2.5.3.5 Назви жінок за нахилами та інтересами	56
2.5.4 Назви жінок за ситуативним станом	57
2.5.5 Назви жінок за військовим або ученим званням, науковим ступенем....	57
2.5.6 Назви жінок за віковими ознаками	58
2.5.7 Назви жінок за особистісними характеристиками	58
РОЗДІЛ 3	59
ФУНКЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ФЕМІНІТИВІВ У МЕДІАДИСКУРСІ (НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ АНГЛІЙСЬКИХ І ФРАНЦУЗЬКИХ ЗМІ)	59
3.2.1 Особливості процесу впровадження і функціонування фемінітивів у французькій мові (за даними Французької Академії)	59
3.2.2 Особливості процесу впровадження і функціонування фемінітивів в англійській мові	70
3.3 Процес нейтралізації як спосіб боротьби з гендерною асиметрією у мові	72
3.4 Функція фемінітивів у сучасному англо- та франкомовному медіадискурсі	78
3.5 Аналіз використання найрозповсюдженіших фемінітивів у порівнянні з маскулінативами та з гендерно нейтральними іменниками в англомовних та франкомовних ЗМІ	78
3.5.1. Зіставний аналіз вживання waiter – waitress – waitperson, chairman – chairwoman – chairperson, headmistress – headmaster – head teacher, fireman – firewoman – firefighter у статтях онлайн газет «The Times», «VOA», «The Washington Post», «Financial times» за 2012 та 2021 роки	79
3.5.2. Аналіз використання фемінітивів, утворених від маскулінативів «auteur», «écrivain» та «chef» у статтях онлайн газет «Slate», «Le Figaro», «Liberation», «Le Monde» за 2012 та 2021 роки	90

ВИСНОВКИ	98
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	100
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ЕМІРИЧНОГО МАТЕРІАЛУ	108
ДОДАТОК 1.....	117
ДОДАТОК 2.....	123

ВСТУП

Мова – невід’ємна частина життя кожної людини, вона відображає і організовує її інтелектуальну і духовну діяльність. Мова відображає культурну спадщину та систему матеріальних і моральних цінностей народу. Вивчення мови – один з найважливіших методів ознайомлення з культурою народу, що сприяє розумінню його ставлення до різних явищ. Мова фіксує і соціальне розшарування суспільства: становище бідних і багатих, освічених та неосвічених, а також гендерні особливості взаємодії жінок і чоловіків у суспільстві, особлива увага до вивчення яких спостерігається в сучасний період.

На сьогоднішній день засоби масової інформації (далі – ЗМІ) (преса, телебачення, Інтернет, радіо) є головним інструментом впливу на свідомість людей, зокрема на формування громадської думки щодо низки соціальних проблем, насамперед таких, що відображають особливості гендерних відносин у певній мовно-культурній спільноті. Через те, що кожен мовець окремо, або групи людей використовують певний меїда-продукт, стає можливим визначити особливості їх мислення шляхом дослідження міадискурсу.

За допомогою аналізу мови міадискурсу можна отримати досить чітке уявлення про становище жінки в суспільстві. Наприклад, якщо для назви посади, яку обіймає жінка, застосовується іменник чоловічого чи загального роду, то формально належність жінки до конкретної професії або можливість її посісти не простежується. Раніше більшість мов тяжіла до маскуліноцентризму, тобто для позначення певного соціального стану чи професії жінки використовувалися слова чоловічого чи загального роду, а фемінітиви (еквіваленти жіночого роду) були репрезентовані в досить обмеженій кількості.

Широке розповсюдження й активне утворення нових фемінітивів в мові безпосередньо пов'язане зі зростанням феміністичних настроїв у суспільстві, що спричинили зміни в гендерній лінгвістиці, які вже можна спостерігати і в

повсякденному мовленні. Творення фемінітивів в англійській мові було пов'язане передусім з прагненням уникнути фіксації однозначної належності певної професії конкретній статі, що зі свого боку сприяло уникненню упереджень щодо гендерних розподілів і обов'язків у суспільстві. У французькій мові також відбувається процес активного поширення фемінітивів в офіційних документах та засобах масової інформації. Відображення таких одиниць у мові можна вважати етапом в історії боротьби жінок за свої права.

Актуальність дослідження обумовлена стрімкими громадськими змінами, які відбуваються протягом останніх десятиліть в усьому світі, що призвели до утворення та розповсюдження, а також активного вживання фемінітивів, які передусім позначають жінок відповідно до їх професійної чи соціальної належності у різних галузях. Жінки займають провідні місця у всіх сферах життя: від політичного, до культурного та наукового. Уживання фемінітивів стає актуальною проблемою сучасного англійського та французького мовознавства, що набуває все більше обертів з розвитком Інтернет-спілкування. Фемінітиви та активність їх використання у ЗМІ стають нормою офіційно-ділового стилю, що впливає на мовлення та суспільну свідомість людей.

Отже, **актуальність** пропонованого дослідження зумовлена важливістю обраних для аналізу лексем у відображенні гендерних ролей у сучасному медіадискурсі, а також недостатнім рівнем вивчення обраних мовних одиниць у досліджуваних мовах як окремо, так і в зіставному аспекті, необхідністю розробки моделі опису цих одиниць для їх порівняльного аналізу в різноструктурних мовах.

Мета дослідження – здійснити структурний, лексико-семантичний та функційний аналіз фемінітивів, що функціують у медіатекстах англійської та французької мов.

Досягнення мети стає можливим за умови розв'язання таких **завдань**:

- 1) проаналізувати причини виникнення й етапи розвитку дискурсології як науки;
- 2) обґрунтувати сутність поняття «медіадискурс» у сучасній лінгвістиці;
- 3) окреслити закономірності розвитку гендерних досліджень у мовознавстві;
- 4) проаналізувати специфіку гендерного медійного дискурсу;
- 5) установити обсяг поняття 'фемінітив' і проблеми його термінологічного визначення;
- 6) виявити та пояснити обмеження (семантичні, формальні, стилістичні, лексичні, словотвірні), що актуалізуються під час творення фемінітивів;
- 7) визначити й описати основні способи творення фемінітивів в англійській і французькій мовах;
- 8) здійснити семантичну класифікацію фемінітивів в англійській і французькій мовах;
- 9) встановити й описати функції фемінітивів у медіатекстах англійської та французької мов.

Об'єкт дослідження – фемінітиви в сучасному англо- та франкомовному медіадискурсі.

Предметом дослідження є способи творення, лексико-семантичні особливості та функції фемінітивів, що функціують у сучасному англо- та франкомовному медіадискурсі.

Матеріалом дослідження слугує 231 фемінітив (65 одиниць в англійській та 166 одиниць у французькій мові)., вилучені методом суцільної вибірки з англійських (британських і американських) («Financial times», «The Times», «The Washington Post», «VOA») і французьких («Le Figaro», «Liberation», «Le Monde», «Slate») он-лайн газет.

Мета та завдання, окреслені в роботі, а також специфіка об'єкта та предмета дослідження зумовили використання таких методів та прийомів лінгвістичного аналізу: *словотвірний аналіз* – для виявлення способів

творення фемінітивів; *метод компонентного аналізу* – з метою вивчення семантики фемінітивів; *кількісний аналіз* – для виявлення наявності / відсутності, певних структурних типів; *метод контекстуального аналізу* – для дослідження специфіки функціонування фемінітивів у текстах ЗМІ; *описовий метод* – підґрунтя для комплексної презентації результатів праці.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в ньому вперше здійснено спробу комплексного зіставного аналізу фемінітивів, що функціують у сучасному англо- та франкомовному медіадискурсі. У праці встановлено закономірності словотвору, семантики фемінітивів, а також їх функцій в англо- та франкомовному медіатекстах.

Практичне значення роботи полягає в можливості використання її основних теоретичних положень і висновків під час читання спецкурсів з дискурсології, лінгвістики тексту, комунікативної лінгвістики, культури мовлення у вишах України й безпосередньо для перекладу текстів, що містять фемінітиви.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження викладено у доповіді на Міжвузівській науковій студентській конференції «Зіставне вивчення германських, романських і слов'янських мов і літератур» (ДонНУ імені Василя Стуса, Вінниця, 2022 р.).

Публікації. Основні положення магістерської роботи викладено у 2 публікаціях: 1 статті у збірнику студентських наукових статей (Вісник СНТ ДонНУ імені Василя Стуса) (тема «Способи нейтралізації гендерної асиметрії в англійській та французькій мовах») та у 1 матеріалі доповідей на студентській науковій конференції (тема «Поняття «медіадискурсу» та його структурно-сміслової одиниці «медіатекст» у сучасній лінгвістиці»).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів (з висновками до них), висновків, списку використаної літератури (146 наукових джерел українською, англійською та французькою мовами), списку джерел емпіричного матеріалу (62 позиції), додатків. Загальний обсяг роботи

складає 130 сторінок. Основний текст дослідження викладено на 93 сторінках.

У *Вступі* визначається актуальність роботи, її мета і завдання, об'єкт і предмет, методи та матеріал дослідження, новизна, практичне значення, апробація та структура.

У *першому розділі* «ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕМІНІТИВІВ У СУЧАСНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ» розглянуто етапи виникнення та розвитку дискурсології та ознаки сучасного медіадискурсу, статус феномену «медіадискурс» у сучасній лінгвістиці. Увагу сконцентровано на специфіці гендерного медійного дискурсу та вивченні розвитку гендерних досліджень у мовознавстві, а також інтерпретовано поняття «фемінітив», схарактеризовано проблеми його термінологічного визначення.

У *другому розділі* «СТРУКТУРНА ТА ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФЕМІНІТИВІВ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ ТА ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВАХ» розкривається питання словотвірної мотивації фемінітивів у сучасній англійській та французькій мовах, зокрема тенденції морфологічної та морфолого-синтаксичної деривації фемінітивів у зазначених мовах та особливості суфіксального і префіксального способів їх творення, а також увагу зосереджено на процесі нейтралізації гендерної асиметрії у зіставляваних мовах.

У *третьому розділі* «ФУНКЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ФЕМІНІТИВІВ У МЕДІАДИСКУРСІ (НА ОСНОВІ АНГЛІЙСЬКИХ І ФРАНЦУЗЬКИХ ЗМІ)» досліджено лексико-семантичну специфіку фемінітивів в англійській та французькій мовах, а також подано фемінітиви-назви осіб жіночої статі за родовими та сімейними стосунками, титулами, науковими ступенями або вченими званнями, родом діяльності, професією, функцією, професійною сферою, спеціальністю, посадою, нахилами та інтересами, за назвами жінок за ситуативним станом, військовим званням, за віковими ознаками. У цьому

розділі також проаналізовано використання та функціонування обраних фемінітивів у статтях обраних онлайн газет за 2012 та 2021 роки.

У Висновках підбито підсумки проведеного аналізу.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕМІНІТИВІВ У СУЧАСНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ

1.1 Виникнення й етапи розвитку дискурсології як науки

Шляхом інтерпретації мовних явищ та мовленнєвих актів сучасні мовознавці опрацьовують та досліджують особливості людських суджень, емоцій, мотивів та особливостей поведінки, а також стереотипів тощо [54]. Текст та дискурс можуть бути найбільш репрезентативними об'єктами, що віддзеркалюють не лише об'єктивно висловлену інформацію, але й людину, яка висловлює цю інформацію з суб'єктивної точки зору у різних ситуаціях мовлення.

Завдяки таким ознакам тексту як послідовність мовних знаків, лінійність структури, семантична зв'язність та змістова цілісність, текст визначається як інформаційно-комунікативна одиниця найвищого рівня мови. Дослідження в області комунікативної лінгвістики дозволяє розширити уявлення про текст загалом, як про елемент комунікативного акту.

Ф. С. Бацевич визначає дискурс як «тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище, мовленнєвий потік, що має різні форми вияву (усну, писемну, паралінгвальну), відбувається у межах конкретного каналу спілкування, регулюється стратегіями і тактиками учасників; як синтез когнітивних, мовних та позамовних чинників, які визначаються конкретним колом “форм життя”, залежних від тематики спілкування, що має своїм результатом формування різноманітних мовленнєвих жанрів» [5, с.138].

У Лінгвістичному словнику дискурс тлумачиться як «комунікативна подія, що може бути описана або як послідовність пов'язаних один з одним мовленнєвих актів (або висловлень), або як певна послідовність речень, що складають основу такого опису (тобто предикацій; в англо-американській традиції клауз)» [18, с.146].

Відомий дослідник дискурсу Т. ван Дейк зазначає, що термін “дискурс” може вживатись у таких значеннях:

- дискурс у широкому розумінні може бути письмовим, мовленнєвим, а також мати вербальну та невербальну складову;
- дискурс у вузькому значенні дослідник визначає як письмовий чи мовленнєвий вербальний продукт комунікативної дії;
- дискурс як конкретна розмова завжди пов’язаний з конкретними умовами та контекстом;
- дискурс як тип розмови пов’язаний з типами вербальної продукції, а не з конкретними комунікативними діями;
- дискурс як жанр, а саме, науковий дискурс, політичний дискурс, і т. д.;
- дискурс як узагальнене уявлення про певний історичний період, культуру, спільноту [69].

Охопити поняття дискурсу і тексту, що його втілює, неможливо. Саме тому науковці виділяють низку різновидів дискурсу. Публіцистичний дискурс вважається найбільш репрезентативним, оскільки в ньому йдеться про людину та суспільство. Функція цього виду дискурсу: інформувати впливаючи, тобто можливість здійснювати прагматичний вплив на адресата.

Публіцистичний дискурс здатний швидко реагувати на зміни, що відбуваються в мові. Лексика, що використовується в цьому дискурсі, балансує на межі офіційно-ділового та розмовного стилів [54, с.148].

У нашій науковій роботі ми досліджуємо фемінитиви у газетному та журнальному дискурсах, у якому основну роль відіграє слово, у той час як, наприклад у телевізійному чи радіо дискурсі на реципієнта впливає звук, анімація тощо.

Лінгвісти, які вивчають дискурс завжди розмежовували між собою два поняття «дискурс» і «текст». Більшість науковців використовують термін «дискурс» для позначення фактичного, соціально продемонстрованого тексту чи розмови, а «текст» — до його абстрактних (наприклад, граматичних)

структур. Це розрізнення понять відіграє настільки ж важливу роль для аналізу дискурсу, як і розрізнення понять «мова» і «мовлення» у структурній і генеративній лінгвістиці. Таким чином, «дискурс» це процес спілкування або мовлення, а «текст» – абстрактна та теоретична одиниця (як іменникове словосполучення або речення), яка належить до сфери абстрактних лінгвістичних знань чи компетенції або до системи мови. У сучасному мультидисциплінарному аналізі дискурсу все стало або надто заплутаним, або застарілим, бо у дослідженні дискурсу тепер іноді загалом аналізуються дискурси як форми використання мови. Проте, така зосередженість на конкретному, постійному використанні мови не означає, що сам теоретичний виклад є менш абстрактним. Подібно до того, як лінгвісти абстрагують граматичні властивості від реальних словесних висловлювань, аналітики дискурсу роблять це, коли описують, наприклад, жести, інтонацію, паузи, графічний дизайн, наративні структури, метафори, повороти, кінцеві послідовності тощо. Не важливо чи у розширеному, чи в обмеженому значенні, чи це розмова або текст, чи складна комунікативна подія, «дискурс» у своєму первинному значенні використовується для позначення конкретних об'єктів чи токенів, тобто унікальних явищ, що включають певних соціальних акторів у певній обстановці та контексті. Ця унікальність, наприклад, визначається зі сторони унікальної комбінації слів, інтонації, жестів, значень або дій, які зараз виконують ці учасники.

Отже, з огляду на усі вищенаведені визначення терміну «дискурс», ми можемо стверджувати, що це поняття у сучасній лінгвістиці має багато визначень, та схоже за змістом до поняття «текст», проте позначає більш динамічний процес, який знаходиться в певному соціальному контексті, і за яким можна спостерігати під час мовного спілкування, результатом якого виступає сам текст.

1.2 Медіадискурс як об'єкт медіалінгвістичного аналізу

Період з другої половини XX століття до початку XXI століття характеризується стрімким розвитком ЗМІ разом з поширенням Інтернету, завдяки чому утворився новий єдиний медіапростір, який є провідним засобом масової комунікації, і медіамова. В процесі дослідження її особливостей виникла медіалінгвістика, яка наразі є об'єктом медіалінгвістичного аналізу.

ЗМІ сильно впливають та навіть змінюють суспільну свідомість людей. Це трапляється через те, що люди отримують багато інформації про світ та навколишнє середовище через газети, журнали, соціальні мережі, телевізор тощо. ЗМІ відрізняються своєю публічністю, тобто коло їх споживачів є необмеженим, а напрямки впливу є різними та потужними. Але ЗМІ створені не лише для того, аби передавати різноманітну інформацію, вони ще виступають активними учасниками соціальних, суспільно-політичних та економічних процесів, створюючи певні ситуації та формуючи настрій реципієнтів.

Медіалінгвістика – неонапряма сучасного мовознавства, що досліджує природу, функції, характеристики, лінгвістичний потенціал масової комунікації [62].

Медіадискурс – це специфічний вид мовленнєво-мисленнєвої діяльності, характерний виключно для медіа-поля інформації, що здійснюється суб'єктами масової комунікації. Медіадискурс відрізняється від інших типів дискурсу, таких як політичний, релігійний, науковий тощо за комунікативними ситуаціями. Під медіа-дискурсом розуміється будь-який тип дискурсу, що реалізується в межах масової комунікації, що виробляється за допомогою ЗМІ [17, с. 536].

Мета, яку ставить перед собою медійний дискурс, також реалізується у власному комунікативному плані та конкретизується в комунікативних характеристиках, він описує, пояснює, прогнозує щось, що сприймається як реальний предмет, і чому можна сконструювати раціональні судження.

Отже, медійний дискурс звертається до суспільства в цілому і до кожної людини окремо. Це зумовлює використання певної лексики, яка переважно стосується суспільно значущих подій за допомогою певних термінів. Досліджуючи проблему класифікації текстів ЗМІ, потрібно надавати увагу одній з двох функцій ЗМІ: аналітичній, при якій основою змісту є повідомлення, що фіксує факт як подію, чи інформативній, що полягає в інтерпретації факту [20].

1.2.1 Феномен «медіа» в сучасному суспільстві

Медіа (від лат. *medium* – засіб, спосіб) – засоби та інструменти зберігання і передачі інформації та даних для індивідуальної чи/та масової аудиторії. Часто як синоніми вживають ЗМІ, мас-медіа, хоча зарубіжна наука розглядає її у більш широкому значенні, зокрема тлумачить їх з погляду комунікації – поширення інформації, ідей та думок, що є частиною людського життя, а методи та способи донесення цих даних до нас і є медіа (листівки друзів, телефонні розмови, комп'ютерні диски тощо) [11].

Медіа можна поділити на два основні типи, це мас-медіа (засоби масової інформації) та директ-медіа. До мас-медіа належать не тільки радіо і телебачення, а також газети і журнали. Після створення будь якого медіапродукту настає процес його споживання: перегляд, читання, прослуховування тощо. У реципієнтів виникає реакція на кожний медіапродукт, бо однією з головних його задач є вплив на споживача, іноді метою якої є нав'язати реципієнту громадську думку. Мас-медіа відрізняється від інших типів медіа його високим рівнем професіоналізму у виробництві медіаконтенту. В сучасному світі з розвитком технологій, появою мобільних телефонів, поширення інтернету набирає обертів директ-медіа, у якому вбачається взаємодія та інформаційне наповнення користувачами У директ-медіа, який виступає технічним засобом та каналом передачі інформації, користувачі можуть не тільки виступати реципієнтами, але і адресантами як у діалогічній, так і в полілогічній комунікації [34]

Завдяки розвитку інформаційних технологій та ЗМІ у період з кінця ХХ до початку ХХІ століття були створені нові способи зберігання, а також подання та пошуку інформації. Сфера сучасних комунікацій стрімко розвивається, створюючи нові мовні реальності та змінюючи культурно-мовне середовище в усьому світі.

[4].

Поширення інформації надзвичайно прискорилося, а споживання інтернет-продуктів розширилося. Нові інтернет-платформи, інтерфейси та соціальні мережі з'являються майже щороку, тоді як старі постійно модернізуються, удосконалюються, вносячи оновлення у формати медіа-презентації – головним чином за рахунок посилення візуалізації контенту.

Поняття «інформаційне суспільство» виникло в другій половині минулого століття, а в науковий обіг цей термін вийшов у 1970-х роках. Під інформаційним суспільством зазвичай розуміють суспільство, породжене розвитком і конвергенцією інформаційно-комунікаційних інновацій і технологій, у якому «знання, отримані завдяки легкому доступу до інформації та вмінню працювати з нею, стають головною умовою добробуту людей» [96, с.9].

Безперечно, феномен «медіа» є одним із найвизначніших символів нашого століття, символів зближення людей, їх цінностей і культур. Медіакультура та теорія комунікації тісно взаємодіють одна з одною, оскільки є феноменами інформаційного суспільства і міжкультурних зв'язків. Медіакультура розкриває різноманітні можливості збору, обробки, зберігання та передачі інформації, а також спрощеного доступу до неї. Виникли та стрімко розвиваються нові формати комунікаційної взаємодії соціальних комунікантів в Інтернеті як іншій реальності.

Стрімкий розвиток Інтернету та збільшення кількості активних користувачів, особливо серед молоді, занурює нас у нову мовну реальність та сприяє поширенню масової культури, творцями та споживачами якої часом є одні й ті самі особи.

Таким чином культура, яку тиражують і пропагують сучасні ЗМІ, трансформувалася в іншу якість і набула визначення медіакультури.

Про цей феномен інформаційної доби в останній третині XX століття заговорили представники різних гуманітарних наук: культурологи, музикознавці, лінгвісти, філософи та інші. Інформаційна культура, або, як її частіше називають, медіакультура, сьогодні є певною мірою рівня розвитку особистості, здатної адекватно сприймати, критично осмислювати та аналізувати медіатекст, виступати медіатором, активно здобувати нові знання про медіапростір, опановувати культуру сприйняття та передачі інформації в ноосфері.

1.2.2 Поняття «медіадискурсу» в сучасній лінгвістиці: функційні й прагматичні особливості

Медіа тексти і тексти ЗМІ є однією з найпоширеніших форм побутування мови, яка вивчається у медіалінгвістиці. Розвиток ЗМІ – це динамічний процес: поява преси, радіо, а згодом телебачення та інтернету прискорюють процес розповсюдження інформації.

Медіадискурс – це діяльність, що здійснюється суб'єктами масової комунікації, тому він мотивований певною метою, залежно від якої набуває конкретного змісту. Можливими цілями медіадискурсу є опис та пояснення, регулювання особи адресата, вплив на свідомість реципієнтів, оцінка дійсності, прогнозування ситуації тощо [41].

Ферклаф Н. у своїй роботі, присвяченій медіадискурсу [74] зауважує, що медіа формують порядок денний для слухачів і таким чином затверджують свою владу. ЗМІ мають силу впливати на реципієнта, та формують його сприйняття, переконання, цінності та іноді відношення. Сила ЗМІ у формуванні сприйняття, переконань, цінностей та соціальних відносин людей незаперечна.

В одному зі своїх досліджень Н. Ферклаф [73] намагався проаналізувати різні заголовки новин та дослідити, як вони впливають на

читачів. Основні питання, які він ставив на меті дослідити були: "Як світ представлений і оформлений в заголовках новин?", "Які ідентичності і стосунки встановлюються для тих, хто залучений до сюжету новин?" і "Наскільки сприйнятливі читачі до мовного стилю новин?". Згодом Н. Ферклаф розробив свій погляд на дискурс, об'єднавши "лінгвістично орієнтований аналіз дискурсу з соціальною та політичною думкою, дискурсу та мови, у вигляді структури, яка буде придатна для використання в соціальних наукових дослідженнях і, зокрема, у вивченні соціальних змін".

Ферклаф Н. і Водак Р. [75] стверджують, що дискурс є водночас соціально конститутивним та соціально зумовленим. Згідно з Н. Ферклафом, члени суспільства не знають про павутину соціальних структур, владних відносин і природу соціальних практик, тоді як їхні практики впливають на соціальні структури та соціальну боротьбу навколо них.

Для науковців завжди було важливим дослідити громадське сприйняття ЗМІ, оскільки воно щодня перебуває у безпосередньому контакті з ним. У зв'язку з цим різні дослідники проводили різні дослідження, використовуючи якісні та кількісні методи. Наприклад, Девід Мачин і Джоанна Торнборроу вважають, що медіадискурс це не просто комунікація, яка відбувається за допомогою політичних промов і новин. Навпаки, вони приводять до прикладу у розважальних ЗМІ, такі як фільми, моду, музику та архітектуру [83].

На думку Г. Кресса [81], різні семіотичні ресурси мають різні можливості, що дозволяє використовувати їх для виконання різних комунікативних завдань, наприклад, звук може бути більш ефективним, ніж письмовий текст.

ЗМІ у будь якій формі (письмовій, усній чи ефірній) формі значно впливають на реципієнтів. Засоби масової інформації інформують, навчають і розважають людей різними способами. Інформування вважається найголовнішою функцією ЗМІ.

Окрім інформативної функції також виділяють такі функції як:

1. Інтерпретаційна, яка полягає у тому, що ЗМІ інтерпретують повідомлення більш-менш явним та етичним чином. Газетні шпальти вже давно є явними інтерпретаціями поточних подій, а тепер діячі кабельного телебачення та радіо пропонують соціальні, культурні та політичні коментарі, які сповнені суб'єктивних інтерпретацій.
2. Навчальна, відрізняється тим, що деякі ЗМІ існують для того, щоб культивувати знання, навчаючи, а не просто передаючи інформацію. Великі мережі новин, такі як CNN і BBC, в основному виконують інформаційну функцію, в той час як кабельні мережі новин, такі як Fox News і MSNBC, виконують суміш інформаційної та інтерпретаційної функцій.
3. Об'єднуюча, адже засоби масової інформації можуть зближувати людей, що сприяє зміцненню зв'язків. Наприклад, люди, які розділяють спільні цінності та інтереси, можуть збиратися на інтернет-форумах, а маси людей можуть об'єднуватися під час перегляду репортажів про трагічні події, такі як 11 вересня або спалах смертоносного торнадо.

1.2.3 Медіатексти як структурно-сміслова одиниця медіадискурсу

Медіатекст — це складова частина медіадискурсу з позицій комунікативної стилістики, який дослідниця Н. І. Клушина розглядає як соціальну дію адресанта, спрямовану на переконання адресата в правильності авторської ідеї. Таким чином, адресант для переконання реципієнта використовує всі доступні мовні засоби, використовуючи як логічні аргументи, так і прийоми впливу. Оскільки публіцистичний текст являє собою складну ієрархічну структуру, він поєднує в собі два плани вираження лінгвістичних методів переконання. Експліцитний метод переконання полягає у відкритому переконанні реципієнта, та імпліцитний, у схованому, через вплив на підсвідомість [39]. Отже, ЗМІ не тільки відображають дійсні події, а й здійснюють сильний вплив на суспільну думку та свідомість людей у сукупності, та кожної людини окремо.

Т. Г. Добросклонська також вважає, що, медіатекст є основною одиницею медіадискурсу. Медіатекст об'єднує в собі різнопланові поняття, такі як: газетна стаття, телевізійна новина, радіопередача, реклама і навіть коментар тощо. [43].

А. М. Палієнко зазначає, що залежно від композиційно-структурних особливостей медіатексти поділяються на окремі жанри, виділяючи такі основні жанри, як репортаж, нарис, огляд, нотатка, фейлетон, інтерв'ю, звіт тощо [35].

У свою чергу, С. В. Таварткіладзе, розглядає медіатекст в культурному аспекті як джерело пізнання людської діяльності на духовному та матеріальному рівні. Науковиця досліджує його як гнучку комунікативну одиницю, що має значний ідеологічний і впливовий потенціал та є поліфункціональним утворенням, до його найважливіших функцій відносить інформування, а також ідеологічну і регулятивну функції, що проявляються в залученні одержувача інформації до формування загального ставлення щодо подій, висвітлених у ЗМІ [10].

Інтеграція в єдине комунікативне ціле відмінних семіотичних кодів (вербальних та невербальних) – особлива властивість медіатексту. Це проявляється навіть у традиційних газетних публікаціях, де присутні фотографії, таблиці, графічне та шрифтове оформлення [19].

Визначаючи поняття медіатексту відповідно до його функціональної орієнтованості, його можна розглядати як інформаційний продукт ЗМІ та продукт масової культури [19]. До продуктів ЗМІ, як зазначалось вище, відносять газети, журнали, радіо та телебачення, а до масової культури фільми, романи, музичні кліпи та рекламні ролики.

Г. С. Мельник вважає, що медіатекст – це конкретний результат медіавиробництва, що містить деяку інформаційний продукт, в жанрі медіа й адресований масі. Мова, яку використовують у процесі створення медіатекстів називають «медіамова», яка містить у собі комплекс засобів та прийомів виразності. У процесі створення медіатекстів використовується

медіамова – комплекс певних засобів і прийомів виразності, які значною мірою визначають характер медіакультури – сукупність матеріальних і інтелектуальних цінностей в області медіа [55].

О.В. Бокова та Л. Є. Кройчик [7] дотримуються схожої думки, що будь-який текст ЗМІ можна називати медійним текстом, які набувають не тільки технологічної схожості, а й своїм характером відносин з аудиторією.

Науковиця І.О. Косова визначає основне призначення ЗМІ, яке полягає в тому, щоб за максимально короткий період часу надати якомога більше інформації та зацікавити кожного адресата та впливати на його поведінку, смаки, думки, ставлення до подій та ідеологію без особистого контакту. Вчена також виділяє головні функції медіатекстів, до яких належать інформативна і регулятивно-маніпулятивна функції, тому що новини про актуальні події, безумовно, здатні впливати на адресатів [7, с.96].

Отже, медіатексти як структурно-сміслова одиниця медіадискурсу стали одними з основних способів використання мови в інформаційному суспільстві у текстах ЗМІ, відображаючи різноманітні суспільні події у різних аспектах людського життя.

Підсумовуючи теоретичні погляди та визначення поняття «медіатекст», можна зробити висновок, що медіатекст – це текст, який функціонує у медіадискурсі і ставить на меті проінформувати, навчити чи інтерпретувати певну інформацію для адресата, впливаючи на його погляди як на пряму так і у завуальованій формі.

1.3 Розвиток гендерних досліджень у мовознавстві: лінгвістичні та екстралінгвістичні передумови

В сучасному світі, в епоху становлення інформаційного суспільства, саме медіа виступають потужним інструментом формування і трансляції гендеру, гендерної демократії, гендерної культури [48].

Поява сучасних гендерних досліджень у мовознавстві свідчить про зацікавленість у мовознавстві ідеєю «чоловічого» і «жіночого», а отже це

залишається актуальною темою. Такі науковиці як Н. Гоца [12]; Ю. Маслова [31]; О. Левченко [27] присвятили свої наукові роботи цьому аспекту. Висвітленню гендерних стереотипів була присвячена і робота Т. Сукаленко [50].

Загальні й професійні найменування осіб жіночої статі виходять на рівень загальноновживаних і скоро перетворюються на стилістично нейтральні та рівнозначні до найменувань осіб чоловічої статі.

З розвитком фемінізму значних змін упродовж історії розвитку англійської та французької мов зазнали найменування осіб жіночої статі. Завдяки цьому вони виокремилися на лексичному тлі з власною неповторною історією і становлять окрему підсистему слів. Зі словника гендерних термінів дізнаємося, що фемінітиви – це слова жіночого роду, альтернативні або парні аналогічним поняттям чоловічого роду, що належать до всіх людей, незалежно від їхньої статі [48].

Тексти сучасної преси досліджуються в комунікативно-прагматичних аспектах. Їх мовні явища впливають на свідомість читача та маніпулюють ним. Особливий науковий інтерес представляє гендерний та когнітивний аспекти дослідження публіцистичного дискурсу зі сторони репрезентації в ньому концептів “чоловік” та “жінка”.

У сучасній вітчизняній лінгвістиці наявні дослідження цієї проблематики на матеріалі англійської мови. Мовознавці О. В. Дудолодова, А. П. Мартинюк розуміють публіцистичний дискурс як комунікативний контекст дослідження мовних явищ, що є мовними репрезентаціями концептів свідомості [15]. Мовні репрезентації концептів “чоловік” та “жінка” наявні в різних структурних рівнях мови. В іменниках – гендерно марковані назви осіб, що вказують їх стать.

На морфо-семантичному рівні концепт “жінка” репрезентується за допомогою додавання морфемних маркерів, наприклад -(i)ère, -nne, - elle, -se, -esse, -euse, -trice у французькій мові, та -ine, -ette, -ess, -woman в англійській мові до загальнородових номінацій для утворення номінацій жіночої статі.

Через те, що морфеми додаються до слова з загальнородовою номінацією вони не тільки відрізняються від нього, а ще й акцентують увагу читача на тому, що референт-жінка – нетиповий член цієї категорії. Це може спричинити негативні стереотипи у патріархальному світі, в якому усі вагомі ролі належать чоловіку, що закріпилося на рівні мови, в той час, коли номінації професій жіночої статі не існувало.

В американському та британському публіцистичних дискурсах мовна репрезентація концептів “чоловік” та “жінка” характеризується тенденцією до використання гендерно-нейтральних одиниць. В цих дискурсах зменшується частотність вживання “андроцентричної” номінації *man*, натомість зростає використання “політично коректних” варіантів.

Вираження концептів “чоловік” та “жінка” у публіцистичному дискурсі мотивується і лінгвосоціальним контекстом загалом, і гендерним статусом окремого суб’єкта цього дискурсу.

1.3.1. Процес фемінізації лексики у в Англії і США

Жінки у Великобританії та США почали боротися за свої права та незалежність з початку 19 століття, метою було отримати такі ж можливості для освіти, професії та життя, як у чоловіків. Сприйняття незалежної жінки змінювалося протягом століть також змінювалося: від жінки, яка мала бути дружиною, матір'ю, і хранителькою домашньої роботи, сидіти спокійно, господарювати, народжувати і виховувати дітей тощо до жінки, якій навіть не потрібен чоловік, щоб знайти своє щастя, та її заняття може бути будь-яким. Не зважаючи на те, що основною турботою багатьох феміністок сьогодення є визнання рівності між статями та надання рівних прав жінкам і чоловікам, це не єдина їх турбота. Фемінізм тепер охоплює боротьбу проти будь-якої форми гноблення. З самого початку слово фемінізм було оманливо простим, але з часом воно виявилось особливо складним. Тепер фемінізм стосується не тільки жінок.

Намагаючись впоратися з різноманіттям періодів та етапів розвитку і ускладнення фемінізму, його класифікують на декілька хвиль. Кожна хвиля виокремлюється не тільки певним періодом часу, а й домінуючими в певний період цілями. За словами Леслі Гейвуд, професорки Бінгемтонського університету, перша хвиля почалася в середині 1800-х років, десь між 1830 і 1848 роками, і закінчилася рухом за жіноче виборче право в 1920 році [80]. Друга хвиля фемінізму почалася в середині 1960-х років і завершилася «з поразкою Поправки про рівні права (ERA) і приходом ери Рейгана/Буша». Зрештою, Леслі Гейвуд стверджує, що «фемінізм третьої хвилі ніколи не мав монолітно ідентифікований порядок денний з одного питання, що відрізняє його від інших рухів за соціальну справедливість» [80] і починається на початку 1990-х років; ці події включають прихід адміністрації Клінтона, а також заяву Ребекки Вокер у 1992 році: «Я не постфеміністка-феміністка. Я третя хвиля» [80]. Інші аспекти, які охоплює фемінізм, це питання статі, раси, класу та релігії. Отже, фемінізм третьої хвилі все ще триває. Кожна з цих хвиль певною мірою стосується мовної реформи.

У своєму дослідженні Н. Соколова характеризує хвилі фемінізму зазначаючи, що перша хвиля фемінізму відрізняється переважним вживанням політичних та юридичних термінів у текстах публіцистичного стилю для позначення нерівноправного становища жінки в суспільстві та її прагнення до політичного егалітаризму. Науковиця зазначає, що поряд із лексичними одиницями, що репрезентують політичну дискримінацію жінки, наявна лексика, яка маркує соціокультурну дискримінацію жінки [49].

Аналізуючи другу хвилю фемінізму, Н. Соколова характеризує її появою у публіцистичних текстах гендерних термінів та семантичних неологізмів, які маркують соціальні зміни у розумінні гендеру та дискримінацію жінки чи звільнення її від дискримінації. Тоді частотними були вживання економічних, соціологічних термінів та лексики, що маркує сексуальну сферу. Щодо художніх текстів, науковиця пояснює, що у той період почала з'являтися лексика, яка експліцитно позначала нові проблеми,

до яких належали: ставлення жінки до війни, відношення суспільства до жіночих професій, проблеми материнства, домашнього насильства тощо. За Н. Соколовою, другу хвилю визначають мовні одиниці, що пізніше почали активно застосовуватися для уникнення сексизму під час третьої хвилі. [49].

Третя хвиля фемінізму характеризується загальнолюдським усвідомленням здобутків фемінізму та практичним їх впровадженням в усі сфери буття. У цей період лексичне гендерно марковане наповнення жіночих текстів третьої хвилі загалом подібне до лексичного наповнення текстів другої хвилі. Проте публіцистичні тексти третьої хвилі містять набагато більше політичних, економічних, гендерних термінів та неологізмів. У художніх текстах актуалізується лексика, яка експліцитно позначає всі сфери буття жінки. У текстах третьої хвилі порушуються глибші феміністські проблеми, такі, як деформації жіночого тіла, жіночий алкоголізм, наркоманія тощо. [49].

Англійська мова потребує того, що Мерелін Фрай називає «позначенням статі» [77]. Ця американська філософка вважала, що не можна використовувати займенники для позначення конкретної особи, не знаючи її статі.

Вживання особистих займенників в однині, стверджує М. Фрай, неможливе без знання статі особи, про яку йдеться, і в багатьох випадках інакше стать була б абсолютно несуттєвою. М. Фрай вважає це прикладом загальної тенденції зазначати стать людини там, де це не потрібно, що, як вона вважає, є ключовою ознакою сексизму. Крім того, постійна потреба знати та вказувати стать допомагає увічнити переконання, що вона є надзвичайно важливою в усіх сферах. Для М. Фрай це ключовий фактор, завдяки якому зберігається чоловіче домінування у мові, адже саме чоловічі займенники чи назви професій використовуються як гендерно-нейтральні коли мова йде про щось загалом, а не про окрему людину.

Задля того, щоб виправити цю і багато інших проблем пов'язаних з недостатньою репрезентацією жінок багато феміністок присвятили свої

зусилля для запровадження величезної кількості реформ починаючи з 70-х років XX століття.

Однією з особливо успішних реформ стало все більш визнане використання в однині займенника третьої особи нейтральної статі *they* (вони) замість *he* (він).

Інші спроби реформ зіткнулися з великими труднощами. Навіть ті, що прижилися, схоже, дали зворотний результат. Сьюзан Ерліх і Рут Кінг [72], наприклад, обговорюють випадок з *chairperson* (головою), який мав бути гендерно-нейтральною заміною *chairman* (голови), який має у собі частину - *man*. Натомість у багатьох випадках це слово часто використовується для позначення жінок, які обіймають посаду голови, тоді як чоловіків продовжують називати "*chairman*".

В останні десятиліття англomовне співтовариство усвідомило, що слова, що вказують на стать, є дискримінаційними стосовно жінок - або тому, що такі слова підтримують соціальне домінування чоловіків, прямо вказуючи на чоловічу стать референта і тим самим виключаючи жінок (*businessman*, *postman*, *policeman* та ін.), або тому, що слова жіночого роду набули негативних конотацій, відсутні в чоловічих еквівалентах, і стали негативно сприйматися багатьма жінками. Це усвідомлення призвело до помітних змін у мовній поведінці, утримуючи людей використання сексистської лексики.

Фактично, існує лише одна форма, що утворює жіночий рід у сучасній англійській мові – це суфікс *-ess*. Але й він використовується не так широко: *poetess* – поетеса, *actress* – актриса, *waiteress* – офіціантка, *hostess* – хостес, *stewardess* – стюардеса. Також англійці мають тенденцію додавати перед посадою, яка виконує ці функції жінки, *the* – *the Minister*.

Деякі фемінітиви в англійській мові утворюються за допомогою заміни або додавання різних суфіксів до іменника чоловічого роду, а також заміни іменника, який безпосередньо вказує на чоловіка, на іменник жіночого роду: *hero* (герой) – *heroine* (героїня), *astronaut* (астронавт) – *astronette* (жінка-

астронавт), *salesman* (продавець) – *saleswoman* (продавчиня), *landlord* (орендодавець) – *landlady* (домовласниця).

Існують також аналітичні прийоми, такі як, додавання гендерних маркерів *male, female, man, woman, boy, girl* до гендерно нейтральних слів: *woman writer*; та суплетивізм (номінації різних основ): *woman – man, queen – king*.

1.3.2. Процес фемінізації лексики у Франції

У Франції процес фемінізації назв професій, посад, титулів та звань в усному та письмовому дискурсі вже давно вийшов за рамки лінгвістичної дискусії та набув рис політичної полеміки, в якій беруть участь прихильники та противники фемінізму, ліві та праві, державні діячі та члени Французької академії.

У новітній історії Франції про фемінізацію іменників, що позначають рід діяльності або посаду, заговорили ще у середині ХХ століття.

Вже в середині 80-х років ХХ століття почали з'являтися фемінітиви, тому питання фемінізації іменників, що позначають рід діяльності або посади, які вже активно займали жінки, стало актуальним. В 1984 р. письменниця та журналістка, Бенуат Гульт, запропонувала лексичні варіанти жіночого роду для позначення професій та посад, але представники Французької Академії, чиє основне завдання полягає в регулюванні мовної норми, виступили проти. Академіки зазначили, що у французькій мові є немаркований і маркований рід. Саме маркований рід, який належить іменникам лише жіночого роду, лежить в основі сегрегації між статями, у той час, коли немаркований (чоловічий) рід є нейтральним та бажаним для використання при найменуванні назв професій. Крім того, маловживані форми жіночого роду від наявних лексем чоловічого роду, на зразок *chefesse* (начальниця), *doctoresse* (лікарка), *poétesse* (поетеса), набувають у мові принизливого відтінку, як, наприклад, в українській, за думкою деяких дослідників, – секретарка, директорка тощо.

Але подібні аргументи зі сторони Французької Академії не влаштували прихильників фемінізації мови. На їхню думку, немарковані іменники чоловічого роду, що використовуються для позначення професій і посад стосовно жінок, навпаки, посилюють гендерну нерівність та роблять жінок невидимими для мови, а тому, і для суспільства.

Процес нормалізації фемінітивів у Франції, тобто їхнє закріплення у словниках та граматиках, сильно відстав від узусу, фактичного вживання цих слів у ЗМІ, інтернеті, повсякденній усній та письмовій комунікації.

Після заяви 1984 р. аж до лютого 2019 р. спроби фемінізації французької мови виглядають як протистояння між Французькою академією та урядом Французької Республіки, яке, по суті, є конфліктом між нормою та узусом.

На початку жовтня 2014 р. на засіданні Національних Зборів один із депутатів правого крила, звертаючись до головуючої Сандрін Мазетсьє, тричі використовує вираз *Madame le président* (Мадам президент) замість визначеного регламентом *Madame la présidente* (Мадам президентка), за що його оштрафували на суму в розмірі 1378 євро. Про цей інцидент активно говорили та писали усі ЗМІ, завдяки чому полеміка довкола фемінітивів отримала новий імпульс, і вже 19 лютого 2019 р. Французька Академія офіційно визнала фемінітиви та заявила, що процес утворення фемінітивів та змін в мові є «природньою еволюцією» [22].

У своєму звіті Академія зазначила, що вважає будь-які зміни, які мають на меті визнати в мові місце жінки в сучасному суспільстві, «можна прийняти, якщо вони не суперечать елементарним і основним правилам мови» [61]. Але, академіки закликають дотримуватися прагматичного підходу у використанні фемінітивів, які повинні не тільки відповідати потребам та очікуванням носіїв мови, а ще й не суперечити загальним правилам функціонування французької мови та правилам словотворення. Своє завдання академіки бачать не у схваленні чи забороні тих чи інших словотворень, а в тому, щоб виділити форми, правильні з точки зору мови як

системи, які вже встигли вкоренитися у мові. В Академії наголосили, що деякі фемінітиви вже широко використовуються. Наприклад, існує кілька фемінітивів для позначення професії *auteur* (автор) – *auteure*, *autoresse* та *autrice* (авторка), та поширене використання слова *professeure* (професорка) замість чоловічої версії *professeur* (професор), що вже стало новою мовною нормою.

Фемінізація назв професій, посад та титулів викликає різні питання через розрив між соціальними реаліями та їх використанням в мові, а також спроби скоротити цей розрив.

На початку ХХІ століття у всіх країнах світу, і зокрема у Франції та інших країнах, де повністю або частково розмовляють французькою мовою, відбуваються швидкі та загальні зміни стосовно місця жінок у суспільстві, у професійній кар'єрі, відкритій для них, та у робочих місцях і функціях, до яких вони мають доступ, але на початку були проблеми з тим, щоб назви, які позначають різну жіночу діяльності та ролі, повністю відповідали цій новій ситуації. У результаті дедалі більше жінок хотіли, щоб їхня професія чи посада мала форму жіночого роду і прагнули заповнити цей пропуск у мові.

У цьому відношенні Франція протягом останніх десяти років переживає перехідний період, відзначений соціальною еволюцією і численними спробами змінити використання іменників шляхом фемінізації, що викликає багато запитань та проблем, які постають не тільки перед звичайними людьми, а й перед лінгвістами.

По-перше, немає чітких і переконливих даних про використання фемінітивів. Документи, надані у розпорядження Академії за допомогою Делегації французької мови та мов Франції (D.G.L.F.L.F.), показують, що наявний корпус лексики замалий і тому необхідно провести обширне дослідження, щоб отримати вичерпний огляд на процес вживання та використання фемінітивів, який перебуває у процесі розвитку та зазнає змін. Ці ж дані зможуть показати множинність можливих форм фемінітивів та їх варіанти, які можна спостерігати вже зараз у мові ЗМІ та живому спілкуванні

людей. Найпоширеніший спосіб утворення фемінітивів являє собою збереження форми іменника чоловічого роду з додаванням до нього жіночого артикля, що також впливає на варіацію узгодження гендерних угод між фемінізованим або нефемінізованим іменником та дієсловами, займенниками та прикметниками, що належать до нього в реченні.

Слід додати, що у звичайних словниках і спеціалізованих довідниках на питання як впливає фемінітив на інші складові речення, немає однозначної відповіді. Це стосується і Словника французької академії, який призначений для перерахування безлічі ситуацій вживання фемінітивів, що перебувають у процесі народження чи формування, та викладу "правильного вживання" після встановлення остаточного варіанту.

Французька академія неодноразово порушувала питання про фемінізацію назв професій та їх функцій під час своїх засідань. Було вирішено доручити комісії вивчення еволюції використання та проблем, пов'язаних із цим предметом, а потім просити комісію про звіт та пропозиції.

Комісія, до складу якої під головуванням Габріеля де Брольї входили Даніель Салленаве, Майкл Едвардс та Домінік Бона, провела дев'ять засідань. В результаті у звіті про свою роботу перед Академією вони зазначили, що після сумісної роботи з лінгвістами та лексикологами, а також спеціалістами з історичної граматики французької мови, які допомогли пролити світло на низку складних понять і рекомендує утриматися від будь-якої догматичної позиції і натомість прийняти прагматичне ставлення до фемінізації назв професій та функцій фемінітивів у сучасній французькій мові. Він також зазначив, що сама мета його місії полягала у вивченні фемінізації назв професій, і тому унеможливило будь-яку спробу поставити під сумнів загальні правила, що регулюють функціонування французької мови. Нарешті, комісія прийшла до висновку, що оцінка, яку їй було запропоновано провести щодо жіночих найменувань посад та функцій, не обумовлена вичерпними даними про поточне використання фемінітивів у різних галузях,

але має відповідати мовним потребам та очікуванням, зумовленим останніми змінами у суспільстві.[61]

Зрештою, комісія застосувала методи Академії, рекомендації щодо використання фемінітивів якої завжди ґрунтувалися на "хорошому звучанні" слів, без прагнення нав'язати їх, а визначалися ті лексичні одиниці, які вже міцно укорінилися і не суперечать правилам побудови слів, або милозвучності у реченні [70].

1.4 Специфіка гендерного медійного дискурсу

Спираючись на твердження Р. Вілчінса [97] про те, що загальною парадигмою науки був пошук подібностей, всього кілька століть тому відбулося зрушення у бік пошуку відмінностей. Категоризація полегшує людям розуміння складності реальності і може допомогти їм впоратися один з одним. У випадку зі статтю «жіноче» розглядається як відмінне від «чоловічого», і не навпаки. Тим не менш, ця гендерна диференціація не є науковою проблемою, це радше політична проблема, тому що ця диференціація закладена нашою мовою.

Повідомлення, що передаються журналістськими ЗМІ, відрізняються від інших форм комунікації через особливості та інструменти, які є характерними для них. Аналізуючи дискурс, ми маємо враховувати мову, яка використовується, оскільки журналістика може значно впливати на суспільство. «Засоби масової інформації мають соціальні наслідки; завдяки своїй владі створювати питання порядку денного та публічного дискурсу, вони можуть нав'язувати переконання, та впливати на думки людей не лише у світі, але й у їхній країні та ролі у суспільстві» [90, с. 13]. Коли ми вивчаємо дискурс медіа, ми повинні враховувати його основні особливості, які стосуються специфіки тексту, його виробництва та сприйняття аудиторією. Форма новини часто стосується думок і думок найвпливовіших груп людей. Коли журналісти створюють та повідомляють про новини, вони спочатку

пишуть їх, враховуючи той факт, що вони охоплюють бажану аудиторію і таким чином можуть досягти обраних цілей.

Гендерне представлення – це тема, яка привертає інтерес у вивченні ЗМІ. Різні дослідження мови, яка використовується в медіадискурсі, показують, що гендерні стереотипи формуються через дискурс або через мову, яка використовується. Дискурси можуть впливати на ролі та гендерні стереотипи. Посилаючись на підхід Р. Батлера [67], який наголошує, що «хоч люди і звертаються до теми гендеру, вони мають стать». Гендерні стереотипи пов'язані зі сприйняттям членів суспільства внаслідок культури, яка існує в цьому суспільстві. Стереотипи, які супроводжують жінок, припускають, що вони належать до «слабшої» групи або дуже емоційні, а також ірраціональні. Ці ярлики є частиною медійного дискурсу в представленні подій. Те, що висвітлюється в засобах масової інформації не завжди відповідає дійсності та не співпадає з уявленням реципієнтів, оскільки багато факторів впливають на кінцеву стадію, коли текст готовий до засвоєння громадськістю.

Гендерні стереотипи – це стійкі, повторювані, загальноприйняті уявлення (думки) про місце та виконувані ролі того чи іншого гендеру в суспільстві, а також про особистість людей тієї чи іншої гендерної ідентичності [56].

Новини — це відображення світу мовою; оскільки мова є семіотичним кодом, вона накладає структуру цінностей, соціальних та економічних, за походженням, на все, що представлено; і тому неминуче новина, як і будь-який дискурс, конструктивно формує те, про що в ній йдеться [78, с.4]. Дискурс у ЗМІ служить для представлення та відтворення цих стереотипів, використовуючи існуючу ідеологію. «Ідеологія — це репрезентація аспектів світу, яка може сприяти встановленню, підтримці та зміні соціальних відносин влади, панування та пояснення» [76, с.9].

1.5 Фемінітиви в сучасному медіапросторі англійської і французької мов

ЗМІ активно використовують у своїх виданнях фемінітиви, акцентуючи увагу на важливості ролі жінки у суспільстві.

У французькій пресі фемінізація назв посад прискорилося в 1998 році і продовжує поширюватися сьогодні. Форм явно чоловічого роду з детермінантом чоловічого роду або прикметником почали уникати ще з 1998 року. Французька мова прагне до того, щоб дна стати мовою, в якій граматичний рід точно відповідає статі референта, оскільки таким чином французька стає менш дискримінаційною за статевою ознакою, і також з лінгвістичної точки зору, мова буде мати прозору гендерну систему.

У гендерній мові граматичний рід іменника в принципі відповідає статі референта, коли цей іменник позначає людину. Якщо люди змушені позначати жіночу професію чоловічим іменем, оскільки жіночого еквівалента немає, це спричиняє проблеми рівності між статями, оскільки така ситуація маскує той факт, що жінки працюють у тій чи іншій сфері. Щоб жінок було помітно, здається, необхідно продовжувати фемінізацію назв посад, і в багатьох країнах, де офіційною мовою є гендерно визначена мова, така політика проводиться.

Однак ми можемо підняти два структурних питання щодо цього руху: одне стосується природи граматичної гендерної системи в усіх гендерних мовах, інше – особливостей гендерної системи у французькій мові.

По-перше, фемінізація назв посад не може відбуватися ідеально і бути єдиним вирішенням проблеми нерівності між чоловіками та жінками, адже, навіть якщо іменники жіночого роду продовжать створюватися та використовуватися для всіх комерційних назв, доки зберігається гендерна система, нерівні аспекти мови не зникнуть. Одним із таких аспектів, якій не вирішує проблему фемінізації, а навпаки заважає – є так званий «загальний» чоловічий рід, який використовується для позначення лише функції, без

посилання на конкретну людину, наприклад, в оголошенні про роботу, де завжди використовується чоловічий рід як нейтральний, але також і може вказувати, що на роботу шукають саме чоловіка, що не може бути напряду зазначено в оголошенні через явну дискримінацію жінок у такому випадку. Ця характеристика французької мови прямо протилежна англійській, у якій іменники позбавлені граматичного роду, і зміни на шляху фемінізації та реформи мови з метою досягнення гендерної рівності полягають в усуненні формальної різниці, яка зобов'язує розрізняти дві статі.

Друге питання стосується затримки фемінізації французької мови. Цей факт підкреслює підзаголовок газети *Le Monde* (7 липня 1998 р.): « La France est l'un des derniers pays où la féminisation des titres fait débat » (Франція — одна з останніх країн, де дискутують про фемінізацію титулів). Основна причина того, чому французька є значно повільнішою у цьому процесі, порівнюючи з іншими мовами, це соціолінгвістичні труднощі, з якими можна стикнутися в процесі фемінізації.

Слід визнати, що в Квебеку фемінізація почалася раніше і зустріла менший опір, ніж у Франції. Але ця різниця не така радикальна, як між французькою та англійською мовами. Насправді процес фемінізації є аналогічним у цих двох народів. Спочатку аудиторія більш-менш шокована та здивована, коли хтось починає вживати фемінітив, але згодом ці слова стають загальноновживаними.

У англійській мові ЗМІ процес фемінізації відбувався неоднорідно, врешті віддаючи перевагу процесу нейтралізації, набираючи популярність з кінця двадцятого століття.

1.5.1 Фемінітиви: обсяг поняття і проблеми термінологічного визначення

Термін «фемінітив» набуває популярності, а процес фемінізації іменників відіграє важливу роль у мові та словотворенні ще з минулого століття, з початку феміністичного руху, проте досі майже в жодному з

наявних сьогодні словників лінгвістичних термінів української мови ми не знаходимо визначення терміна на позначення самого процесу творення назв осіб жіночої статі, чи іменників [2].

Фемінітиви існують як у французькій, так і в англійській мові та закріплені у словниках та підручниках. Однак, незважаючи на це, більша частина з них не використовується ні в усному, ні в писемному мовленні.

Фемінітиви почали з'являтися з розвитком фемінізму з метою виявлення жінки в суспільстві та надання їй вищого статусу, оскільки, на думку прихильників фемінізму, англійська та французька мови є патріархальними, а основні слова, які характеризують людину з позиції соціального статусу мають чоловічий рід.

Науковиця М. П. Брус вважає, що терміном для визначення іменників, що характеризують жінок є фемінітив, а спільнокореновими до нього виступають: *фемінітивний, фемінітивність, фемінізація, фемінізувати, фемінізування* [8].

Фемінітиви – це слова жіночого роду, альтернативні чи парні аналогічним поняттям чоловічого роду, що належать до всіх людей незалежно від їхньої статі [56, 6с.]. Без використання фемінітива ви скажете: «Міністр освіти і науки України», а з використанням фемінітива: «Міністерка освіти і науки України». Іменники чоловічого роду мають ширше значення, відтак і трапляються частіше, ніж жіночі відповідники [6].

Проблематика невживаності фемінітивів або їх використання у негативному значенні під час мовлення та в писемності набирає обертів останнім часом серед певних соціальних та професійних груп у французькому та англійському суспільстві.

1.5.2 Фемінітиви як інструмент гендерної диференціації в медіадискурсі

Гендерні дослідження – дослідження, що почалися в 60-х роках ХХ ст. Відмінною рисою цих досліджень є інтерес до прагматичного аспекту

лінгвістики, розвитку соціолінгвістики та докорінних змін звичного розподілу ролей жінок і чоловіків в суспільстві. Ці дослідження дозволили побачити лінгвістичні факти зовсім під іншим кутом і інтерпретувати їх по-новому.

У XX столітті поняття та категорії статі та етнічності були переглянуті в ході розвитку феміністичного руху, а також соціолінгвістики, адже науковці стали приділяти більше уваги статі, досліджуючи її взаємозв'язок з мовою. Спочатку на заході почали публікуватися наукові роботи, присвячені гендерній лінгвістиці, а згодом, у 90-х–2000-х роках гендерна лінгвістика стала набувати популярності та у вітчизняному мовознавстві, внаслідок чого з'явилися роботи В.Агеєвої, А. Архангельської, М. Брус, Т. Космеди та інших, тим самим впливаючи на розвиток та зміни, які відбувалися в науковому колі стосовно терміна «gender» (гендер), який спочатку існував тільки в лінгвістиці і позначав граматичну категорію роду, а пізніше був відокремлений від терміну «sexus» (біологічна стать). На відміну від категорії «sexus», гендер не зумовлений природою, а «конструюється» суспільством (doing gender), соціальними інститутами та культурними традиціями [60].

Поле гендерних досліджень значно розширилося коли поняття «гендер», яке раніше означало граматичний рід, набуло нового сенсу і почало вказувати на соціокультурний характер подібностей і відмінностей між чоловіками та жінками та їх поведінкою, тим самим підкреслюючи різницю між біологічною статтю та соціальною роллю та їхню відносну автономність один від одного.

Феміністська лінгвістика багато в чому вплинула на розвиток гендерної лінгвістики. Феміністська лінгвістика – це окремий розділ мовознавства, який досліджує та заперечує орієнтовану на чоловіка систему мови. Саме у ній привертається увага до гендерної нерівності в мові (андроцентризм), коли чоловіки та жінки представлені нерівномірно і більша орієнтованість спостерігається на чоловіків.

Найменування одних і тих самих професій в залежності від роду іноді мають нерівнозначні відтінки в обох мовах, тому однією з головних причин використання та появи фемінітивів є бажання позбутися стереотипів стосовно жінок хоча б у кар'єрному плані. Головна мета використання та створювання відповідників жіночого роду – репрезентація жінок у різноманітних сферах діяльності та на посадах, які історично обіймали чоловіки.

У Франції у 1984 році була скликана Комісія з фемінізації найменування професій, посад, титулів і звань, завдання якої полягало в тому, щоб визначити способи фемінізації французької мови. За результатами їхньої діяльності утворилося багато нововведень, які були сприйняті неоднозначно: хтось не бажав використовувати фемінітиви, а хтось навпаки підтримував зміни. Поступово фемінітиви стали все частіше використовуватися в засобах масової інформації, а потім і в повсякденному мовленні людей. Французька академія ці зміни не приймала і не рекомендувала використати, доки у 2017 році у Франції не розпочалася полеміка з приводу введення інклюзивного листа (*l'écriture inclusive*). У його основі лежать три принципи:

- фемінізація: професія/функція/титул/ранг має відповідати статі людини, до якої вона належить: *une autrice* (авторка), *une pompière* (пожежниця), *une maire* (мер).
- у множині чоловічий рід більше не переважає над жіночим, але включає обидві статі через використання середньої точки, тому, приміром, потрібно писати *les électeurrices* (виборці).
- слід уникати слів *homme* чоловік та *femme* жінка і замість них використовувати більш універсальні терміни: *les droits humains* замість *droits de l'homme* права людини [88].

1.6 Методологічні основи дослідження

Дослідження проводиться у дискурсі феміністської лінгвістики на матеріалі статей англомовних та франкомовних інтернет-видань, та

нормативних актів, що регулюють гендерні лінгвістичні питання у США, Великій Британії та Франції. В якості додаткових допоміжних матеріалів були використані дані статистичних досліджень, а також інформація з тлумачних та етимологічних словників англійської та французької мов.

В якості матеріалу дослідження слугують 231 фемінітив, отримані методом суцільної вибірки з англійських (британських і американських) і французьких он-лайн газет за 2021-2022 роки. Також для зіставного аналізу тенденцій з фемінізації лексики, які спостерігаються в англomовному та франкомовному медіадискурсі, до аналізу було залучено статті за 2012 рік. Усього було проаналізовано 62 статті. Тематика статей охоплює культурну, політичну, суспільну сфери.

Вибір матеріалу дослідження був зумовлений необхідністю сформулювати всебічний погляд на досліджувану проблему. Одиниці французької мови були взяті з таких джерел, як онлайн журнал «Slate»; щоденна найстаріша французька газета «Le Figaro»; щоденна французька газета «Liberation»; яка була заснована Жан-Поль Сартром, газета «Le Monde». Для вибірки та аналізу англійських одиниць були взяті такі джерела, як «The Times» – щоденна газета Великобританії; «Financial times» – міжнародне бізнес-видання зі штаб-квартирою у Лондоні; «VOA» – американська телерадіоорганізація та «The Washington Post» – американська щоденна газета.

Загалом фемінітиви та процес фемінізації властивий як англійській, так і французькій мовам, а особливо тим мовам, які мають граматичний рід, що приблизно складають чверть мов світу. Це насамперед слов'янські (словацька, чеська, українська, польська, хорватська, сербська тощо), а також германські та романські мови (німецька, французька тощо).

Кількісна розбіжність фемінітивів у французькій та англійській мові зумовлена відмінностями граматичної категорії роду. У французькій мові іменники мають чоловічий або жіночий рід, що стосується як людей, так і

неживих об'єктів (наприклад *le gâteau* — пиріг (чол. рід) *une question* — питання (жін. рід)), а в англійській мові ця категорія відсутня.

У французькій мові жіночий рід утворюється шляхом додавання в орфографії *e німого* до іменника чоловічого роду. Наприклад, *un étudiant* — студент, а *une étudiante* — студентка. До інших закінчень, які належать іменникам та позначають жіночий рід також належать: *-(i)ère* (*une pompière* — пожежниця), *-nne* (*une doyenne* — деканша), *-elle* (*une colonelle* — полковниця), *-se* (*une poétesse* — поетеса), *-ve* (*une sportive* — спортсменка), *-esse* (*une maitresse* — господиня), *-euse* (*une toiletteuse* — перукарка), *-trice* (*une tutrice* — репетиторка) тощо [1].

У деяких іменників чоловічий і жіночий рід позначається різними словами: *un homme* — *une femme*, *un frère* — *une sœur*, *un père* — *une mère* тощо.

У французькій мові іменники супроводжуються артиклями — *неозначеними та означеними*.

До означених артиклів належать: *le* — чоловічого роду однини, *la* — жіночого роду однини, *les* — множина (*les planètes* — планети). До неозначених належать: *un* — чоловічого роду однини, *une* — жіночого роду однини та *des* — множина.

Оскільки у французькій мові, як і в англійській, існують іменники, що позначають професії, які не мають форми жіночого роду, для уточнення використовується слово *femme* у французькій та *woman* в англійській: *une femme médecin*, *woman doctor* (жінка лікар).

На відміну від французької, в англійській мові рід іменника не можна визначити за закінченням слова або артиклем і, як правило, він ідентифікується його лексичним значенням або за допомогою контексту в якому присутні займенники, наприклад, *she* — вона (займенник жіночого роду) або *he* (займенник чоловічого роду множини). Лише в рідкісних випадках іменник може вказувати на конкретні статеві ознаки позначуваного предмета/особи, це зокрема за допомогою закінчення *-men*, який надає

іменнику відтінок чоловічого роду, відповідно фемінітиви у таких випадках утворюються шляхом заміни *-men* на *-women*, наприклад *fireman* – *firewoman*.

Інколи жіночий рід іменника в англійській мові так само можна визначити за такими суфіксами: *-ine*: *heroine* – героїня; *-ette*: *usherette* – білетерка; *-ess*: *waitress* – офіціантка.

Більшість професій в англійській мові є нейтральними та закінчуються на *-er* або *-or* тощо. А отже необхідність фемінізувати гендерно-нейтральний іменник немає необхідності. Тому загалом кількість фемінітивів в англійській мові менша за кількість фемінітивів у французькій мові, у якій кожен іменник на позначення професії є гендерно-забарвленим, а тому підлягає процесу фемінізації. Наприклад, англійський іменник *vegetarian* (вегетаріанець) є гендерно нейтральним і може використовуватися як у відношенні до жінки, так і у відношенні до чоловіка, натомість французький іменник *un végétarien* (вегетаріанець) – чоловічий іменник, який вживається у відношенні до чоловіка, а жіночий іменник *une végétarienne* (вегетаріанка), утворений від маскулінатива вживається відносно до жінок. Таким чином процес фемінізації у французькій мові більший у той час, коли в англійській у фемінізації іменників не завжди є потреба через нейтральність іменників, а отже і загальна кількість фемінітивів в англійській мові менша ніж у французькій.

Дослідження мовних процесів виконано у рамках зіставного підходу. Як методи дослідження також використовувалися словотвірний, компонентний та кількісний аналіз, а також метод контекстуального аналізу для всебічного дослідження функцій фемінітивів у сучасній англійській та французькій мовах в ЗМІ.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНО- ТА ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФЕМІНІТИВІВ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ ТА ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВАХ

2.1 Словотвірна мотивація фемінітивів у сучасній англійській та французькій мовах

Словотвірна мотивація – це коли суфікси чи префікси надають нового значення похідному слову або терміну.

Твірне слово або твірне словосполучення – це лексична одиниця, від якої утворюються похідні.

Мотивація активізує епідигматичні відносини в системі мови, обумовлені асоціативно-образним або оцінним сприйняттям явищ, що спостерігаються і усвідомлюються номінаторами.

В англійській мові фемінітиви можна утворити трьома способами:

1. Шляхом додавання відповідного суфікса до іменника чоловічого роду або заміни суфікса, що означає приналежність до чоловічого роду, на жіночий:

- a) *-ess* (*actor - actress, poet - poetess*);
- b) *-stress* (*song - songstress, seam - seamstress*);
- c) *-ine/ina* (*hero – heroine, ballet-master – ballerina*);
- d) *-trix* (*progenitor - progenitrix, administrator - administratrix*);
- e) *-ette* (*astronaut - astronette, cosmonaut - cosmonette*);
- f) *-e* (*debutant – debutante*).

2. Шляхом заміни основ чоловічого роду відповідним іменником жіночого роду (у складених іменниках):

- a) *-man* змінюється на *-woman*: *superman – superwoman, fisherman – fisherwoman*;
- b) *-master* змінюється на *-mistress*: *headmaster – headmistress*;
- c) *-lord* змінюється на *-lady*: *landlord – landlady*;

d) *-man* змінюється на *-maid*: *barman* – *barmaid*.

У французькій мові фемінітиви утворюються наступними способами:

1. Безафіксний спосіб:

a) додаванням закінчення *-e*: *architecte* – *architecte*

b) зміною чоловічого артикля *un/le* жіночим *une/la*: *un architecte* – *une architecte*

2. Суфіксальний:

a) *-euse*: *un chercheur* – *une chercheuse*

b) *-esse*: *défendeur* – *défenderesse*

c) *-trice*: *un agriculteur* – *une agricultrice*

d) *-ine*: *héro* – *héroïne*

e) *-ne*: *musicienne*, *une végétarienne*.

2.2 Морфологічна деривація фемінітивів в англійській та французькій мовах

Серед способів деривації досить продуктивним для створення фемінітивів є морфологічний спосіб. До його різновидів відносяться суфіксація, додавання основ, префіксальний та флексійні способи, що визначаються на основі словотвірних засобів (суфікси, інтерфікси, префікси, флексії). Серед цих різновидів морфологічного способу деривації істотна перевага над іншими у процесі створення фемінітивів належить суфіксальному способу.

2.2.1 Безафіксний спосіб творення фемінітивів у французькій мові

Французькій мові для утворення фемінітивів притаманний безафіксний спосіб, коли жіноча форма ідентична чоловічій формі і закінчується на *-e*: *une architecte* (архітекторка), *une astronaute* (космонавтка), *une capitaine* (капітан), *une commissaire* (комісарка), *une diplomate* (дипломатка), *la garde* (охоронниця), *une garde-malade* (медсестра), *une gendarme* (поліцейська), *une géologue* (геологиня), *une interne* (інтерн), *une interprète* (перекладачка), *une*

juge (суддя), *une ministre* (міністерка), *une paysagiste* (дизайнерка), *une peintre* (художниця), *une psychiatre* (психіатриня), *une vétérinaire* (ветеринарка).

Не рідко при такому способі утворення фемінітивів спостерігається подвоєння останнього приголосного: *un chirurgien* – *une chirurgienne* (хірург – хірургиня), *un colonel* – *une colonelle* (полковник – полковниця), *un doyen* – *une doyen* (декан – деканша), *un électricien* – *une électricienne* (електрик), *un industriel* – *une industrielle* (промисловець – промисловиця), *un informaticien* – *une informaticienne* (інформатик – інформатикиня), *un vigneron* – *une vigneronne* (винороб – виноробка), або його зміна, наприклад з *f* на *v*: *un créatif* – *une créative* (творець – творчиня), *un sportif* – *une sportive* (спортсмен – спортсменка).

Винятками є тільки назви професій, які походять з латини, до них додавання закінчення *-e* є не обов'язковим: *une junior(e)* (юніор), *une major(e)* (майор), *une sénior(e)* (старший).

2.2.2 Афіксальний спосіб творення фемінітивів в англійській та французькій мовах.

Процес афіксації полягає в створенні нового слова шляхом додавання афікса або кількох афіксів до певної кореневої морфеми. Афікси поділяють на продуктивні та непродуктивні. Під продуктивними афіксами ми розуміємо ті, які беруть участь в утворенні нових слів у даний період розвитку мови.

Англійська мова.

Продуктивний спосіб утворення фемінітивів в англійській мові — суфіксальний. Суфіксація фемінітивів – це створення апелятивів зі значенням осіб жіночої статі переважно від назв чоловіків, рідко від назв жінок, неособових іменників, від прикметників та дієслів за допомогою різних словотворчих суфіксів. Реалізується він шляхом заміни або додавання різних суфіксів до іменника чоловічого роду, наприклад: *actor* – *actress*; *hero* – *heroine*.

Суфікси, за допомогою яких утворюються фемінітиви в англійській мові:

- a) суфікс *-ess*: *prince* – *princess*, *waiter* – *waitress*, *actor* – *actress*, *master* – *mistress*, *host* – *hostess*, *duke* – *duchess*, *author* – *authoress*, *counter* – *countess*, *heir* – *heiress*, *duke* – *duchess*
- b) суфікс *-e*: *debutant* – *debutante*;
- c) суфікс *-ette*: *suffragette* 'суфражистка', *usherette* 'білетерка'; *astronaut* – *astronette*
- d) суфікс *-ine/ina*: *hero* – *heroine*, *landgrave* – *landgravine*, *ballet-master* – *ballerina*;
- e) суфікс *-(tr)ix*: *progenitor* – *progenitrix*, *administrator* – *administratrix*; *dominatrix*;
- f) суфікс *-stress*: *song* – *songstress*, *seam* – *seamstress*.

Французька мова.

За допомогою суфікса *-euse* утворюються фемінітиви, якщо маскулінатив закінчується на *-eur*: *un annonceur* – *une annonceuse* (рекламодавець – рекламодавиця), *un chercheur* – *une chercheuse* (дослідник – дослідниця), *un démarcheur* – *une démarcheuse* (агітатор – агітаторка), *un entraîneur* – *une entraîneuse* (тренер – тренерка), *un retoucheur* – *une retoucheuse* (ретушер – ретушерка), *un avionneur* – *une avionneuse* (виробник літаків – виробниця літаків), *un camionneur* – *une camionneuse* (далекобійник – далекобійниця), *un chroniqueur* – *une chroniqueuse* (оглядач – оглядачка), *un pisteur* – *une pisteuse* (слідопит).

Іменники запозичені з англійської мови теж підлягають під це правило: *un basketteur* – *une basketteuse* (баскетболіст – баскетболістка), *un footballeur* – *une footballeuse* (футболіст – футболістка).

Старі форми жіночого роду юридичних професій з суфіксом *-esse* зберігаються: *défendeur* – *défenderesse* (відповідач – відповідачка), *demandeur* – *demanderesse* (позивач – позивачка) та *vendeur* – *venderesse* (продавець – продавчиня).

Суфікс *-trice* для утворення фемінітивів використовується тоді, коли іменник чоловічого роду закінчується на *-teur*: *un agriculteur* – *une agricultrice* (фермер – фермерка), *un animateur* – *une animatrice* (аніматор – аніматорка), *un auditeur* – *une auditrice* (слухач – слухачка), *un compositeur* – *une compositrice* (композитор – композиторка), *un conducteur* – *une conductrice* (водій – водійка), *un correcteur* – *une correctrice* (коректор – коректорка), *un curateur* – *une curatrice* (куратор – кураторка), *un dégustateur* – *une dégustatrice* (дегустатор – дегустаторка), *un détecteur* – *une détectrice* (детектор – диркторка), *un éditeur* – *une editrice* (редактор – редакторка), *un formateur* – *une formatrice* (тренер – тренерка), *un inspecteur* – *une inspectrice* (інспектор – інспекторка), *un instituteur* – *une institutrice* (вчитель – вчителька), *un percepteur* – *une perceptrice* (колекціонер – колекціонерка), *un programmeur* – *une programmatrice* (програміст – програмістка), *un promoteur* – *une promotrice* (промоутер – промоутерка), *un recteur* – *une rectrice* (ректор – ректорка), *un rédacteur* – *une rédactrice* (копірайтер – копірайтерка), *un sénateur* – *une sénatrice* (сенатор – сенаторка), *un tuteur* – *une tutrice* (репетитор – репетирока).

Суфікс *-esse* майже не зустрічається і вважається старомодним у формування фемінітивіт, іноді іменники, утворені за його допомогою мають негативний та зневажливий відтінок: *une maîtresse* (пані), *une poétesse* (поетеса), *une princesse* (принцеса), *une duchesse* (герцогиня);

Менш продуктивними в утворенні фемінітивів у французькій мові є суфікси *-ine*: *héro* – *héroïne* та суфікс *-ne*: *musicienne* (музикантка), *une végétarienne* (вегетаріанка).

2.2.3 Флективний спосіб творення фемінітивів у французькій мові

Флективний спосіб – це спосіб творення похідних за допомогою флексії. Своєрідність цього способу полягає в тому, що флексія виконує не свою основну формотворчу роль, а словотворчу. Словотворчим засобом

служить не ізольована морфема, а система флексій, які утворюють парадигму слова [46].

Одним з найпродуктивніших способів утворення фемінітивів є спосіб іменникової флексії, тобто додавання -е до іменника чоловічого роду, який закінчується на -é або -i. В такому випадку закінчення іменників чоловічого і жіночого роду не співпадають: *un attaché* – *une attachée* (співробітник – співробітниця), *un avoué* – *une avouée* (адвокат – адвокатеса), *une chargée* (відповідальний – відповідальна), *une députée* (депутат–депутатка); *une apprentie* (учень – учениця).

У випадку, коли іменник чоловічого роду закінчується на будь який приголосний так само додається -е для формування фемінітива: *un adjoint* – *une adjointe* (помічник – помічниця), *un agent* – *une agente* (агент), *un artisan* – *une artisane* (майстер – майстриня), *un avocat* – *une avocate* (адвокат), *une cheminote* – *une cheminote* (залізничник – залізничниця), *un commis* – *une commise* (службовець – службовиця), *un consul* – *une consule* (консул), *un consultant* – *une consultante* (консультант – консультантка), *un écrivain* – *une écrivaine* (письменник – письменниця), *un général* – *une générale* (генерал), *une intendante* – *une intendante* (стюард – стюардеса), *un laborantin* – *une laborantine* (лаборант – лаборантка), *un lieutenant* – *une lieutenant* (лейтенант – лейтенантка), *un magistrat* – *une magistrate* (магістрат – магістратка), *un président* – *une présidente* (президент – президентка), *une sergente* – *une sergente* (сержант – сержантка), *un substitut* – *une substitute* (замісник – замісниця).

Нерідко при такому способі утворення фемінітивів спостерігається подвоєння останнього приголосного: *un chirurgien* – *une chirurgienne* (хірург – хірургиня), *un colonel* – *une colonelle* (полковник – полковниця), *un doyen* – *une doyenne* (декан – деканша), *un électricien* – *une électricienne* (електрик), *un industriel* – *une industrielle* (промисловець – промисловиця), *un informaticien* – *une informaticienne* (інформатик – інформатикиня), *un vigneron* – *une vigneronne* (винороб – виноробка), або його зміна, наприклад з f на v: *un*

créatif – *une créative* (творець — творчиня), *un sportif* – *une sportive* (спортсмен – спортсменка).

Винятками є тільки назви професій, які походять з латини, до них додавання закінчення *-e* є необов'язковим: *une junior(e)* (юніор), *une major(e)* (майор), *une sénior(e)* (старший).

Стосовно узгодження складених і складних фемінітивів, можна помітити певну закономірність, адже їх принцип однаковий: іменники фемінізуються за викладеними вище правилами, а прикметники й частки узгоджуються з жіночим родом: *un ajusteur-outilleur* - *une ajusteuse-outilleuse* (слюсар – слюсарка), *un chef adjoint* - *une chef adjointe* (заступник начальника – заступниця начальника), *un contrôleur-vérificateur* - *une contrôlease-vérificatrice* (контролер-перевіряльник – контролерка-перевіряльниця), *un délégué territorial* - *une déléguée territoriale* (територіальний делегат – територіальна делегатка), *un directeur financier* – *une directrice financière* (фінансовий директор – фінансова директорка), *un haut fonctionnaire* - *une haute fonctionnaire* (старший чиновник – старша чиновниця), *un premier ministre* - *une première ministre* (прем'єр-міністр – прем'єр-міністерка), *un président-directeur-général* – *une présidente-directrice-générale* (головний виконавчий директор – головна виконавча директорка), *un receveur principal* - *une receveuse principale* (головний приймач – головна приймачка), *un trésorier-payeur* - *une trésorière-payeuse* (платник – платниця).

У слів, цілком запозичених з іншої мови без морфологічної адаптації, форма жіночого роду збігається з чоловічою, напр. : *un clown* – *une clown* (клоун), *un gourou* – *une gourou* (гуру), *un imprésario* – *une imprésario* (імпресаріо), *un jockey* – *une jockey* (жокей), *un judoka* – *une judoka* (дзюдоїст).

2.3 Аналітичний прийом деривації фемінітивів в англійській та французькій мовах.

До аналітичних прийомів деривації фемінітивів у досліджуваних мовах належать:

1. Заміна чоловічого іменника на іменник жіночого роду:

В англійській мові заміна *-man* на *-woman*, *-son* на *-daughter*, *-father* на *-mother*, *-master* на *-mistress*, *-lord* на *-lady*, та *-man* на *-maid* : *spokesman* – *spokeswoman*, *councilman* – *councilwoman*, *congressman* – *congresswoman*, *washerman* – *washerwoman*, *superman* – *superwoman*, *godfather* – *godmother*, *grandson* – *granddaughter*, *grandfather* – *grandmother*, *headmaster* – *headmistress*, – *godmother*, – *scotswoman*, – *spokeswoman*, *landlord* – *landlady*, *congressman* – *congresswoman*, *chairman* – *chairwoman*, *barman* – *barmaid*.

У французькій мові формування фемінітивів, коли похідне містить компонент – слово *garçon* (хлопець) або *homme* (чоловік) відбувається схожим способом, при якому іменник чоловічого роду замінюється відповідним іменником жіночого роду *une fille* (дівчина) або *une femme* (жінка) відповідно: *un garçon boucher* – *une fille bouchère* (син м'ясника – донька м'ясника), *un homme d'entretien* – *une femme d'entretien* (хатній працівник – хатня працівниця).

2. Додавання гендерних маркерів жіночого роду до гендерно-нейтральних слів:

В англійській мові гендерні маркери *female*, *woman*, *girl* додаються до гендерно-нейтральних слів: *woman writer* (жінка-письменник), *woman doctor* (жінка-лікар), *woman barrister* (жінка-адвокат), *police-woman* (жінка-поліцейський), *woman in power* (жінка при владі), *female officer* (жінка-офіцер), *boss woman* (жінка-бос).

У французькій мові додається *femme* до слів загального роду: *une femme ingénieur* (жінка інженер), *une femme médecin* (жінка-лікар), *une femme marin* (жінка-моряк) тощо.

2.4 Суплетивізм (номінації різних основ) в англійській та французькій мовах

Суплетивізм – утворення граматичних форм одного й того ж слова від різних коренів або від різних основ.

В англійській мові багато парних іменників, які утворені від різних основ, переважно це титули або члени родини: *man* – *woman* (чоловік –

жінка), *king – queen* (король – королева), *lord – lady* (лорд – леді), *uncle – aunt* (дядько – тітка), *husband – wife* (чоловік – дружина), *boy – girl* (хлопчик – дівчинка), *brother – sister* (брат – сестра), *son – daughter* (син – донька), *father – mother* (батько – мати), *boyfriend – girlfriend* (хлопець – дівчина), *granddaughter – grandson* (онучка – онук) тощо.

У французькій мові простежується схожа тенденція: *mari – femme* (чоловік – дружина), *garçon – fille girl* (хлопчик – дівчинка), *homme – femme* (чоловік – жінка), *roi – reine* (король – королева), *seigneur – dame* (–), *oncle – tante* (дядько – тітка), *garçon – fille* (син – донька), *frère – sœur* (брат – сестра), *père – mère* (батько – мати) тощо.

2.5 Лексико-семантичні особливості фемінітивів та їх характеристика в англійській та французькій мовах

Фемінітиви охоплюють різні тематичні групи. У пропонованому дослідженні вони були розподілені на такі групи: назви жінок за сферою і родом діяльності; назви жінок за родовими та сімейними стосунками; назви жінок за титулами; назви жінок за ситуативним станом; назви жінок за військовим або ученим званням, науковим ступенем; назви жінок за віковими ознаками; назви жінок за особистісними характеристиками.

Фемінітиви, які були отримані шляхом суцільної вибірки з онлайн газет, на основі диференційних сем (услід за М. Брус) було розподілено на 9 підгруп (кількісну характеристику див. у Додатку 2):

Таблиця 1

Назва підгрупи	В англійській мові	У французькій мові
Назви жінок за родовими та сімейними стосунками	14	8
Назви жінок за титулами	5	6
Назви жінок за родом діяльності	5	15
Назви жінок за професією	22	55
Назви жінок за функцією діяльності	0	14
Назви жінок за посадою	7	43

Назви жінок за нахилами та інтересами	1	5
Назви жінок за ситуативним станом	2	6
Назви жінок за військовим або ученим званням, науковим ступенем	1	10
Назви жінок за віковими ознаками	0	2
Назви жінок за особистісними характеристиками	0	1

2.5.1. Назви жінок за родовими та сімейними стосунками (англ. 14 од., фр. 8 од.):

В англійській: *godmother* (хрещена мати), *granddaughter* (внучка), *grandmother* (бабуся), *aunt* (тітка), *wife* (дружина), *girl* (дівчина), *sister* (сестра), *daughter* (дочка), *mother* (мати), *girlfriend* (подруга, дівчина), *female friend* (друг жіночої статі, подруга), *matron* (матрона), *spinster* (стара діва), *progenitrix* (прародителька),

У французькій мові: *une femme* (жінка, дружина), *une fille* (донька), *une tante* (тітка), *une sœur* (сестра), *une mère* (мати), *une petite fille* (внучка), *grand-mère* (бабуся), *une fille bouchère* (донька м'ясника).

У першій виокремлено назви жінок за родовими та сімейними стосунками, загалом, 14 фемінітивів англійською мовою, та 8 французькою. Варто зазначити, що ці фемінітиви не утворені від маскулінативів, а завжди існували у мовах окремо від них. Фемінітиви цієї групи ми можемо побачити у різних контекстах, насамперед пов'язаних з життям та мистецтвом.

2.5.2 Назви жінок за титулами (англ. 5 од., фр. 6 од.):

В англійській: *duchess* (герцогиня), *countess* (графиня), *queen* (королева), *lady* (леді), *madam* (мадам).

У французькій мові: *une princesse* (принцеса), *une duchesse* (герцогиня), *une chevalière* (лицарка), *une reine* (королева), *une dame* (дама), *une ambassadrice* (імператриця).

Розглядаючи титули в англійській та французькій мовах, до яких ми віднесли 5 термінів англійською мовою, та 6 французькою, ми також виявили неоднорідність їх походження, адже деякі утворені від маскулінативів,

наприклад *une princesse* (принцеса) від *un prince* (принц), а деякі – ні, наприклад *queen* (королева) в англійській та *une reine* (королева) у французькій мові. Контекст у використанні усіх аналізованих фемінітивів загалом належить до політичної тематики.

2.5.3 Назви жінок за сферою діяльності.

2.5.3.1 Назви жінок за родом діяльності (англ. 5 од., фр. 15 од.):

В англійській: *fisherwoman* (рибалка), *poetess* (поетеса), *ballerina* (балерина), *authoress* (авторка), *woman writer* (жінка письменник).

У французькій мові: *une poétesse* (поетеса), *une peintre* (художниця), *une écrivaine* (письменниця), *une entraîneuse* (тренерка), *une chercheuse* (дослідниця), *une basketteuse* (баскетболістка), *une footballeuse* (футболістка), *une compositrice* (композиторка), *une formatrice* (тренерка), *une perceptrice* (колекціонерка), *une promotrice* (промоутерка), *une judoka* (дзюдоїстка), *une créatrice* (творець), *une industrielle* (промисловиця), *une agricultrice* (фермерка).

За родом діяльності ми відокремили фемінітиви які відносяться до хобі або занять, серед них у французькій і англійській співпадають, наприклад: *une poétesse* (поетеса) та *poetess* (поетеса) відповідно. А також до цієї категорії ми віднесли *woman writer* (жінка письменник), яке має негативну конотацію у статті Financial Times «*When women give voice to women*» [103]. Загалом, контекст в якому зустрічаються фемінітиви цієї групи відносяться до теми «Життя та мистецтво».

2.5.3.2 Назви жінок за професією (англ. 22 од., фр. 54 од.):

В англійській: *manageress* (менеджерка), *mailwoman* (поштарка), *weatherwoman* (синоптичка), *camerawoman* (операторка), *stuntwoman* (каскадерка), *governess* (гувернантка), *actress* (актриса), *waiteress* (офіціантка), *hostess* (хостес), *stewardess* (стюардеса), *astronette* (жінка-астронавт), *saleswoman* (продавчиня), *seamstress* (швачка), *cosmonette* (космонавтка), *firewoman* (пожежниця), *policewoman* (поліцейська), *washerwoman* (прачка),

woman doctor (жінка лікар), woman barrister (жінка адвокат), songstress (співачка), barmaid (буфетниця), usherette (білетерка).

У французькій мові: une doctoresse (лікарка), une auteure (акторка), une auteresse (акторка), une autrice (акторка), une pompière (пожежниця), une architecte (архітекторка), une musicienne (музикантка), une astronaute (космонавтка), une gendarme (поліцейська), une géologue (геологиня), une garde-malade (медсестра), une interprète (перекладачка), une garde (охоронниця), une paysagiste (дизайнерка), une vétérinaire (ветеринарка), une maitresse d'école (вчителька), une intendante (стюардеса), une électricienne (електрик), une camionneuse (далекобійниця), une avionneuse (авіабудівник), une enderesse (продавчиня), une magistrate (магістратка), une animatrice (аніматорка), une conductrice (водійка), une éditrice (редакторка), une institutrice (вчителька), une rédactrice (копірайтерка), une clown (клоунесса), une femme ingénieur (жінка інженер), une femme médecin (жінка-лікар), une rapporteuse (репортерка), une toiletteuse (перукарка), une jockey (жокей), une venderesse (продавчиня), une femme marin (жінка-моряк), une chanteresse (співачка), une cheminote (залізничниця), une psychiatre (психіатриня), une avocate (адвокатесса), une chirurgienne (хірургиня), une informaticienne (інформатик), une vigneronne (виноробка), une retoucheuse (ретушерка), une tutrice (репетиторка), une ajusteuse-outilleuse (слюсарка), une jardinière (садівниця), une avouée (адвокатесса), une pisteuse (слідець), une correctrice (коректорка), une dégustatrice (дегустаторка), une programmatrice (програмістка), une femme d'entretien (хатня робітниця), une maçonne (муляр), une mécanicienne (механікиня), une chirurgienne (хірургиня).

Група «професія» є досить значною за обсягом, вона налічує 22 одиниці англійською та 55 французькою мовами. Ця категорія фемінітивів є найбільш різноманітною, адже вона охоплює усі професії, від каскадерки – *stuntwoman* у англійській мові до авіабудівниці – *une avionneuse* у французькій. Тематика та контекст у якому використовуються усі перелічені професії варіюється, але, загалом переважає культурний контекст. Щодо

стилістично забарвлених слів у цій категорії є: *manageress* (менеджерка), *governess* (гувернантка), *hostess* (хостес), *woman doctor* (жінка лікар), *woman barrister* (жінка адвокат), *une femme ingénieur* (жінка інженер) та *une femme médecin* (жінка-лікар), які мають зневажливий відтінок, наприклад, у статті Financial Times «Life, art, death – and Kylie» від 2012 року [104].

2.5.3.3 Назви жінок за функцією діяльності (фр. 14 од.):

У французькій мові: *une apprentie* (учениця), *une adjointe* (помічниця), *une agente* (агент), *une gourou* (гуру), *une commise* (службовиця), *une consultante*, (консультантка), *une chroniqueuse* (оглядачка), *une annonceuse* (рекламодавця), *une experte* (експерт), *une auditrice* (слухачка), *une contrôleuse-vérificatrice* (контролерка-перевіральниця), *une trésorière-payeuse* (платниця), *une acheteuse* (купівельниця), *une imprésario* (імпресаріо).

До підгрупи фемінітивів «назви жінок за функцією діяльності» було віднесено фемінітиви на позначення жінок які, займаючись якоюсь діяльністю, виконують певну функцію. Вона відрізняється від інших, бо у самій назві терміна зазначена основна функція, яку має виконувати людина, наприклад, *une adjointe* (помічниця) – утворена від маскулінатива *un adjoint* (помічник) і позначає людину яка допомагає, або, наприклад *une apprentie* (учениця), та, яка навчається. Це не посада і не професія а отже відносимо до функції. Загалом, у цю підгрупу увійшло 11 фемінітивів з французької мови. Контексти використання цих термінів варіюються від політичного, наприклад, фемінітив *une adjointe* знаходимо у статті Slate «En Alsace, la droite dans la tenaille de la gauche et du FN» [126] та соціальної і культурної тематики, у статті ««Lupin» de Netflix perpétue la critique sociale chère à Maurice Leblanc» у якій використовується фемінітив *une consultante* [123].

2.5.3.4 Назви жінок за посадою (англ. 7 од., фр. 43 од.):

В англійській: *headmistress* (директорка), *crewwoman* (член екіпажу), *administratrix* (адміністраторка), *chairwoman* (голова), *spokeswoman* (прес-секретарша), *councilwoman* (радниця), *congresswoman* (конгресвумен).

У французькій мові: *une cheffesse* (начальниця), *une mairesse* (мер), *une maire* (мер), *une capitaine* (капітан), *une commissaire* (комісарка), *une diplomate* (дипломатка), *une ministre* (міністерка), *une juge* (суддя), *une chargée* (відповідальна), *une députée* (депутатка), *une artisane* (майстриня), *une consule* (консул), *une présidente* (президентка), *une substitute* (заступниця), *une doyenne* (деканша), *une curatrice* (кураторка), *une détectrice* (директорка), *une inspectrice* (інспекторка), *une conseillère* (радниця), *une rectrices* (ректорка), *une sénatrice* (сенаторка), *une avocate générale* (генеральна адвокатеса), *une officière* (офіцерка), *une commandeure* (команувачка), *une chef adjointe* (заступниця начальника), *une déléguée territoriale* (територіальна делегатка), *une directrice financière* (фінансова директорка), *une haute fonctionnaire* (старша чиновниця), *une première ministre* (прем'єр-міністерка), *une présidente-directrice-générale* (головна виконавча директорка), *une receveuse principale* (головна приймачка), *une principale* (директорка), *une réalisatrice* (режисерка), *une chèfe* (шеф), *une chève* (шеф), *une cheftaine* (шеф), *une cheffesse* (шеф), *une impératrice* (пані посол), *une alderwoman* (намісниця), *une commandante* (командувачка), *une mairesse* (міська голова), *une commandante* (командирка), *une laborantine* (лаборантка).

До підгрупи фемінітивів «посада» ми відносимо усі одиниці, які означають формально або адміністративно закріплене місце працівника в трудовому колективі. Англійською мовою ми маємо 7 фемінітивів та 43 французькою. Загальний контекст, у якому використовуються ці лексичні одиниці становить політичну сферу.

2.5.3.5 Назви жінок за нахилами та інтересами (англ. 1 од., фр. 5 од.):

В англійській: *suffragette* (суфражистка).

У французькій мові: *une végétarienne* (вегетаріанка), *une créative* (творчиня), *une sportive* (спортсменка), *une démarcheuse* (агітаторка), *une inventeure* (винахідниця).

За нахилами та інтересами ми відділили фемінітиви *suffragette* (суфражистка), *une végétarienne* (вегетаріанка), *une créative* (творчиня), *une*

sportive (спортсменка), une démarcheuse (агітаторка), une inventeure (винахідниця) в окрему групу. Вони з'являються у різних контекстах, насамперед пов'язаних з життям та мистецтвом.

2.5.4 Назви жінок за ситуативним станом (англ. 9 од., фр. 6 од.):

В англійській: landlady (домовласниця), heroine (героїня), debutante (дебютантка), superwoman (супержінка), mistress (господиня), heiress (спадкоємиця), boss woman (жінка бос), woman in power (жінка при владі), businesswoman (бізнесвумен).

У французькій мові: une héroïne (героїня), une hôtesse (господиня), une maitresse (господиня), une attachée (співробітниця), une défenderesse (відповідачка), une demanderesse (позивачка).

До назв жінок за ситуативним станом ми віднесли 9 фемінітивів англійською та 6 французькою мовою, та знайшли співпадіння між англійським *heroine* (героїня) та французьким *une heroine* (героїня), а також *mistress* (господиня) та *une maitresse* (господиня), і *landlady* (домовласниця) яке є устарілим та *une hôtesse* (господиня), яке має зневажливий відтінок значення.

2.5.5 Назви жінок за військовим або ученим званням, науковим ступенем (англ. 1 од., фр. 10 од.):

В англійській: female officer (жінка офіцер)

У французькій мові: une majore (майор), une caporale (капрал), une sergente (сержантка), une adjudante (ад'ютантка), une lieutenant (лейтенант), une lieutenant-colonelle (полковниця), une colonelle (полковниця), une générale (генералка), une professeure (професорка), une interne (інтерн).

До групи «назви жінок за військовим або ученим званням, науковим ступенем» ми відносимо дещо поблажливе англійське *female officer* (жінка офіцер), яке ми знайшли у статті Financial Times «Wildefire, Hampstead Theatre, London – review» у реченні «Wildefire traces the experiences of one female officer and so offers a frank but sympathetic account of the difficulties...» (переклад «Wildefire простежує досвід однієї жінки-офіцера і пропонує

відверту, але співчутливу розповідь про труднощі...») [104] та французькі *une majeure* (майор), *une caporale* (капрал), *une sergente* (сержантка), *une adjudante* (ад'ютантка), *une lieutenant* (лейтенант), *une lieutenant-colonelle* (полковниця), *une colonelle* (полковниця), *une générale* (генералка), які не мають негативної конотації у французькій мові і зустрічаються переважно у політичному контексті, адже статті такої тематики тісно пов'язані з військовою темою.

2.5.6 Назви жінок за за віковими ознаками (фр. 2 од.):

У французькій мові: *une juniore* (юніор), *une séniore* (старша).

Два фемінітива *une juniore* (юніор) та *une séniore* (старша) у французькій мові ми відносимо до категорії іменників відокремлених «за віковими ознаками».

2.5.7 Назви жінок за особистісними характеристиками (фр. 1 од.):

У французькій мові: *une devineresse* (богиня).

РОЗДІЛ 3
ФУНКЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ФЕМІНІТИВІВ У
МЕДІАДИСКУРСІ
(НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ АНГЛІЙСЬКИХ І ФРАНЦУЗЬКИХ ЗМІ)

3.2.1 Особливості процесу впровадження і функціонування фемінітивів у французькій мові (за даними Французької Академії)

Фемінізація назв професій та спеціальностей у французькій мові не має жодних перешкод чи внутрішніх обмежень мови, на відміну від фемінізації титулів та звань. Процес появи назв для професій у жіночому варіанті це природна еволюція мови, яка постійно спостерігається з часів Середньовіччя, наприклад, середньовічні «*inventeure*» (винахідниця), «*chirurgienne*» (хірургиня), «*commandante*» (командувачка), або, найчастіше, іменники, фемінізовані суфіксом "-esse", як у «*venderesse*» (продавчиня), «*mairesse*» (міська головиня), «*chanteresse*» (співачка) або «*devineresse*» (богиня). Процес появи та використання цих та схожих за будовою фемінітивів посилювався у ХІХ столітті, з настанням індустріальної епохи, та прискорився з початку ХХ століття, коли прогрес освіти та соціальні потреби, пов'язані з першою світовою війною, змусили жінок займатися діяльністю, яка раніше була долею чоловіків. Як можна побачити, вивчаючи словники чи інші джерела, тенденція до фемінізації значно посилювалася протягом останнього десятиліття, але той факт, що наразі використання фемінітивів є поширеним, але тільки маленька частка з них занесена до словників, безперечно, свідчить про розрив між мовою та звичаями.

Не слід забувати, що певна кількість жіночих форм іменників на позначення професій не тільки з'являлася впродовж історії, але і зникала. Наприклад, з ужитку швидко пішов термін «*painteress*», який з ХІІІ століття використовувався в значенні «дружина художника», і який з ХVІ по ХVІІІ століття означав жінку, яка присвятила себе живопису (художниця), і повністю перестав використовуватись у ХІХ столітті. Багато інших

фемінітивів мали ще більш коротку тривалість життя, наприклад, «autrice» (авторка), що також використовувався з XVI по XIX століття, доки він не був витіснений "autoresse"(авторка), використання якого не прижилося.

Назви професій пов'язаних з торгівлею завжди вільно фемінізувалися, особливо за часів гільдій. Але в 1791 році вони були скасовані законом Ле Шапельє, про це свідчать різні видання Dictionnaire de l'Académie française, наприклад у восьмому виданні 1932-1935 років є запис невеликій кількості професій з формою жіночого роду, а у дев'ятому виданні (яке наразі є останнім) є сотні форм жіночого роду, які відповідають торговим назвам. Ці слова природно увійшли в побут, і Академія реєструвала їх за умови, що вони правильно утворені і їх використання стало усталеним. Така велика кількість фемінітивів свідчить про те, що назви професій пов'язані з торгівлею легко фемінізувати. Професії, пов'язані з ручною працею, до яких у XIX столітті було залучено багато жінок, тому що їм відмовляли у працевлаштуванні в інших сферах з можливим соціальним просуванні через державну освіту, фемінізувалися протягом дуже довгого часу. Сьогодні ця фемінізація очевидна як у приватному, так і в державному секторі. Майже всі професійні назви, що використовуються, вже мають жіночу форму, визнану словниками.

Але іноді відбуваються проблеми з тим, що встановлені фемінітиви не використовують. Причини, через які люди у деяких випадках виступають проти фемінізації, не можна вважати апріорі неприйнятними. Частіше за все, вони мають практичний характер, і тоді можна знайти рішення – запропонувати фемінітив, який утворено з дотриманням основних правил мови. Але іноді небажання використовувати фемінітиви мають психологічний характер, і необхідно повною мірою враховувати несприйняття чи опір використанню певних конкретних форм.

Щодо назв професій, то Академія вважає, що можна передбачити всі зміни, спрямовані на визнання у мові того місця, яке сьогодні відводиться жінкам у суспільстві, за умови, що вони не суперечать елементарним та

фундаментальним правилам мови, зокрема морфологічним правилам, що регулюють створення форм жіночого роду, утворених від іменників чоловічого роду. Ці обмеження мають об'єктивний характер, і слід пам'ятати, що форми жіночого роду, які можуть бути законно використані, повинні відповідати звичайним способам вираження та словобудові, характерній для французької мови, оскільки ці фундаментальні правила впорядковують та спрямовують будь який розвиток мови. Не можна нехтувати правилами, ризикуючи порушити мовну систему.

До завдань Французької академії не входить складання вичерпного списку назв професій та їх жіночих форм, як вже використовуваних, так і тих, які можна запропонувати. Це було б непереборним завданням, оскільки назв професій, наприклад пов'язаних зі сферою торгівлі дуже багато, і процес соціальних перетворень та змін у використанні ще не закінчено. Однак рішення про це слід залишити за практиками, які забезпечують життєздатність мови: тільки вони можуть надати новим іменникам ту легітимність, якої їм не вистачало.

З іншого боку, Французька Академія може зробити свій внесок і визначити труднощі, які пояснюють варіативність та способи утворення фемінітивів і навіть пояснити і допомогти побороти опір з їх використання.

У французькій мові існує безліч способів утворення і позначення фемінітивів різних професій, які часто успадковані з латини або італійської мови, іноді з англійської. Варто відзначити найпоширеніші з цих способів. Перший - це, безсумнівно, позначення жіночого роду «жіночим» артиклем, можливо прикметником або дієсловом, при збереженні однакової форми іменника в чоловічому та жіночому роді. У французькій мові означений жіночий артикль *la*, який відповідає означеному чоловічому артиклю *le*, а до неозначених артиклів належать *un* – чоловічий артикль, та *une* – жіночий. Наприклад, в таких словах, як «architecte» (архітектор) форма слова не змінюється за родом: *un/une architecte* (архітектор, архітекторка). Це стосується і багатьох інших іменників на позначення професій, рід яких

визначається тільки за допомогою артикля: «artiste» (художник), «juge» (суддя), «secrétaire» (секретар), «comptable» (бухгалтер), «garde» (охоронець), «gendarme» (жандарм), «diplomate» (дипломат). Назви професій (або навіть функцій, наприклад, «ministre» (міністр), «maire» (мер), або титулів, наприклад, «maître» (майстер), що закінчуються на невимовне "е", цілком природно підпадають до цієї групи іменників, в яких форма не змінюється, навіть якщо існує фемінітив старого вживання, що передає більш жіночий відтінок професії чи титулу, наприклад «maïresse» (мереса), «maïresse» (пані), «poëtesse» (поетеса). Те саме стосується іменників, форма чоловічого роду яких закінчується на "о", наприклад "une dactylo" (друкарка).

Звичайно, основний посил Академії не в тому, щоб якимось чином змінити існуючі форми, а про те, щоб визначити, яким чином та за яких умов можна створити нові. Існує безліч форм зазначеної фемінізації: "-er/-ère", "-ier/-ière", "-ien/-ienne", "-in/-ine", "-teur/-trice" і т.д. Якщо іменник чоловічого роду закінчується на приголосну, то в даний час прийнято додавати кінцеве "е": une artisane (ремісниця), une experte (експерт), une principale (директор), une maçonne (муляр), une mécanicienne (механікня), une jardinière (садівниця), тощо, за винятком кількох особливих випадків, кількість яких залишається обмеженою (une mannequin (манекен), une médecin (лікарка) або une femme médecin (жінка-лікар), une femme marin (жінка-моряк)).

Найбільш поширеною формою, яку не менш важко фемінізувати, є дуже багато назв професій, що закінчуються на "-eur", які можуть бути фемінізовані в "-euse", "-esse" або "-eresse", "-eure", або шляхом використання чоловічої форми у супроводі жіночого артикля, прикметника, займенника чи дієслова. Дві форми фемінізації іменників на "-eur", схоже, конкурують між собою: форма "-euse", яка є більш старою і використання якої все ще засвідчено у великій кількості випадків, та форма "-eure", яка стала дуже поширеною сьогодні. Правило просте: відмінювання на "-euse" відбувається, коли іменнику відповідає дієслово (отже, ми маємо une carreuse (переслідувачка), une contrôleuse (контролювальниця), une entraîneuse

(тренер), утворені від дієслів *carreler* (переслідувати), *contrôler* (контролювати), *entraîner* (тренувати)); в іншому випадку, до недавнього часу використання обмежувалося формою чоловічого роду.

Відсутність відмінювання у жіночому роді дедалі частіше замінюється формою на "-eure". Це закінчення легко підробити і воно не сприймається на слух: з погляду морфології та етимології, досить невелика кількість випадків викликає утруднення. Хоча використання суфікса "-eure" іноді може конкурувати з єдиним використанням артикля (певного чи невизначеного), схоже, що ця форма фемінізації особливо поширена у разі професій, якими займаються в основному жінки: це відноситься до жіночого роду *professeure* (професорка). "*La professeur*" (професорка) (розмовний варіант "*la prof*" (професорка) дуже старий) є дещо обмежувальним, хоча немає причин заперечувати такий варіант утворення, пропонований мовою.

Фемінітиви, які утворюються за допомогою додавання «е» є предметом дискусії, але не є загрозою для структури мови та не є реальною проблемою з точки зору евфонії, за умови, що кінцеве тихе "е" не вимовляється. Використання та утворення фемінітивів за допомогою "-eure" ще не закріпилося в мові остаточно. З цього постає питання: чи буде ця форма фемінізації застосовуватися до всіх іменників на '-eur', у яких немає форми жіночого роду?

Форми жіночого роду на "-esse" відповідають старому способу фемінізації, який дуже помітний і тому розглядається сьогодні як форма дискримінації. Фемінітиви з "-esse" широко використовувалися в минулому, особливо після Першої світової війни, і цей спосіб утворення був чи не єдиним способом, щоб показати доступ жінок до певних професій в результаті прогресу в освіті та потреб військової економіки. В судах досі використовують терміни *demanderesse* (позивачка) або *défenderesse* (підсудна), *bailleresse* (орендарка), а також *doctoresse* (лікарка), *notairesse* (нотаріус) тощо. У більшості випадків ці жіночі форми закріпилися в минулому, тому що їх легко сприймали на слух, вони мають знецінювальний

до жінок відтінок, тому витісняються більш простими та нейтральними формами.

Якщо іменник закінчується на "-teur", жіночий рід зазвичай позначається формою "-teuse" за наявності відповідного дієслова: *une acheteuse* (покупниця), *une rapporteuse* (репортерка), *une toiletteuse* (перукарка) або формою "-trice" за відсутності дієслова або коли дієслово не має літери "t" в кінці, таким чином, ми маємо *une apparitrice* (апаратниця), *une rédactrice* (письменниця).

Складним є випадок із жіночим родом іменника *auteur* (автор). Існують чи існували конкуруючі форми, такі як *autoresse* (авторка) або *autoresse* (авторка), *autrice* (не дуже широко використовується) і найчастіше сьогодні *auteure* (авторка). Слід зазначити, що зазвичай використовуються терміни *créatrice* (творець) та *réalisatrice* (режисерка). Термін *autrice* (авторка), який має більш задовільну освіту, не повністю вийшов із вживання і навіть, здається, набуває певної популярності, особливо в академічному середовищі, яке досить неохоче набуває форми *auteure* (авторка). Вивчення цього випадку ілюструє закріплення у мові старих форм на "-trice", причому цьому способу фемінізації все ще надається перевага у вживанні.

Крім того, щодо форми жіночого роду іменника *écrivain* (письменник) можна помітити, що форма *écrivaine* (письменниця) стає все більш поширеною у вживанні, не стаючи усталеною.

Справжня складність виникає з жіночим родом слова *chef* (шеф/начальник/керівник): цей випадок заслуговує на вивчення, оскільки це слово використовується в численних виразах, таких як *chef de chantier* (менеджер сайту), *chef d'équipe* (керівник групи), *chef de rayon* (старший зміни), *chef de gare* (начальник станції), *chef de rang* (старший офіціант), *chef de bureau* (керівник відділу), *chef de cabinet* (начальник штаба), *chef d'orchestre* (диригент). Слово *chef* породило безліч форм жіночого роду: *chef*, *chêfe*, і навіть *chève*, *cheffesse* (старіше), не забуваючи про *cheftaine*. Цей випадок показовий: професія сама ставить проблему свого іменування, а жіночий рід

не утворюється природним чином. Форма *cheffe*, мабуть, певною мірою розповсюдженіша в сьогоdnішньому вживанні. Хоча не можна стверджувати, що ця форма є більш прийнятною для мови.

Той факт, що у французькій мові активно використовуються фемінітиви до такого слова як *chef* (шеф/ начальник/керівник), свідчить про те, що жінки мають професії, розташовані на вершині соціальних сходів.

Схожа складність з утворенням фемінітива виникає зі словом *agent* (агент), яке до останніх років не мало жіночої форми: хоча форма *agente* починає входити в ужиток (особливо на державній службі), іноді жінки проти, щоб до них використовували цю форму слова, бажаючи зберегти маскулінативи назв професії, якими вони займаються.

Як і у випадку з назвами професій, мова має точно передавати посади, титули та чини, які займають жінки і до яких вони тривалий час не мали доступу. Протягом тривалого часу була різниця між фактом здійснення професійної діяльності та фактом присвоєння звання чи титулу. У загальному значенні слово "титул", означає володаря нагороди, наприклад, *titre de champion du monde* (чемпіон світу).

У публічній сфері стверджується, що на відміну від професії, яка невіддільна від особливих якостей людини, яка її виконує, як правило, після спеціального навчання та стажування, посада (особливо якщо це публічний мандат) відрізняється від її власника та байдужа до його чи її статі - вона безособова, оскільки належить не до окремої особистості, а до тимчасової та допустимої соціальної ролі, доступ до якої за законом може отримати будь-яка людина.

У доповіді, представлений прем'єр-міністру у жовтні 1998 року, Генеральна комісія з термінології та неології (COGETERM) підкреслила різницю, що існує між посадою та людиною, яка її виконує, в силу абстрактного, загального, постійного та безособового характеру останньої - посада не належить відповідній особі: вона визначає обов'язок, що вона виконує, соціальну роль та місію. Людина не є своєю посадою: вона її займає.

Ідентифікація між тим, ким є володар посади, і тим, що він робить, ніколи не буває повною, оскільки людина, яка має мандат, представляє щось інше, ніж вона сама. Посада відповідає певному ступеню в ієрархії: вона відрізняється від свого власника (який за певних умов може бути знижений), визначається в статуті та існує незалежно від особи, яка її набуває. Також у більшості випадків легко відрізнити посаду від професії чи класу: *professeur (de français, de mathématiques, de langues...)* – викладач (французької, математики, мов...) *est un métier*, – це професія, а *agrégé de l'Université* (стажер університету) – це ступінь, який присвоюється за результатами конкурсного іспиту, який зберігається навіть у разі відходу з державної служби. Нарешті, посади слід порівнювати з титулами, зокрема, з почесними позначеннями, що виражають відмінність у ранзі (це відноситься до ступенів в ієрархії національних орденів, які наділяють своїх володарів рангом або гідністю, відзначеним носінням відзнаки).

Назви функцій так само легко та вільно фемінізуються, як і назви професій. Це стосується всіх назв державних посад або мандатів, щодо яких Академія може широко заохочувати використання жіночих форм, які міцно закріпилися в мові без шкоди для неї, без шкоди для неї. Однак, навіть коли використання жіночих форм утверджується в письмовій мові, їх поширення в усному мовленні не завжди має систематичний характер, що дає уявлення про ступінь укорінення нових лексичних одиниць і вимагає великої гнучкості у їх використанні: нав'язування застосовувати фемінітиви може насправді стати перешкодою для їх прийняття суспільством, особливо, коли вживання того чи іншого окремого фемінітива ще не закріпилося в усній мові серед її носіїв.

Першочергове вживання важливе, оскільки воно ненав'язливо поширює використання фемінітивів певної кількості функцій – і саме в цій галузі опір соціуму будь-яким авторитарним спробам спрямовувати еволюцію мови є найсильнішим, адже примус до мовної еволюції не прискорює соціальні зміни. З юридичної точки зору важливо проводити різницю між тим, що

стосується самої назви, яке жінки можуть законно побажати змінити шляхом фемінізації відповідно до процедур, які ще належить уточнити, і тим, що стосується найменування функцій, титулів та звань у юридичних справах.

Саме для функцій, що знаходяться на вершині ієрархії, як і у випадку з назвами професій, виникає низка питань та виникають певні складнощі. Безперечно, досі у французькій мові простежувалося певне небажання та опір щодо утворення фемінітивів, що відповідають високим посадам у громадській сфері, але очевидно, що ситуація в такому випадку дуже відрізняється від ситуації із назвами звичайних професій та назвами молодших та середніх посад. Мова йде про саму природу цих функцій: дійсно, існує тип функцій, в назві яких не зображується стать їх власника.

Протягом довгого часу жіночі форми, що відповідають певним функціям, які виконуються виключно чоловіками, знаменували визнання соціального статусу, наданого жінці як дружині. У французькій слово *ambassadrice* (пані посол) використовувалось з кінця XVI століття для позначення дружини посла. Однак таке позначення означає визнання певного соціального статусу, саме тому сьогодні жінки, які очолюють дипломатичну місію, не завжди хочуть використовувати цей фемінітив. Але з доступом жінок до схожих професій хоч спочатку і сприяв двозначності, згодом мова швидко пристосувалася до цього і згодом багато таких функцій почали означати саме жінку, яка займає певну посаду, а не те, що вона дружина чоловіка, який її займає. Так, наприклад, слова *reine* (королева) та *impératrice* (імператриця) згодом почали позначати не тільки дружину государя що царює, а й іноді ту, хто тримає королівську чи імператорську владу поодиночі.

Останні зміни у вживанні чітко зображають загальну тенденцію до фемінізації назв функцій. Основні державні органи (Генеральна фінансова інспекція, Генеральна адміністративна інспекція, дипломатичний корпус та корпус префектур) та вищі суди (Конституційна рада, Державна рада, Рахункова палата, Касаційний суд) загалом займаються вільною фемінізацією титулів, чинів та функцій. У більшості випадків назви, що

використовуються в чоловічому роді, легко піддаються цьому: *inspectrice* (інспекторка) вже давно узвичаївся; те саме стосується *auditrice* (аудиторка) і *conseillère* (радниця).

Проте, деякі фемінітиви не прийняті в побуті, або серед державних органів, або її представників є небажання використовувати фемінітиви, навіть якщо вони використовуються в офіційних журналах, або зафіксовані в словниках. Наприклад *chevalière* (лицарка), *officière* (офіцерка) або *commandeure* (команувачка). Жінок-членів колегії адвокатів досі дуже неохоче називають *avocates* (адвокатеса), хоча ця форма вже давно прийнята в побуті та зафіксована всіма словниками (вперше вона засвідчена у 13 столітті та введена у сучасному значенні у 8-му виданні Словника Академії наук). Також існує коливання для позначення жінки, яка обіймає посаду генерального адвоката, форма жіночого роду ("*avocate générale*" (генеральна адвокатеса)) не використовується систематично, оскільки в побуті часто використовується форма чоловічого роду. Те ж стосується деяких форм, до яких «вуха не звикло», наприклад, форма жіночого роду *substitute* (помічниця) використовується рідко.

Фемінізація військових професій у французькій мові відбувалася поступово, в міру того, як жінки досягали вищих ешелонів ієрархії, і цей процес не викликав жодних сумнівів, чи опору, оскільки більшість позначень звань можна легко фемінізувати, тому у мові є *la caporale* (капрал), *la sergente* (сержантка), *l'adjudante* (ад'ютантка), *la lieutenantante* (лейтенант), *la lieutenantante-colonelle* (полковниця), *la capitaine* (капітан), *la commandante* (командирка), *la colonelle* (полковниця), *la générale* (генералка).

З іншого боку, використання назв військових професій, які містять компонент *chef* (шеф/начальник/керівник) викликає ті ж труднощі, що у випадку з назвами професій. У композиції слово "шеф" є прислівником (воно означає як правило: головний чи старший) і залишається незмінним, отже, ми маємо *caporale-chef* (мастер капрал) і в цьому випадку неможна зробити фемінітив, змінюючи *chef* на *-cheffe*. Теж саме стосується *sergente-chef*

(старший сержант), *adjudante-chef* (старшина), *chef d'escadron* (командир загону) та *chef de bataillon* (командир батальйону), *médecin-chef* (головний лікар).

Звання *major* (майор) у французькій мові не має жіночого роду. З іншого боку, *infirmière major* (старша медсестра) або *adjudante-major* (генерал-майор) слід використовувати без застережень, де *major* (майор) має таке ж значення, як і *chef*, тобто «головний» чи «старший». Ці обмеження фемінізації нагадують нам про те, що мова – це не інструмент, який можна формувати відповідно до своїх бажань, а реальність, яка не піддається жодним спробам авторитарної модифікації, а також нагадує нам про те, що мова має свої власні специфічні темпи розвитку. Слід зазначити, деякі старі військові звання також не отримали жіночої форми. Це стосується таких звань: *grenadier* (гренадер), *carabinier* (карабінер), *cuirassier* (кюйрасір) або *hussard* (гусар). І навпаки, чоловічу форму не отримали посади чи звання, які отримували і виконували жінки і вважалися жіночими, наприклад, *recrue* (підопічна), *sentinelle* (вартова), *vigie* (вахтерша), або *garde* (стражниця), в локуції *garde française* (французька варта).

З іншого боку, на вершині держави, а точніше щодо посад, довірених членам уряду, фемінізація зазвичай відбувається без обмежень, оскільки слова *ministre* (міністерка) і *secrétaire d'État* (державна секретарка) не викликають особливих труднощів - достатньо артикля *la* та *une*, щоб надати їм ознаки жіночого роду. Можна також припустити, що *première ministre* (прем'єр-міністерка) так само буде сформоване і усталене у французькій мові, як і *chancelière* (канцлер) для позначення жінки, яка очолює уряд Федеративної Республіки Німеччина (навіть якщо перша жінка, яку в нашій країні закликали очолити уряд, вважала за краще використовувати форму чоловічого роду, єдину, здатну позначити, в її очах, ступінь височини цієї посади). І якщо французи вирішили обрати жінку на пост президента Республіки, важко зрозуміти, яка причина може бути проти використання жіночої форми *présidente* (президентка), засвідченої ще в 15

столітті і яка використовується для позначення дружини президента з 17 століття, а потім широко використовується в 20 столітті як назви для жінок, які самі очолюють орган чи установу. У випадку з верховною посадою глави держави єдність особи та посади є повною в силу авторитету, властивого здійсненню влади, яку її володар втілює весь термін своїх повноважень.

За останні двадцять років можна помітити значний прогрес і розвиток фемінітивів на позначення вищих посад, але все що потрібно враховувати, що деякі жінки обирають для себе чоловічу форму професії, бо вважають, що вона більш серйозна та виражає перевагу над жіночою формою.

3.2.2 Особливості процесу впровадження і функціонування фемінітивів в англійській мові

У порівнянні з багатьма іншими мовами, в англійській немає граматичного чоловічого роду для іменників, за винятком тих ситуацій, коли вони стосуються біологічної статі (наприклад, жінка, хлопчик, пані тощо).

Отже, гендерну мову зазвичай розуміють як мову, яка має упередження щодо певної статі чи соціального гендеру. В англійській мові належність до певної статі відображається шляхом використання гендерних термінів, що стосуються професій або людей, наприклад *businessman* (бізнесмен) або *waitress* (офіціантка), або за допомогою використання займенників чоловічого чи жіночого роду. Оскільки чоловічий рід досі вважається нейтральним, то чоловічі займенники (*he, him, his*) можуть використовуватися для позначення людей загалом, а не якоїсь людини окремо, бо в такому випадку йтиметься вже про чоловіка, а не про якусь невизначену людину.

Використання гендерної мови, увічнює історичну патріархальну ієрархію, яка існувала між чоловіками та жінками, де один (чоловік) вважається нормою, а інший (жінка) позначається в залежності від іншого і відрізняється.

Це може призвести до того, що жінки можуть не братися до уваги, або вони стають невидимими для різних сфер діяльності.

Якщо у мові за назвою посади можна визначити рід іменника, то вона передбачає стать людини, що її займає. Наприклад, в англійській мові назва посади *stewardess* (стюардеса) означає, що цю посаду займає жінка, бо іменник жіночого роду з жіночим суфіксом - *ess*. З іншого боку, гендерно-нейтральна назва посади – це така, яка не вказує або не передбачає стать, наприклад, *firefighter* (пожежний) або *lawyer* (юрист), бо ці слова спільні і можуть позначати як чоловіка, так і жінку. У деяких випадках може бути дискусійним питання про те, чи іменник відображає гендер, наприклад, здається, що *chairman* (голова) позначає чоловіка (через закінчення -*man*), але це звання також іноді застосовується до жінок.

Суфікс -*man* означав «особа» та «дорослий чоловік» у староанглійській мові, але, навіть коли він використовувався як гендерно-нейтральний термін для жінок, він усе ще мав на увазі в основному чоловіків. Приблизно в 20 столітті гендерно нейтральне використання *man* і -*man* пішло на спад. Таким чином, назви посад, які включають цей суфікс, як *fireman* (пожежний), *salesman* (продавець) та *alderman* (намісник), зазвичай означають, що посаду займає чоловік. У той час коли деякі з цих назв посад мають жіночі варіанти, наприклад, *alderwoman* (намісниця), інші не мають, оскільки традиційно відповідні посади не займали жінки. Для більшості таких назв тепер також існують гендерно-нейтральні еквіваленти, як-от поліцейський *police officer* (для поліцейського або поліцейської), *salesperson* or *sales* (для продавця або продавчині) тощо. Однак деякі запропоновані гендерно-нейтральні терміни не набули такого загального поширення, в військові звання з суфіксом -*man* не змінюються, навіть коли застосовуються до жінок.

Терміни жіночого роду, такі як *actress* (акторка), *comedienne* (комедійна актриса) вживаються на ряду з чоловічими формами. Але деякі іменники професій жіночого роду, як-от *poetess* (поетеса) та *authoress* (письменниця), нині вживаються рідко. Інші, такі як *actress* (актриса), залишаються

поширеними, хоча все більше жінок називають себе акторами, а не актрисами, особливо в театрі.

Термін *waiter* (офіціант) не є нейтральним (*waitress* (офіціантка) повний відповідник жіночого роду), тому іноді використовуються інші терміни, такі як *server* (офіціант), або альтернативні *waitron*, *waitstaff* або *waitperson*), хоча вони рідко використовуються.

На перший погляд термін *midwife* (акушерка) виглядає жіночим (оскільки він закінчується на *-wife*), але він використовується відносно будь-якої статі.

Стосовно бізнес посад, таких як *businessman* (бізнесмен) використання цих термінів зменшилося з 1960-х років і на зміну їм прийшли нейтральні *businessperson(s)* (бізнес люди). Термін *businesswoman* (бізнесвумен), теж використовується рідше.

3.3 Процес нейтралізації як спосіб боротьби з гендерною асиметрією у мові

Загальні й професійні найменування осіб жіночої статі уже виходять на рівень загальноновживаних і скоро перетворяться на стилістично нейтральні та рівнозначні порівняно з найменуваннями осіб чоловічої статі.

Жінки та чоловіки по-різному користуються мовою, й особливості використання мови обома статями в історичному розвитку суспільства відбулися в самій її структурі [9, с.142]. У більшості культур дуже тривалою була домінантна роль чоловіків, що й спричинило гендерну асиметрію в мові, тобто мовна картина світу фіксувалася з чоловічої точки зору, з чоловічої перспективи, а жіноча до уваги не бралася. Таким чином андроцентризм пов'язаний з нерівномірною представленістю в мові обох статей – жіночої і чоловічої. Прикладів гендерної асиметрії в досліджуваних мовах наявно досить багато. Наприклад, у французькій та англійській мовах, поняття «людина» та «чоловік» пояснюються одним словом: у французькій «*homme*», а в англійській «*man*». Це одна з причин, чому багато науковців вважають, що чоловічі іменники є немаркованими, але з цим не так просто погодитися.

Проблема в тому, що гендерно марковані іменники виражають несерйозне ставлення до жіночих форм професій, які раніше обіймали виключно чоловіки, наприклад, *manager* – керуючий, а *manageress* – жінка, яка володіє невеликим магазинчиком. В англійській мові цей ряд можна доповнити ще декількома фемінітивами, які, здавалося б, мають бути еквівалентними, але насправді жіночі варіанти цих слів з роками набули негативного відтінку. До них належать такі пари: *governor* – *governess*; *master* – *mistress*; *patron* – *matron*; *sir* – *madam*; *bachelor* – *spinster*; *host* – *hostess*. У французькій мові також можна навести пари іменників чоловічого роду, що мають нейтральне значення, але у жіночій формі отримують негативне забарвлення: *gars* (хлопець, хлопчик) та *garce* (дівчина легкої поведінки); *courtisan* (придворний) та *courtisane* (куртизанка) тощо.

Сьогодні спостерігаємо, що в американській та британській англійській мові концепти “чоловік” та “жінка” характеризується тенденцією до використання гендерно-нейтральних одиниць, а отже частотність вживання “андроцентричної” номінації *man* зменшується, але натомість зростає використання “політично коректних” варіантів.

Існує два способи боротьби з гендерною асиметрією у мові: фемінізація та нейтралізація. У аналізованих мовах граматична категорія роду присутня лише у французькій мові, отже, їй підходить шлях фемінізації, в той час коли для англійської мови характерний процес нейтралізації гендеру.

У зв'язку з тим, що англійська мова – мова аналітична, яка характеризується відсутністю у реченні синтаксичних і морфологічних родових зв'язків, способи мовної нейтралізації зводяться до виключення маркованості гендера та генералізувального займенника чоловічого роду.

В англійській мові: 1) іменники чоловічого роду: стосуються слів, що позначають чоловічу особу або представника чоловічої статі, наприклад: *man* (чоловік), *boy* (хлопчик), *actor* (актор) тощо; 2) іменники жіночого роду: стосуються жіночих осіб або представниць жіночого роду, наприклад: *woman* (жінка), *girl* (дівчина), *actress* (актриса) тощо. Також в англійській мові наявні

загальні іменники, які мають родової маркованості і можуть вживатися для позначення осіб обох статей, наприклад friend (друг), client (клієнт), student (студент) тощо.

В англійській мові іменники, що позначають рід діяльності мають загальний граматичний рід, попри схожість форми з чоловічим родом, тобто вони є гендерно-нейтральними на граматичному рівні. Наприклад, цілком припустимо сказати як "he is an actor" ("він – актор"), так і "she is an actor" ("вона – актор"). Слово friend (друг) давно має спільний рід, а слова "boyfriend" і "girlfriend" вже передбачають романтичний контекст відносин. Хоч в мові і наявні сполуки «male friend» (друг чоловічої статі, або друг) і «female friend» (друг жіночої статі, або подруга), проте вони не поширені.

Гендерно маркована лексика в англійській мові може нейтралізуватися таким чином:

- 1) шляхом заміни чоловічих частин іменників на нейтральні, наприклад, компонент -man можна замінити на -person: waiter – waitperson, salesman – salesperson, fisherman – fisherperson;
- 2) шляхом скорочення лексем з суфіксами -ess/ette/ine/trix до основи слова, наприклад, замість маркованого жіночим суфіксом слова goddess використовувати god.;
- 3) шляхом використання нейтральних займенників, наприклад, everybody, someone, anyone тощо;
- 4) шляхом заміни в ідіомах, прислів'ях, приказках компонентів гендерно маркованих компонентів на зразок man на гендерно не марковані, наприклад the average man – the average person, an ordinary man – an ordinary person.

Слід зауважити, що в англійській мові вже давно сформувалися гендерно нейтральні одиниці, наприклад, для boyfriend та girlfriend є аналогічне за значенням, але нейтральне за гендерною маркованістю partner, а також spouse – супруг, замість husband (чоловік) та wife (дружина),

grandchild замість granddaughter та grandson, sibling замість brother та sister, навіть іменники woman та man можна замінювати на person чи adult тощо.

У французькій мові існує тільки жіночий та чоловічий рід, який виражається за допомогою артикля жіночого або чоловічого роду. Раніше вважалося, що іменники-назви професій чоловічого роду можуть виступати як спільні, або нейтральні, але у французькій мові окрім артикля з родом іменника узгоджуються ще дієслова та прикметники, а отже постає проблема нейтралізації іменника за допомогою граматичних засобів. У французькій мові існують іменники, що позначають професії, які не мають форми жіночого роду, наприклад: un guide, un juge, un ministre, un diplomate. Тоді для уточнення використовується слово femme: une femme guide, une femme juge.

Бачимо, що нейтралізація назв посад не може бути єдиним вирішенням проблеми нерівності між чоловіками та жінками, адже, навіть якщо нейтральні іменники продовжать створюватися та широко використовуватися, доки зберігається гендерна система, нерівні аспекти мови не зникнуть. Одним із таких аспектів, якій трішки Проблема нейтралізації частково вирішує так званий «загальний» чоловічий рід, який використовується для позначення лише функції, без вказівки на людину конкретної статі, наприклад, в оголошеннях про роботу завжди використовується чоловічий рід як нейтральний, але він також може вказувати, що на роботу шукають саме чоловіка, однак прямо зазначити про це в оголошенні не можна через явну дискримінацію жінок у такому випадку. Ця характеристика французької мови прямо протилежна англійській, у якій іменники позбавлені граматичного роду, і зміни на шляху фемінізації та реформи мови з метою досягнення гендерної рівності полягають в усуненні формальної різниці, яка зобов'язує розрізняти дві статі.

З метою гендерної рівності в англomовному суспільстві набирають поширення нейтральні форми назв професій, в той час, коли у франкомовному суспільстві цієї нейтральності намагаються позбутися і чітко

позначають стать людини, яка обіймає ту чи іншу посаду, або виконує певну функцію. В обох мовах нейтральна форма часто збігається з чоловічою, як це було заведено в правилах суворої літературної норми та в діловому мовленні. Однак не можна сказати, що ця тенденція розповсюджується на усі назви. Наприклад, як в англійській, так і у французькій мовах існує гендерний поділ між словами: в англійській мові король king та королева queen, а у французькій roi і reine відповідно. Тобто якщо в англійській мові досі немає гендерно нейтральної форми назви посади, то рівнозначно використовуються обидва варіанти, що може здатися дивним для франкомовного феміністичного товариства яке не так позитивно ставиться до використання чоловічого роду як універсального. Те ж саме стосується, наприклад, професії офіціанта: в англomовному суспільстві доцільнішим вважається використовувати чоловічу форму waiter (офіціант) незалежно від статі.

У французькій та англійській мовах звернення до жінки мало два варіанти, в залежності від її сімейного статусу. Згодом в обох мовах це змінилося: від звернення, яке вказує на те, що жінка заміжня – відмовилися. Це було одним з найважливіших нововведень у французькій мові – відмова від звернення mademoiselle. Його вирішують не вживати, оскільки воно вказує на сімейний статус жінки (mademoiselle – незаміжня жінка, а madame – заміжня), тоді як для чоловіків такого розмежування немає.

В англійській мові жінок ідентифікували на основі їхнього сімейного стану — Mrs. для заміжніх жінок і Miss для незаміжніх, але багато жінок виступили проти цього закликаючи використовувати форму Ms., як спосіб визначати себе як окрему особу, а не підлеглу чи партнерку. Сьогодні форма Ms. продовжує залишатися зверненням як для заміжніх, так і для незаміжніх жінок. Це форма, яку обирає майже кожна жінка, яка хоче, щоб до неї зверталися як до рівної людини, а не поважали за фактом того, що вона заміжня. На сьогодні, використання Ms. в публікаціях є звичним, навіть стандартним.

Якщо говорити про сукупність індивідів, то припускаємо, що серед них є чоловіки (які позначаються відповідно до чоловічої статі) і жінки (позначаються відповідно до жіночої статі). Коли йдеться про сукупність осіб обох статей, тоді вживається чоловічий рід, що забезпечує граматичну нейтралізацію, тобто чоловічий рід використовується для позначення множини, наприклад, *tous les hommes sont mortels* (усі люди смертні), де *les hommes* ще може означати чоловіків.

Схожі приклади надавала Французька Академія, щоб виправдати здатність (чоловічого роду) самотійно представляти елементи, що стосуються обох статей у множині [87]. Варто пам'ятати про двозначність і вміти розрізняти, чи *les hommes* позначає людей загалом, чи конкретних чоловіків (осіб чоловічої статі). Іноді це стає основою для жартів, заснованою на грі слів. Наприклад, речення «*Un homme sur deux... est une femme*» можна перекласти як «один чоловік з двох... є жінкою», однак це буде помилково, оскільки перший іменник *Un homme* тут позначає не чоловіка як конкретну особу чоловічої статі, а загальне поняття – людину, тому правильним перекладом цього речення буде «одним з двох людей...є жінка». Отже, у французькій мові чоловічий рід вживається як вираження концептуального поняття, так і для позначення особи чоловічої статі.

Таке використання іменників чоловічого роду для позначення загального поняття часто зустрічається в юридичній та нормативній мові: *Le ministre de la Culture a dans ses attributions...* (Повноваження міністра культури...) – використовується чоловічий рід, бо йдеться не про конкретного міністра, а про міністра та його повноваження загалом. Таким чином, текст закону, декрету, наказу, який узагальнено стосується функцій або титулів, буде написаний у чоловічому роді. Але якби ми хотіли вказати, що в певному випадку цю посаду займає жінка, тоді можна використати жіночий рід, бо тепер виникає конкретизація, наприклад: *Dans cet hôpital, les fonctions de chirurgien* (У цій лікарні обов'язки хірурга) *sont occupées par une*

chirurgienne (виконує хірургія) – у першій частині речення використовується загальне поняття, а у другому – конкретне.

3.4 Функція фемінітивів у сучасному англо- та франкомовному медіадискурсі

Початок ХХІ ст. ознаменувався появою великої кількості нових та незвичних для комунікантів мовних явищ. Одним з найяскравіших нововведень є широка популяризація фемінітивів – слів, що позначають іменники жіночої статі за професійною, соціальною та релігійною приналежністю [17]. Цей термін широко використовується, у тому числі і в лінгвістичних дослідженнях.

Основну причину активного використання фемінітивів у сучасному спілкуванні багато хто вбачає у поширенні феміністського руху. Фемінітиви досить активно досліджуються сучасними лінгвістами, у них вони вбачають засіб боротьби з андроцентричністю мови, тобто з її маскулінністю, з ситуацією, коли мова орієнтована не стільки на людину в цілому, скільки на представника чоловічої статі.

Оскільки фемінітиви у ЗМІ зазвичай стилістично нейтральні, отже їх єдина функція — позначити стать людини. Використання фемінітивів у ЗМІ є особливо актуальним у зв'язку з необхідністю позначення особи за статтю з метою надати реципієнту найбільш достовірну інформацію.

3.5 Аналіз використання найрозповсюдженіших фемінітивів у порівнянні з маскулінативами та з гендерно нейтральними іменниками в англomовних та франкомовних ЗМІ

У пропонованому дослідженні під час аналізу статей з онлайн джерел було помічено, що журналісти досі використовують гендерне позначення в назвах посад. Такі назви, як *chairman* (голова) або *mailman* (листоноша), які містять у собі слово *-man* (чоловік) у кінці, є гендерно забарвленими, що може спричинити у читачів думку, що вони читають про чоловіка. Якби такі

слова знаходились в вакансіях для роботи, шукачі вважали б, що для роботи шукають саме чоловіка, що може спричинити враження про сексистське відношення компанії до кандидатів на посаду.

Таблиця 2.

Фемінітиви і їх відповідники чоловічого роду, а також нейтральні іменники, наявні в англійській мові ЗМІ

Маскулінатив	Фемінітив	Гендерно нейтральний іменник
Waiter	Waitress	Waitperson
Mailman	Mailwoman	Mail person, Mail carrier
Policeman	Policewoman	Police officer
Crewman	Crewwoman	Crew person
Chairman	Chairwoman	Chairperson
Businessman	Businesswoman	Business person
Weatherman	Weatherwoman	Meteorologist, Weather person
Salesman	Saleswoman	Salesperson
Stuntman	Stuntwoman	Stunt person
Fireman	Firewoman	Firefighter
Cameraman	Camerawoman	Camera person
Headmistress	Headmaster	Head teacher
Steward	Stewardess	Flight attendant
Barman	Barmaid	Bartender
Fisherman	Fisherwoman	Fisherperson

3.5.1. Зіставний аналіз вживання waiter – waitress – waitperson, chairman – chairwoman – chairperson, headmistress – headmaster – head teacher, fireman – firewoman – firefighter у статтях онлайн газет «The Times», «VOA», «The Washington Post», «Financial times» за 2012 та 2021 роки.

У пропонованому дослідженні рзлядалися статті, в яких згадувалась професія сама по собі, а не лише особа, яка займалася цією професією. З цих іменників, що називають професії, певна кількість представлена у формі маскулінатива, фемінітива, а решта є гендерно нейтральними.

Не варто залишати поза увагою, що чоловічими іменниками також іноді позначають жінок, які займають певну посаду, бо у такому випадку чоловічий рід виступає нейтральним.

Щоб проілюструвати випадки використання обраних назв професій у статтях, нижче подано *Таблицю 2*, де перераховано іменники чоловічого та жіночого роду та вказано кількість показник газетних статей та журналів у яких вони згадувалися у 2012 році, а також їх гендерно-нейтральні еквіваленти.

Таблиця 2.

**Кількісна характеристика вживань назв професій в газетах
«The Times», «VOA», «The Washington Post», «Financial times» за 2012 рік**

Маскулінатив	Кількість статей, у яких вживається маскулінатив	Фемінітив	Кількість статей, у яких вживається фемінітив	Гендерно нейтральний іменник	Кількість статей, у яких вживається гендерно нейтральний іменник
Waiter	1620	Waitress	31	Waitperson	3
Chairman	93	Chairwoman	35	Chairperson	73
Headmaster	18	Headmistress	4	Head teacher	145
Fireman	71	Firewoman	2	Firefighter	92

Аналізуючи статті за 2012 рік важко не помітити певні тенденції у вживанні досліджуваних маскулінативів, фемінітивів та гендерно-нейтральних слів у різних контекстах.

Характеризуючи першу трійку термінів: *waiter* – *waitress* – *waitperson*, бачимо, що маскулінатив зустрічається майже в 50 разів частіше, ніж фемінітив. Це зумовлено тим, що він виступає як гендерно-нейтральний і його використовують у відношенні до жінок, а також він є спільним до обох статей, коли йдеться про роботу офіціанта або офіціантів загалом. Проаналізуємо розповсюджений випадок використання іменника *waiter* в чоловічому роді однини як нейтрального у назві заголовків статей, наприклад, у статті The Sunday Times від 8 липня 2012 року під назвою «How

many calories, waiter?!» («Скільки калорій, офіціанте?») йдеться не про якогось конкретного чоловіка, або жінку, а про людину з цією професією загалом [137].

У статті ресурсу «VOA» під назвою «Italian Cruise Ship Rescue Operations Restarted» (переклад: «Італійські круїзні лайнери відновили рятувальні операції»), людина яка виконує обов'язки офіціанта згадується тричі, але її стать виявити неможливо, ймовірно, це чоловік, або жінка, але за умови, що автор вирішив використати чоловічу форму іменника *waiter* відносно жінки. Ми можемо виключити, що *waiter* використовується в нейтральній формі, бо йдеться про конкретну людину і події уточнюються: «A leading Italian newspaper, *Corriere della Sera*, quotes the ship's head waiter as saying the captain altered the ship's course so that the waiter could get a closer view of an island port at nightfall. The newspaper also reports that the waiter's sister announced the planned course change on the social networking website Facebook about an hour before the maneuver took place. Authorities have not commented on the report.» (переклад: «Провідна італійська газета *Corriere della Sera* цитує старшого офіціанта судна, який сказав, що капітан змінив курс судна, щоб офіціант_ка мав_ла змогу ближче побачити порт острова з настанням ночі. Видання також повідомляє, що сестра офіціанта_ки розповіла про заплановану зміну курсу в соціальній мережі Facebook приблизно за годину до початку маневру. Влада не прокоментувала повідомлення»)[152].

Випадків, коли множина маскулятив *waiter* – *waiters* вживається стосовно чоловіків і жінок незліченна більшість, наприклад, у статті від «VOA» під назвою «Burundi Receives Negative Business Climate Reviews» (переклад «Про місто Бурунді поширюються негативні відгуки стосовно ділового клімату») є речення «Business owners in Burundi, like Nadeem, often cite unskilled labor as a major problem. “For example we’re trying to hire waiters, there is no training school for waiters, or for the hotel and tourism industry. We have to do all of the training in house, whereas in Kenya you have hundreds of

colleges training people in services,” he explained.» (Власники бізнесу в Бурунді, як-от Надім, часто називають некваліфіковану робочу силу основною проблемою. «Наприклад, ми намагаємося найняти офіціантів, немає школи підготовки офіціантів або для готельної та туристичної індустрії. Нам доводиться проводити всю підготовку вдома, тоді як у Кенії є сотні коледжів, які навчають людей у сфері послуг», – пояснив він), у якому, як вже зазначалося раніше, іменник *waiters* є загальним [148].

Вкрай рідке використання іменника «waitperson» вражає, хоч він і засвідчений в словниках, в масмедіа цей термін майже не використовується. Можна припустити, що це відбувається через те, що його цілком заміняє *waiter*. Таким чином він згадується лише раз у газеті «VOA» у статті «Oh Waitperson, Could You Bring Me Some More Bread?» [] від 1 листопада 2009 року, та тричі у газеті «The Times» у 2004 та 2007 роках, а у журналі «The Washington Post» двічі і їх автором є Джаред Бернштейн.

Що стосується термінів *chairman* – *chairwoman* – *chairperson*, то у 2021 році маскулінатив *chairman* вживався не тільки як нейтральний для назви професії загалом, але і у відношенні до жінок. Цьому ми знаходимо декілька підтверджень у аналізованих статтях. Особливу увагу привертає стаття «Postal regulatory chairman’s \$70,000 in travel comes under scrutiny» (70 000 доларів на поїздку для голови поштового регуляторного органу привернули увагу і призвели до ретельної перевірки) газети «The Washington Post», у якій журналіст Ед О’Кіф декілька разів використовує чоловічий іменник посади до різних жінок: «A few weeks later, Postal Regulatory Commission Chairman Ruth Y. Goldway visited Portugal, Switzerland and China to meet with international postal regulators» (Через кілька тижнів голова Комісії з регулювання поштової служби Рут Й. Голдвей відвідала Португалію, Швейцарію та Китай, щоб зустрітися з міжнародними поштовими регуляторами) та у реченні «It includes two Democrats, Goldway and Vice Chairman Nanci E. Langley» (До нього входять два демократи, Голдвей і віце-голова Ненсі Е. Ленглі) [144]. Але все ж таки *chairwoman* теж активно

використовувалося журналістами, коли мова стосувалась жінок. Можна зробити висновок, що з більшою вірогідністю автор надавав перевагу фемінітиву, ніж масулятиву у відношенні до жінок.

У 2012 році у газеті «The Times» термін *chairperson* трапляється 11 разів, з них 6 по відношенню до жінки, 3 по відношенню до чоловіків і 2 рази як загальний термін, який не вказує на конкретну людину, а загалом використовується для номінації професії, що в порівнянні з гендерно забарвленими іменниками, та з випадками коли *chairman* вживається як гендерно нейтральний, дуже мало.

Дослідження статей з онлайн ресурсу «The Times» вказує на те, що термін *chairperson* у газеті частіше використовується у відношенні до чоловіків, наприклад, у статті «Japanese Panel Spreads Blame for Fukushima Disaster» (Японська комісія поширює провину за катастрофу на Фукусімі) у реченні «Panel chairperson, Yotaro Hatamura, says the Fukushima accident illustrates the results of Japan's reliance on what he calls the myth of nuclear safety» (Голова комісії Йотаро Хатамура каже, що аварія на Фукусімі ілюструє результати покладання Японії на те, що він називає міфом ядерної безпеки) [138].

У відношенні до жінок він використовується приблизно в два рази рідше, наприклад у статті VOA «Legal Controversies Continue to Hamper Pakistan» (Правові суперечки продовжують заважати Пакистану) *chairperson* відноситься до Зохри Юсуф [145].

У множині нейтральне *chairperson* приймає форму *chairpersons* і так само використовується доволі часто, наприклад, у одній зі статей «VOA» під назвою «South Sudan President Plans to Shrink Government» (Президент Південного Судану планує скоротити уряд) у реченні «South Sudan has 59 ministers and deputy ministers at the national level alone. And there are 21 commissions whose chairpersons have similar entitlements» (Тільки на національному рівні в Південному Судані 59 міністрів і заступників

міністрів. І є 21 комісія, голови яких мають подібні права) [156], натомість *chairpeople* майже не зустрічається.

Переходячи до іменників *headmistress* – *headmaster* – *head teacher*, ми споглядаємо таку тенденцію, що термін *headmaster* використовувався переважно для чоловіків і лише інколи нам траплялися статті, в яких він виконував гендерно-нейтральну номінативну функцію, наприклад, у газеті «The Times» у самій назві статті «Caretaker's clean up job is worthy of promotion to headmaster» [139] (Робота доглядача з прибирання гідна підвищення до директора). Також використовується у множині у вигляді *headmastes* для обох статей, наприклад, у «VOA» у статті під назвою «Millions in Education Money Stolen in Kenya» [153] (У Кенії вкрали мільйони грошей на освіту) у реченні: «Uwezo East Africa's Ruto calls it a "vicious cycle," where teachers sometimes do not show up for class because they are demotivated by the corruption of their headmasters» (Руто зі Східної Африки Увезо називає це «порочним колом», коли вчителі іноді не з'являються на заняття, оскільки їх де мотивує корумпованість їхніх директорів), а у відношенні до жінок використання не спостерігається, та переважає *headmistress*.

Іменник *head teacher* дуже розповсюджений і значно переважає у використанні над гендерно забарвленими *headmaster* та *headmistress* і відноситься як до жінок, наприклад, у статті «Finding Work Experience in the US: What I Learned (and What I Wish I'd Known)» [150] (Пошук досвіду роботи в США: що я навчився (і що я хотів би знати)) у реченні «I hope I'll be able to use networking to help me get a job for this summer. The head teacher at the school where I ended up working last summer said she would recommend me for a job at another school she used to work at» (Я сподіваюся, що зможу скористатися мережевими зв'язками, щоб знайти роботу на це літо. Директор школи, де я працював минулого літа, сказала, що порекомендує мене на роботу в іншій школі, в якій вона працювала) з «VOA», так і до чоловіків, наприклад, у статті «Sir Michael Wilshaw, uncut» (переклад: «Сер Майкл

Вілшоу, без огранок») журналу «Financial times», в якій йдеться про директора Майкла Вілшоу [100]. У множині термін *head teachers* використовується до двох статей відповідно, і є зазвичай нейтральним, наприклад, у назві статті «Teachers' pay and pupils' attainment» (Оплата праці вчителів та успішність учнів) з «VOA» [157].

Досліджуючи ряд іменників *fireman* – *firewoman* – *firefighter*, ми побачили, що у переважній більшості статей присвячених пожежникам у 2012 році маскулінатив *fireman* відноситься до чоловіків, але ми знайшли статтю, в якій журналіст газети «The Times» використовує його у відношенні до жінки – Джоани Бакмен у статті «Titanic horn sounds mournful note as survivors' descendants remember tragedy» [101]. Також термін *fireman* в однині та *firemen* у множині неодноразово використовується як збірний та гендерно-нейтральний термін, наприклад, у статтях «VOA» під назвою «US Record Heat Wave to Continue This Week», в реченні «The tree here has landed on both of their cars, and if it was an emergency the firemen would be the only ones who could go in and be able to get her» [159], яке перекладається як «дерево впало на їхні обидві машини, і якби це була надзвичайна ситуація, то пожежники були б єдиними, хто міг би зайти та дістатися до неї». У цьому реченні термін «пожежники» використаний як загальний і нейтральний. Той самий принцип використання маскулінатива ми спостерігаємо у статті «A Cappella Group Delights Audiences for Decades» цього ж сайту, де у реченні «We have retired military folks, we have active military folks, the folks that work for the government, teachers, firemen, chimney sweeps» [147], яке перекладається як «У нас є пенсіонери, у нас є діючі військові, люди, які працюють на уряд, вчителі, пожежники, сажотруси» журналіст просто перераховує професії, а не посилається на якихось певних людей.

Отже, використання фемінітивів та гендерно-нейтральних слів у англійській пресі 2012 на основі проаналізованих статей та газет є нерівномірним: маскулінатив *waiter* переважає у використанні над фемінітивом *waitress*, а гендерно-нейтральне *waitperson* майже не

використовується, на відміну від *chairman*, яке у більшості випадків використовувалося відносно чоловіків, а у випадку нейтральності журналісти надавали перевагу *chairperson*, яке, як можна було передбачити буде набирати популярність, як і у випадку з *fireman* та *firewoman*, які використовувались у 2012 році, але використання гендерно-нейтрального *firefighter* так само переважало. *Headmaster* використовувалося у відношенні жінок частіше ніж *headmistress*, але, *headmaster* поступалося нейтральному *head teacher*.

Таблиця 3.

**Кількісна характеристика вживань назв професій в газетах
«The Times», «VOA», «The Washington Post», «Financial times» за 2021 рік**

Маскулінатив	Кількість статей, у яких вживається маскулінатив	Фемінітив	Кількість статей, у яких вживається фемінітив	Гендерно нейтральний іменник	Кількість статей, у яких вживається гендерно нейтральний іменник
Waiter	1654	Waitress	16	Waitperson	2
Chairman	697	Chairwoman	56	Chairperson	104
Headmaster	16	Headmistress	5	Head teacher	215
Fireman	54	Firewoman	0	Firefighter	277

У 2021 році у порівнянні з 2012 роком поширеність використання маскулінатива *waiter* ще більше зросла, у той час як фемінітив *waitress* та гендерно-нейтральне *waitperson* використовується дуже рідко. Випадків, коли маскулінатив *waiter* позначає жінку багато, наприклад, у статті з газети «VOA», де використовується чоловіча форма *waiter*, замість фемінітива *waitress* коли журналістка Віна Мубтаді розповідає про Ома Донну в своїй статті «Indonesian Trans Women Leave Streets to Operate Laundry»: «Although that's less than the minimum wage, Oma Dona, who once worked as a *waiter*, said the pay works for her» (Хоча це менше мінімальної заробітної плати, але Ома

Дона, яка колись працювала офіціантом, сказала, що оплата їй підходить) [151].

Схожа ситуація спостерігається в статті «Universal's boss Donna Langley on the streaming wars and making movies in the pandemic» від Financial Times, у якій розповідається про офіціантку Донну Ленглі, а журналіст використовує іменник *waiter* [102].

Тенденція надавати перевагу маскулінативу як нейтральному іменнику не є єдиною, наприклад, на відміну від *waiter*, іменник *chairman* у статтях 2012 року дуже рідко позначає посаду жінки, на відміну від 2012 року, коли такі випадки траплялися частіше. У перелічених вище газетах нам вдалося знайти лише одну статтю, яка називається «South Africa's Cape Town Copes With Tens of Thousands of Active COVID Cases» («Кейптаун у Південній Африці справляється з десятками тисяч активних випадків COVID»), в якій журналіст використав маскулінатив *chairman* у відношенні до жінки у реченні «The provincial chairman of the Democratic Nursing Organization of South Africa, Elenor Roberts, said medical staff members were under immense pressure» (Провінційний голова Демократичної організації медсестр Південної Африки Еленор Робертс заявила, що медичний персонал перебуває під величезним тиском) [158]. У всіх інших випадках журналісти надають перевагу жіночому іменнику *chairwoman*, коли йдеться про жінку, а ще частіше до обох статей використовується іменник *chairperson*, який в порівнянні з 2012 роком, в 2021 році використовується частіше. Якщо проаналізувати 20 рандомних статей з терміном *chairperson*, то можна приблизно порахувати, що з 20 статей, у 50 відсотках *chairperson* використовується по відношенню до чоловіків, приблизно 30 відсотків – до жінок і 20 відсотків – як загальний. Тобто можна припустити, що хоч термін *chairperson* не став спільним, його використання збільшилось, особливо у відношенні до чоловіків і, можливо, ця тенденція буде збільшуватися у майбутньому.

У статтях 2021 року термін *fireman* (у множині *firemen*) майже не зустрічається та вживається як нейтральний або відноситися до чоловіка, натомість термін *firewoman* не використовувався жодним з журналістів у проаналізованих онлайн ресурсах.

Цікавий приклад використання іменників *firefighters* та *firemen* знаходимо у статті «VOA» під назвою «Gas Explosion in Sicily Leaves at Least 3 Dead, 6 Missing», у якій обидва ці терміни вживаються автором як гендерно-нейтральні і є взаємозамінними [146].

Отже, можна простежити певну тенденцію, що використання іменників *fireman* та *firewoman* зменшується, а журналісти все частіше надають перевагу *firefighter* як у відношенні до жінок, наприклад, у статті «VOA» під назвою «Social Media Was Major Witness in Chauvin Trial» у реченні «An off-duty firefighter on her way to a community garden» (Пожежниця, яка не на службі, їде до громадського саду) [155], та і до чоловіків, наприклад, у статті «VOA» під назвою «Fauci: Existing Coronavirus Vaccines Provide 'Some' Protection Against Omicron Variant» [149], у якій йдеться про пожежника Джефрі Діллона, а також використовується як спільний гендерно-нейтральний термін, наприклад, у статті «The Times», яка називається «Covid in Scotland: Soldiers and firefighters to join ambulance crews» у реченні «Ambulance personnel will be paired with soldiers and firefighters...» (Співробітники швидкої допомоги працюватимуть у парі з військовими та пожежними...) [140].

Розглядаючи виживання ряду іменників *headmistress* – *headmaster* – *head teacher* спостерігаємо схоже явище, адже журналісти надають все більше переваги гендерно-нейтральному *head teacher*. І хоча ми не знаходимо випадків вживання терміна *headmaster* відносно жінок, є випадки, коли у множині іменник *headmasters* має гендерно-нейтральний відтінок, наприклад, у статті «VOA» під назвою «Canadian PM Lays Flowers at Memorial for Indigenous Students» у реченні «Some 150,000 First Nations, Inuit and Metis youngsters in total were forcibly enrolled in the boarding schools, where students

were physically and sexually abused by headmasters and teachers who stripped them of their culture and language» (Близько 150 000 підлітків з числа перших націй інуїтів і метисів були примусово зараховані до шкіл-інтернатів, де учні зазнавали фізичного та сексуального насильства з боку директорів і вчителів, які позбавляли учнів їх культури та мови).

Тенденції використання досліджуваних іменників у статтях 2022 року не відрізняються від статей 2021 року, адже пройшло недостатньо часу, щоб відбулися значні зміни, які ми прослідковуємо порівнюючи 2021 та 2012 роки.

На підтвердження можна навести приклад зі статті 2022 року, у якій форма множини іменника *waiters* чоловічого роду є спільною у статті з журналу «The Times» «The West End's singing waiters cheered me, but where's my hot dog?» (Співучі офіціанти Вест-Енду підбадьорювали мене, але де ж мій хот-дог?): журналіст надає перевагу іменнику *waiters* у чоловічому роді, бо це загальний іменник, який вважається гендерно-нейтральним [143]. Рівнозначним прикладом виступає загальне *waiters* і у статті Кет Лей «Doctors join waiters in turning down Covid jabs» (Лікарі разом з офіціантами відмовляються від щеплення від Covid) [141].

Цікавим вважаємо одночасне використання фемінітива *waitress* (офіціантка) та гендерно-нейтрального іменника *bartender* (бармен) в одному реченні у статті «The next hurdle for unions in the US» коли Касі Море каже про себе наступне «I've been a waitress and a bartender, and nothing compares to the pace and the intensity of being a Starbucks barista» (Я була офіціанткою та барменом, і ніщо не зрівняється з темпом і інтенсивністю роботи бариста Starbucks) [142].

Отже, можна дійти до висновку, що тенденція до вживання гендерно-нейтральних слів, маскулінативів та фемінітивів є нерівномірною та неоднозначною, і кожен ряд іменників слід досліджувати окремо. Загалом, на основі проведеного дослідження та кількісної вибірки можна зазначити, що у статтях спостерігається тенденція до використання гендерно нейтральних

іменників, таких як *head teacher* та *firefighter*, або до використання маскулінативів, таких як *waiter* та *chairman*, які будть виступати як гендерно нейтральні.

3.5.2. Аналіз використання фемінітивів, утворених від маскулінативів «auteur», «écrivain» та «chef» у статтях онлайн газет «Slate», «Le Figaro», «Liberation», «Le Monde» за 2012 та 2021 роки

Після того, як Французька академія прийняла звіт про фемінізацію фірмових назв професій, підкреслюючи, що у мові немає жодних перешкод для фемінізації назв посад, бо мова має тенденцію розвиватися та змінюватися, процес фемінізації пришвидшився. Ця фемінізація назв посад є для нас реальністю вже понад 20 років, за які з'явилося багато фемінітивів, наприклад, *la ministre* (міністерка), *la secrétaire d'état* (державна секретарка), *la magistrate* (магістратка), *l'huissière* (судовий пристав), *la vice-rectrice* (проректорка), *la consultante indépendante* (незалежна консультантка), *la chercheuse* (дослідниця) тощо.

У 1993 році було прийнято указ у напрямку фемінізації, а також було опубліковано три посібники (у 1993, 2005 та 2015 роках), які засвідчували використання фемінітивів, у яких передбачалось, що назви професій мають бути в чоловічому та жіночому родах. Так з'явилися фемінітиви *une grutière* (кранівниця), *une maçonne* (мулярка), *une factrice* (листоноша).

Нашу увагу привернула пара *auteure* (авторка) та *autrice* (авторка), та конкуруюча з ними жіноча форма *écrivaine* (письменниця). Ми вирішили звернути увагу а також дослідити саме ці фемінітиви і порівняти випадки їх використання з маскулінативами, щоб прослідкувати, якому терміну журналісти надають перевагу у 2012 та 2021 роках та чи змінюється ця тенденція, а також простежити у яких контекстах вони використовуються.

Спочатку зазначимо, що *autrice* – це старе французьке слово, яке конкурує з сучасним *auteure*. Щодо фемінітива *écrivaine* (письменниця), то

він стає все більш поширеним у вживанні, але ми ставимо на меті дослідити чи є він усталеним у сучасному медіасвіті.

Слово *chef* породило безліч форм жіночого роду: *chef*, *cheffe*, *chêfe*, і навіть *chève*, *cheffesse* та *cheftaine*, запропонованих Французькою Академією. Цей випадок показовий: професія сама ставить проблему свого іменування, а жіночий рід не утворюється природним чином, тому було запропоновано і створено багато варіантів. Ставимо за мету дослідити, яка з цих форм вживається частіше в статтях обраних онлайн-джерел у 2012 та 2021 роках, а також простежити тенденцію до змін у частотності вживання та використання у певних контекстах.

Аналіз статей за 2012 рік.

У 2012 році маскулінатив *auteur* дуже широко розповсюджений і часто використовується. Нам не вдалося підрахувати точну кількість статей, в яких згадується цей термін, адже їх більше декількох тисяч. Проте вдалося знайти багато випадків його використання у різних контекстах. Наприклад, маскулінатив *auteur* в однині та *auteurs* у множині нерідко використовується як спільний іменник для чоловіків і жінок, наприклад, у статті «Nadopi: Hollande veut rassurer les auteurs» газети «Libération» іменник множини *les auteurs* (автори) виконує саме таку нейтральну номінативну функцію, позначаючи людей з професією актора загалом, а не певних чоловіків чи жінок [121]. Крім того маскулінатив активно використовується у збірних фразах або термінах, наприклад, у статті газети «Libération» під назвою «Droit d'auteur : un déblocage de bon sens» ми знаходимо наступні фрази «droit d'auteur» (преклад «авторське право») та *chaque auteur* («кожен актор»), у множині «des auteurs de l'écrit» («автори власних творів») [119].

Маскулінатив *auteur* також використовувався і відносно жінок, чому знаходимо багато підтверджень у статтях. Зокрема нашу увагу привернула стаття з цього ж джерела під назвою «Et l'auteur de la pire scène érotique de l'année est...» у якій йдеться про письменницю Ненсі Х'юстон, про яку

журналіст каже «La romancière» (романістка), але у той самий час використовує маскулінатив *auteur*: «Son éditeur britannique, Atlantic, a lu les remerciements ironiques de l'auteur...» («її британський видавець Atlantic прочитав іронічні визнання авторки...») [120].

Проте, на противагу використання маскулінатива відносно жінок, ми спостерігаємо багато випадків, коли журналісти у своїх статтях використовують як фемінітив відносно жінок, так і маскулінатив відносно чоловіків, щоб розрізнити та зосередити увагу читача на статі людини, наприклад, у статті ««Le porno influence le reste du cinéma»» газети «Libération» автор використовує фемінітив *auteures* у множині у реченні «Depuis l'affaire Baise-moi en 2000, réalisé par Virginie Despentes et Coralie Trinh-Thi, on a vu éclore toute une école de réalisatrices : des femmes militantes comme Emilie Juvet ou des auteures comme Ovidie» (З часів справи Baise-moi у 2000 році, режисерами якої стали Віржині Деспент і Коралі Трін-Ті, ми побачили появу цілої школи жінок-режисерів: жінок-активісток, як-от Емілі Жуве, або авторів, як-от Овідіє») та маскулінатив *auteurs* у «L'un des auteurs du livre, Gérard Lenne, a épluché un nombre incroyable de sites internet» (Один із авторів книги, Жерар Ленне, переглянув неймовірну кількість веб-сайтів) [118].

Фемінітив *auteure* використовується, на відміну від запропонованого Французькою Академією *autrice*. Таким чином, у статтях досліджуваних журналах ми не знаходимо статей за 2012 рік, в яких журналісти його б використовували.

Щодо пари *écrivain – écrivaine* ми знаходимо багато неоднозначних випадків їх використання у статтях 2012 року. Наприклад, *écrivain* неодноразово використовується у відношенні до жінок, такі приклади бачимо у статті «Willa Cather, pont de non-retour» газети «Libération», у якій йдеться про письменницю Віллс Кетер у реченні ««Ce n'est pas l'histoire d'un pont et de comment il a été construit, mais celle d'un homme qui construit des ponts», dit Willa Cather dans un entretien au New York Sun à la sortie du livre, en 1912 (on

trouve ce texte dans Willa Cather in Person, paru à University of Nebraska Press, le Nebraska étant l'Etat dans les prairies duquel les parents de l'écrivain s'installèrent quand elle avait 10 ans et qui allaient nourrir son œuvre)» [127] («Це історія не про міст і про те, як він був побудований, а про людину, яка будує мости», — сказала Вілла Кетер в інтерв'ю New York Sun, коли книга вийшла у 1912 (ми знаходимо цей текст у Віллі Кетер, опублікованим видавництвом University of Nebraska Press, штат Небраска — це штат, у преріях якого оселилися батьки письменниці, коли їй було 10 років, і який буде годувати її роботу)») та у статті «J.K.Rowling passe à l'âge adulte» про Джоан Роулінг у відношенні до якої журналіст використовує маскулятив «*écrivain*» (письменник) [122], але у той самий час у статтях 2012 року ми знаходимо доволі сучасний підхід у використанні способів нейтралізації, наприклад, у статті «La littérature, un pouvoir symbolique» газети «Liberation» журналіст використовує форми «*un-e écrivain-e*» (письменник_ця) в однині та «*les écrivain-e-s*» (письменники_ці) у множині, щоб репрезентувати і чоловіків, і жінок у статті присвяченій літературі, проте як нейтральний термін все ж використовує маскулінатив на початку статті, яка починається з риторичного питання «L'écrivain peut-il changer la société?» («Чи може письменник змінити суспільство?») [124].

Дослідження статей, у яких вживалися б фемінітиви *cheffe*, *chêfe*, *chève*, *cheffesse* та *cheftaine*, показали нерівномірні результати. Наприклад, що стосується фемінітива *cheffe*, то у досліджуваних газетах ми знаходимо усього дві статті за 2012 рік, в яких автор використовує цей фемінітив: у статті «L'auxerrois, un coup de fouet dans le palais» газети «Liberation» журналіст Олів'є Бертран пише «Alors j'ai appelé ma cheffe pour essayer de lui faire pitié, lui dire que j'étais noyé de boulot» («Тож я зателефонував своїй начальниці, щоб спробувати пожалітися їй, сказати їй, що я тону в роботі») [123], та у статті «Nul n'a le monopole de la parole des femmes!» у словосполученні «*cheffe de service*» (начальниця відділу) [126].

Фемінітив *chève* ми знаходимо тільки в одній статті «Ados, adultes, les nouvelles incompréhensions» журналу «Slate», присвяченій фемінітивам [132]. Також ми знаходимо поодинокі випадки вживання фемінітива *cheftaine* у 2012 році, наприклад, у статті «Algérie - Une femme escroc devenue reine de l'arnaque», журналу «Slate» [133].

Аналіз статей за 2021 рік.

На відміну від 2012 року у 2021 ми знаходимо багато випадків використання фемінітивів *autrice* у досліджуваних статтях поруч з *auteure*. Тільки у грудні 2021 року в журналі «Le Monde» ми знаходимо п'ять статей, в яких автор використовує фемінітив *autrice*, серед них: «Louise Labé, poétesse célébrée de la Renaissance française, entre dans « La Pléiade » non sans polémique» [115], «La mort de la féministe bell hooks, autrice et théoricienne afro-américaine» [113], «L'autrice afroféministe bell hooks est morte, à l'âge de 69 ans» [112], «La romancière Anne Rice, autrice des « Chroniques des vampires », est morte» [114], «Universités : le Conseil d'analyse économique appelle à un investissement plus juste et efficace» [116]. Статей за цей самий період з фемінітивом *auteure* у газеті одна: «Qui est Iris Ferreira, première rabbine ordonnée en France ?» [117].

У статті від 25 лютого 2021 року нас зацікавило, що журналіст у статті «La rencontre» журналу «Slate» використав іменник «Les auteur·ices» у множині, яке означає «актори та акторки», що українською у письмовому вигляді це можна було б перекласти як «актор_ки» [135]. Журналіст використав такий прийом, замість того, щоб використовувати маскулінатив в якості гендено-нейтрального іменника. І хоча цей спосіб об'єднувати в одну форму маскулятив і фемінітив зовсім новий, проте, журналісти не зупиняються і продовжують використовувати інші способи, наприклад, у статті «Disparition. Joan Didion, chroniqueuse de l'Amérique désaxée, est morte à 87 ans» у «Liberation» журналіст пише «d'auteurs et d'autrices» (актори та акторки).

У статтях проаналізованих за 2021 рік, ми не знайшли жодного випадку в якому б маскулятив *écrivain* використовувався у відношенні до жінки. Журналісти надавали перевагу маскулінативу, коли мова йшла про чоловіка і фемінітиву, коли мова йшла про жінку. Наприклад, у статті газети «Liberation» під назвою «Djaïli Amadou Amal: «La patience enseignée aux femmes n'est qu'une forme de soumission»», йдеться про письменницю Джайлі Амаду Амаль, про яку журналістки кажуть «l'écrivaine» (письменниця) [98].

Натомість, саме маскулятиву у множині чоловічого роду надавали перевагу, як збірному та нейтральному терміну для позначення людей з професією письменника, наприклад, у статті Le Figaro «Ces écrivains et poètes qui ont rendu hommage à leur mère» у самій назві журналіст обрав саме його («Ці письменники і поети, які віддали данину пам'яті матері») [105].

Новітній підхід для позначення одночасно і чоловіків і жінок терміном у вигляді «l'écrivain.e» (письменник_ця) ми знаходимо у статті «Bayon 3/3» до подкасту журналу «Slate» [129], а також у такій самій формі «écrivain.e» у статті до подкасту «Sophie Divry (3/3)» [134]. Схожі випадки ми заходимо у низці інших статей, наприклад, у множині «les écrivain.es» (письменники_ці) у статті «Bayon (2/3)» до подкасту з того ж самого журналу [128]. Такий прийом ми знаходили і у статтях 2012 року, а отже можна зробити висновок, що такий спосіб номінації жінок на рівні з чоловіками ймовірно закріпиться у мові у такій, або схожій формі.

У статтях 2021 року фемінітив *cheffe* використовується доволі часто і ми знаходимо багато статей з ним у кожній з досліджуваних газетах: у статті «Loukachenko menace de couper le gaz à l'Europe, un coup de bluff pour la cheffe de l'opposition bélarusse» від «Liberation» [125]; статті «En Bourgogne, la cheffe Majorie Taylor fait Beaune chère» від «Le Monde» [111]; у газеті «Slate» у статті «Dans le Michelin 2021, les grandes cheffes de la gastronomie française» також і у множині «cheffes» [130]; та у статті «L'écologiste Annalena Baerbock première cheffe de la diplomatie allemande» онлайн газети «Le Figaro» [110]. Натомість, *chêfe* так і не набуло розповсюдження.

Фемінітиви *chève* та *cheffesse*, запропоновані для використання Французькою Академією, не виживаються у статтях 2012 та 2021 років.

Ми знаходимо поодинокі випадки вживання фемінітива *cheftaine* у двох статтях журналу «Le Figaro» у 2021 році: «Covid-19: les camps scouts croulent sous les normes sanitaires» а також у цій статті журналіст використав маскулятив та фемінітив у множині у реченні «Plusieurs chefs et cheftaines décrivent leurs difficultés face aux restrictions instaurées cet été» [108] (Деякі шеф-кухарі і шеф-кухарки описують свої труднощі з обмеженнями, запровадженими цього літа), ймовірно, щоб підкреслити, що у статті йдеться і про чоловіків, і про жінок; та у статті з заголовком «Journée mondiale du scoutisme: un mouvement en quête de chefs et de cheftaines», у якому журналіст так само використовує множину («Всесвітній день скаутів: рух у пошуках лідерів та лідерок») [109].

У 2022 році рух у сторону використання фемінітивів є нерівномірним. З одного боку він сповільнюється тим, що деякі жінки відмовляються використовувати фемінітиви та просять інших не використовувати жіночі форми назв професій у відношенні до них. Наприклад, у статті від 25 вересня 2022 під назвою «Ces femmes de lettres qui refusent d'être des «autrices» ou des «auteures» [107] («Письменниці, які відмовляються бути «авторками») йдеться про те, що деякі письменниці заявляють, що вони відмовляються використовувати фемінітиви у назві своїх професій. Але, на противагу, ми знаходимо безліч статей, у яких використовуються фемінітиви, або маскулінативи та фемінітиви разом, наприклад, у статті з цього ж онлайн ресурсу від 25 жовтня з заголовком «107 auteurs couronnés contre 13 autrices : le prix Goncourt est-il misogynne?» («107 авторів проти 13 авторок: чи є Гонкурівська премія женоненависницею?») журналіст використовує не тільки фемінітививи поряд з маскулінативами, а ще й звертається до теми фемінізму та сексизму [106].

Отже, використання жіночої форми *autrice* поширюється, але поки ще неможливо передбачити, чи вона витіснить фемінітив *auteure*, до якого так

звикли французи. Натомість, випадки, коли маскулінатив *auteur* використовується у відношенні до жінок як гендерно-нейтральний, зменшується у 2021 році, порівняно з 2012. Це дає нам змогу припустити, що з часом ця тенденція призведе до повного поділу між фемінітивами та маскулінативами, або, як один із варіантів, у якості гендерно-нейтрального слова буде використовуватися об'єднана форма цих двох іменників: *auteur·ice*. Щодо пари *écrivain – écrivaine*, ми можемо зазначити наявність тенденції у використанні *écrivaine* і можемо припустити, що у майбутньому маскулінатив не буде використовуватися для номінації жінок цієї професії. Проблема утворення та закріплення у мові фемінітивів від маскулінатива *chef* (шеф) виявилась достатньо серйозною і попри наміри Французької Академії журналісти намагалися її вирішити, використовуючи такі форми як: *cheffe, chève, chève, cheffesse* та *cheftaine*. Однак тільки фемінітив *cheffe* мав успіх на відміну від інших фемінітивів, що продемонстрував аналіз його поширеності у статтях 2012 та у статтях 2020-2021 років, в яких він використовується частіше.

ВИСНОВКИ

1. Під час дослідження фемінітивів у сучасному англійсько- та французькомовному медіадискурсі було здійснено структурний та лексико-семантичний аналіз 231 фемінітива, які були отримані шляхом суцільної вибірки з англійських (британських і американських) і французьких он-лайн газет та журналів «Le Figaro», «Liberation», «Le Monde», «The Times», «Financial times», «VOA», «The Washington Post».

2. Фемінітив являє собою лексичну одиницю, утворену від одиниці чоловічого роду і позначає жінку у сфері її діяльності.

Медіадискурс представляє собою діяльність дискурсу у полі ЗМІ та має тенденцію впливати на реципієнтів і заохочувати їх до активної діяльності, іноді – поширенням інформації.

До основної функції фемінітива належить номінативна, у той час як функції ЗМІ у яких фемінітиви були проаналізовані варіюються від інформативної, яка також є основною функцією медіа, до інтерпретаційної, навчальної та об'єднувальної.

3. За результатами дослідження було встановлено способи творення фемінітивів і продуктивність окремих афіксів в англійській та французькій мовах. До них належать безафіксний, суфіксальний та заміна основ.

Описано лексико-семантичні особливості фемінітивів в англійській та французькій мовах, здійснено їх класифікацію.

4. Фемінітиви було розподілено на такі групи назв жінок за сферою і родом діяльності, до якої також входять назви жінок за родом діяльності (20 одиниць, з них 5 одиниць англійською та 15 французькою); назви жінок за професією – найбільша група, яка охоплює найбільшу кількість фемінітивів (77 одиниць, з них 22 одиниці англійською та 55 - французькою); назви жінок за функцією діяльності (охоплює тільки терміни французькою мовою (14 одиниць); назви жінок за посадою (50 лексичних одиниць загалом, з них 7 фемінітивів в англійській та 43 у французькій мові), а також назви жінок за родовими та сімейними стосунками (22 одиниці загалом, з них 14

англійських і 8 французьких); назви жінок за титулами (11 одиниць, з них 5 в англійській і 6 у французькій мовах); назви жінок за ситуативним станом (15 одиниць, з них 9 в англійській і 6 у французькій мовах); назви жінок за військовим або ученим званням, науковим ступенем (11 одиниць, з них 1 в англійській і 10 у французькій мовах); назви жінок за віковими ознаками (2 одиниці у французькій мові); назви жінок за особистісними характеристиками (одна одиниця у французькій мові).

5. Було виявлено, що корпус французьких фемінітивів більший ніж лексичний корпус англійських фемінітивів. В англійській мові прослідковується тенденція до гендерно-нейтральних назв посад і професій, що найкраще продемонстровано у контекстуальному дослідженні фемінітивів в онлайн статтях за 2012 та 2021 роки, яке дало змогу порівняти та простежити, яким іменникам надавали перевагу журналісти у ці роки. З огляду на результати, можна зазначити, що в обох мовах тенденція до нейтралізації та використання фемінітивів зростає.

6. Аналіз вживання фемінітивів у медіатекстах англійської та французької мов порівняно з маскулінативами, а також гендерно-нейтральними словами (в англійських статтях), дозволив встановити контекст, функції та способи їх вживання в онлайн ресурсах у 2012 та 2020 роках.

7. Перспектива дослідження полягає в розширенні кількості аналізованих фемінітивів у контексті, і дослідженні статей ЗМІ не лише політичної та культурної сфери, а й більш вузької, специфічної, наприклад, медичної тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антологія світової літературно критичної думки ХХ ст. / За ред. М. Зубицької. 2-е вид., доповн. Л.: Літопис, 2002. 832 с.
2. Архангельська А. М. *Femina cognita*. Українська жінка у слові й словнику. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019. 444 с.
3. Архангельська А. М. Фемінні інновації в новітньому українському назовництві. *Мовознавство*. 2014. № 3. С. 34–50.
4. Бабенко О.В. Структурно-стилістичні особливості віртуального дискурсу (на матеріалі англomовної соціальної мережі MYSpace). *Наукові записки. Серія “Філологічна”*. 2013. Вип. 35. С 36 – 38.
5. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. К.: “Академія”, 2004. 334 с.
6. Біловольченко Н. Що таке фемінітиви і як їх утворювати. 2018 Електронний ресурс: URL: <https://section.in.ua/erudition/feminities/> дата звернення 19. 10. 2022.
7. Богдан В. А. Мовні засоби маніпулювання в заголовках німецькомовних медійних текстів. *Вісник студентського наукового товариства*. 2020. Випуск 23. С.128-130.
8. Брус М. П.: Словотвірна термінологічна база фемінітивної підсистеми української мови. *Лінгвістичні студії*. Вип. 23, 2011. Донецьк: ДонНУ, С. 17–21.
9. Васильєва Л. П. Маскулінність і фемінність у мові (на матеріалі слов'янських та неслов'янських мов). *Слов'янський збірник*. 2017. № 21. С. 141-156.
10. Віщак Л. В. Мовні маркери політкоректності у французькому й українському медійному дискурсі: зіставний аспект. Київ – 2018. 179 с.
11. Городенко Л. М. Медіа // *Енциклопедія Сучасної України* : енциклопедія [електронна версія] / ред.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних

досліджень НАН України, 2018. Т. 20. URL: <https://esu.com.ua/article-66085>
(дата перегляду: 07.12.2022)

12. Гоца Н. Вивчення мови крізь призму гендерних теорій. Мовознавство, 2013. № 5. С. 55–58.

13. Дацишин Х. Засоби масової інформації і динаміка мовної норми: новітні фемінітиви як відображення суспільних викликів сьогодення. *Вісник національного університету «Львівська Політехніка». Серія: Журналістські науки.* 2020. Вип. 4. С. 183–191.

14. Дудко І. В. Граматичні особливості функціонування дієслова в сучасному юридичному дискурсі. *Українська мова.* 2016. С. 162-167.

15. Дудолодова О. В. Динаміка мовної репрезентації гендера в англійському публіцистичному дискурсі (друга половина XX ст. – початок XXI ст.): дис...канд. філол. наук: 10.02.04./ Харківський національний у-т ім. В.Н. Каразіна. Х., 2003. – 20 с.

16. Емірсуїнова Г. І. Лексикон сучасного фемінізму (на матеріалі англійської мови): дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови». К., 2003. 19 с.

17. Єлісєєва П. В. Лінгвопрагматичні особливості англійського дискурсу цифрового мистецтва. Запоріжжя, 2022. 138 с.

18. Загнітко А. Сучасний лінгвістичний словник. Вінниця : ТВОРИ, 2020. Х, 920 с.

19. Казакова М. А. Медійні тексти як засіб формування комунікативної компетенції. *Молодий вчений.* Херсон, 2016. С. 47–48

20. Кардаш Л. «Місце медіадискурсу в системі інформаційної комунікації». *Теоретична і дидактична філологія. Серія «Філологія.* Переяслав-Хмельницький, 2018. Вип. 27. С.21–32.

21. Касім Г. Ю. Нові фемінітиви в сучасних українських ЗМІ. *Слов'янський збірник: зб. наук. праць.* Одеса: ФОП „OLEDAD TEC”, 2018. Вип. 22. С. 70-77.

22. Колокольна Н. С. Закріплення дискримінаційних стереотипів щодо жінок на керівних посадах як фактор стримування соціального розвитку держави. *Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття*. Харків, 2019. С.24–26.

23. Космеда Т. А. Гендерна лінгвістика в Україні: історія, теоретичні засади, дискурсивна практика / Т. А. Космеда, Н. А. Карпенко, Т. Ф. Осіпова, Л. М. Саліонович, О. В. Халіман. Х.: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди; Дрогобич: Коло, 2014. 472 с.

24. Костовська А. В.: П'ять різновидів дискримінації жінок у ЗМІ *Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні Національної академії наук України, аспірантка відділу слов'янських мов* Записки з українського мовознавства. - 2017. - Вип. 24. с. 51-58.

25. Кочукова Н. І. Сучасні тенденції використання назв осіб жіночої статі в професійному та науковому мовленні. Південний архів. Філологічні науки. Вип. LXVII. Херсон: ХДУ, 2017. С. 37–41.

26. Кудрявцева Л. О., Дядечко Л.П., Дорофєєва О.М., Філатенко І.О., Черненко Г.А. Сучасні аспекти дослідження мас-медійного дискурсу: експресія – вплив – маніпуляція. *Мовознавство*. 2005. №1. С.58-66.

27. Левченко О. Лінгвістичні дослідження гендеру в Україні // Людина. Комп'ютер. Комунікація: збірник наукових праць. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2017. С. 74–83.

28. Маєрчик М., Плахотнік О., Ярманова Г. Гендер для медій. Підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей. – Київ: Критика, 2013.

29. Малюга Н. М. Продукування фемінативів як спосіб подолання гендерної асиметрії в мові. *Філологічні студії: науковий вісник Криворізького нац. ун-ту*. Кривий Ріг, 2015. Вип. 12. С. 162-168.

30. Мартинюк А. П. Регулятивна функція гендерно маркованих одиниць мови (на матеріалі сучасного англомовного публіцистичного дискурсу) :

автореф. дис. ... д-ра філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови». К., 2006. 40 с.

31. Маслова Ю. Особливості розвитку гендерних лінгвістичних досліджень в Україні // Наукові записки національного університету „Острозька академія”. Сер. „філологічна”. 2015. Вип. 5–7. С. 100-105.

32. Маслова Ю. П. Гендерний дискурс сучасних друкованих україномовних ЗМІ: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». Луцьк, 2011. 20 с.

33. Михайлюк Н. П. Мовні засоби гендерної ідентифікації зоонімів в авторських казках О. Уайльда. Одеський лінгвістичний вісник Том 1 № 9. 2017.

34. Никоненко Л. В. Соціально-психологічні особливості впливу медіапрактик на становлення політико-правової свідомості студентів : дис. канд. філол. наук : Київ, 2019. 251с.

35. Палиєнко А. М. Типология медиатекстов. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах – Запоріжжя: Класич. приват. ун-т., 2008. – С. 266-272.

36. Перескоцька У. І. «Мовний образ російсько–українського конфлікту 2014-2015 рр. У польських медіа. С. 48.

37. Потапенко С. І. Сучасний англомовний медіа-дискурс: лінгвокогнітивний і мотиваційний аспекти Ніжин: Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 2009. 391 с.

38. Почепцов .Г. Теория коммуникации. – М.: Реал-бук, К.: Ваклер, 2001. – 656 с.

39. Пшець К. Д. Англомовний Афоризм: Прагмастилістичний та когнітивний аспекти. Запоріжжя, 2017. 237с.

40. Рижова Л.П. Витоки прагматичної парадигми у французькому мовознавстві. КомКнига, 2004. 345 с

41. Сахнова О.И. Семантико-ареальные типы лексико-семантических дивергентов в национальных вариантах английского языка. *Нова філологія*. № 40. 2010. С.191 – 197.
42. Селезньова І. Фемінітиви – потреба часу. [Електронний ресурс]. URL: <https://politkrytyka.org/2017/04/14/feminitivi-potreba-chasu/> (дата звернення 22.10.21)
43. Семида О. В. Основні характеристики дискурсу преси. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип 22, том 2, 2018. С. 35-39.
44. Сизонов Д. Ю. Медіатекст та медіадискурс у сучасному медійному просторі. *Studia Linguistica*. Київ, 2013. С. 389–392.
45. Словник лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія / уклад. Голянич М. І., Стефурак Р. І., Бабій І. О. Івано-Франківськ: Голіней О. М., 2011. 268 с.
46. Словотвір як навчальна дисципліна. Афіксальні способи словотворення *Ужгородський національний університет* [Електронний ресурс]. URL <https://studfile.net/preview/10105600/page:18/> (дата звернення 12.08.2022)
47. Собецька Н. В. Вживання фемінітивів як прояв гендерної культури. *Молодий вчений*. 2016. № 12. С. 375-378.
48. Собецька Н. В. Фемінітиви у процесі лінгвістичних трансформацій. *Вісник ТНЕУ*. Тернопіль. 2017. С.67-70.
49. Соколова Н. В. Вербалізація концептосфери “фемінізм” в американському жіночому дискурсі XIX-XX ст. : автореф. дис. на здобуття канд. філологічних наук дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.04. Одеса, 2007. 24 с.
50. Сукаленко Т.М. Метафоричне вираження концепту ЖІНКА в українській мові: Монографія. К., Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. 240 с.
51. Тараненко О. О. Принцип андроцентризму в системі мовних координат і сучасний гендерний рух. *Мовознавство*. 2005. № 1. С. 3-25

52. Телкова О. В., Есперова В.О. Структурно-семантичні та комунікативно прагматичні особливості. *«Молодий вчений»* № 11 (99) листопад, 2021 р. С. 239-243.

53. Тищенко К. Метатеорія мовознавства. К.: Основи, 2000. 350 с.

54. Федорова О.В. Гендерний та когнітивний аспекти дослідження англomовного газетного дискурсу. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 9: Сучасні тенденції розвитку мов. 2007. № 2. С. 147–150.

55. Чайковська О. Ю. Особливості сучасного медіатексту. Сучасні дослідження з іноземної філології. 2014. Вип. 12. С. 225-230.

56. Шевченко З.В. Словник гендерних термінів. Черкаси: видавець Чабаненко Ю., 2016. 336 с.

57. Шевченко Л., Сизонов Д. Теорія медіалінгвістики : підручник за ред. Л.І. Шевченко. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2021. 214 с.

58. Шпортько О. Маніпулятивний характер впливу телебачення на особистість. *Наукові записки [Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України]*. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса, 2008. Вип. 38. С. 286–297.

59. Яблонська І.В. Розуміння художнього тексту в рамках лінгвостилістики. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства: Збірник праць та доповідей Всеукраїнської наукової конференції*. 12- 13 травня 2005 р. Хмельницький, ХНУ: 2005. 320 с.

60. Яременко Н. Р. Гендерні особливості передачі колірної емотивності в прозі Томаса Гарді, Житомир 2014. 26 с.

61. Académie française. La féminisation des noms de métiers et de fonctions. Rapport adopté le 28 février 2019. [Електроний ресурс] URL: http://www.academiefrancaise.fr/sites/academiefrancaise.fr/files/rapport_feminisation_noms_de_metier_et_de_fonction.pdf (дата звернення: 25.07.2022).

62. Adrian A. An Introduction to the Principles of Transformational Syntax/ R. A. Demer, Ann K. Farmer, Robert M. Harnish . N. Y., MIT Press, 2001, с. 23

63. Aleksandrova, E. S. 2016. Gender-marked implementation of speech strategies and tactics in informative dialogues. In: Philological Sciences. Issues of theory and practice: Gramota, vol. 1, n. 6, pp. 67 -70. ISSN 1997-2911
64. Bakhtine M., Esthétique de la création verbale, Paris, Gallimard. 1984.
65. Bergeron, M.-A. (). Féminiser la langue pour faire apparaître les femmes [Feminize the Language to Make Women Appear]. Relations. 2014. No. 775, pp. 38–39.
66. Buryak N.Y. Language and personality in the context of information and communication culture. *Theory and practice of social development*. 2011. №5. P. 119-122.
67. Butler R. Gender trouble: Feminism and the subversion of identity. NewYork: Routledge. 1990
68. Cameron D. Feminism and linguistic theory. London: Macmillan. 1985.
69. Dijk T. A. van. Ideology : A Multidisciplinary Approach. London, 1998. 147.
70. Discours de Réception. Académie Française, 20 Mars 1919. Réponse de M. Henri de Régnier Paperback – Jan. 1 2019
71. Ehrlich, S. & King, R. Gender-based language reform and social construction of meaning. In: Cameron, D. (Ed.), The feminist critique of language: A reader. (2. ed.). London: Routledge. 1998. pp. 164-182
72. Erlich, Susan and Ruth King “Gender-Based Language Reform and the Social Construction of Meaning”, in Cameron 1998: 164-179.
73. Fairclough N. Discourse and social change. Cambridge, UK: Polity Press. 1992. 135 pp
74. Fairclough N. Language and power. London, England: Longman. 1989. 259 pp
75. Fairclough N., Wodak R. Critical discourse analysis. In van Dijk T. (Ed.), Discourse as social interaction. London, England: SAGE. 1997. pp. 258-84
76. Fairclough, N. Analysing discourse, Textual analysis for social research. London: Routledge 2003. 279 pp.

77. Farley, Lin, 1978, *The Sexual Shakedown: the Sexual Harassment of Women on the Job*, New York: McGraw-Hill
78. Fowler, R. *Language in the news*. London: Routledge 1991. 254 pp.
79. *Guidelines on Gender-Neutral Language* / directed by Breda Pavlic. Paris: UNESCO, 1999. 58 p.
80. Heywood, Leslie L., ed. *The Women's Movement Today: An Encyclopedia of Third-Wave Feminism*. Westport, CT: Greenwood Press, 2006. 134 pp.
81. Kress G. *Multimodality: A social semiotic approach to contemporary communication*. Abingdon: Routledge. 2010. Pp.405.
82. Labow W. The intersection of sex and social class in the cause of linguistic change // *The Sociolinguistics Reader*. Volume 2. Gender and Discourse. Ed. by J. Cheshire, P. Trudgill.- London, 1998.P. 7-52.
83. Machin D., Thornborrow J. Branding and discourse: The case of cosmopolitan. *Discourse & Society*, 14. 2003. 453-471 pp.
84. Merkel, E., Maass, A., & Frommelt, L. (2012). Shielding women against status loss: The masculine form and its alternatives in the Italian language. *Journal of Language and Social Psychology*, 31, 311-320.
85. Novokreschhennykh E. V. Neutralization of gender in modern English. Multiplicity of interpretations: Verification of Humanitarian Knowledge. of intergroup communication. New York, NY: Routledge. 2018.pp. 197-210
86. Palomares N. A. Gender and intergroup communication. In H. Giles (Ed.), *The handbook*. 2012.
87. Pleško M. La féminisation linguistique en milieu francophone. *Romanica Olomucensia*. 2012. № 24.2. Pp. 151-158.
88. Qu'est-ce que l'écriture inclusive et pourquoi pose-t-elle problème? [Електроний ресурс] URL <https://www.sudouest.fr/culture/litterature/qu-est-ce-que-l-ecriture-inclusive-et-pourquoi-pose-t-elle-probleme-2514960.php> (дата звернення 13.06.2022).

89. Rastier F., « Tropes et sémantiques linguistique », *Langages*, 1994. 101 pp.
90. Richardson J. *Analysing newspapers, An approach from critical discourse analysis* New York: Palgrave Macmillan. 2007. 268 pp
91. Sebryuk A. N. (2017) On the consideration of androcentrism and gender asymmetry in teaching modern English. *Bulletin of PNRPU. Problems of Linguistics and Pedagogy*, vol. No. 1, pp. 77-83pp.
92. Shishkina M.A. *Public relations in the system of social management*. SPb., 1999.
93. Stubbs M. *Discourse Analysis: The Sociolinguistic Analysis of Natural Language*. Oxford Blackwell, 1983. 272 p.
94. Tretyakov V.T. *How to Become Famous on Television*. – M., 2016
95. Van Compernelle R. A. (2007). “Une pompière ! C’est affreux !” Étude lexicale de la féminisation des noms de métiers et grades en France [“Une pompière! It's awful!” Lexical Study of Feminization of Job Titles and Grades in France]. *Langage & Société*. No. 120, pp. 1-23.
96. Vershinin M.S. *Political Communication in the Information Society*. – SPb, 2001.
97. Wilchins, R 2006, *Gender Theory - Eine Einführung*, trans. J Roth, 1st edn., Querverlag GmbH, Berlin.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ЕМІРИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

98. «Liberation»: «La patience enseignée aux femmes n’est qu’une forme de soumission» [Електроний ресурс] URL https://www.liberation.fr/debats/2021/01/28/djaili-amadou-amal-la-patience-enseinee-aux-femmes-n-est-qu-une-forme-de-soumission_1818698/ (дата звернення 09.10.2022).

99. Financial Times: «Life, art, death – and Kylie» [Електроний ресурс] URL <https://www.ft.com/content/c2296140-088b-11e2-b37e-00144feabdc0> (дата звернення 09.10.2022).

100. Financial Times: «Sir Michael Wilshaw, uncut» [Електроний ресурс] URL <https://www.ft.com/content/33419561-6bd7-3ab8-b714-e3cdbffe961c> (дата звернення 27.10.2022).

101. Financial Times: «Titanic horn sounds mournful note as survivors' descendants remember tragedy» [Електроний ресурс] URL <https://www.thetimes.co.uk/article/titanic-horn-sounds-mournful-note-as-survivors-descendants-remember-tragedy-vn5v5qm75k2> (дата звернення 20.10.2022).

102. Financial Times: «Universal's boss Donna Langley on the streaming wars and making movies in the pandemic» [Електроний ресурс] URL <https://www.ft.com/content/7001dd58-eb4c-489f-a473-8d05cd76691f> (дата звернення 09.10.2022).

103. Financial Times: «When women give voice to women» [Електроний ресурс] URL <https://www.ft.com/content/75ce49e3-c693-44d1-8b97-a32ec21b669f> (дата звернення 09.10.2022).

104. Financial Times: «Wildefire, Hampstead Theatre, London – review» [Електроний ресурс] URL <https://www.ft.com/content/5c808064-6bf6-11e4-b939-00144feabdc0> (дата звернення 09.10.2022).

105. Le Figaro «Ces écrivains et poètes qui ont rendu hommage à leur mère» [Електроний ресурс] URL <https://www.lefigaro.fr/langue-francaise/quiz-francais/ces-ecrivains-et-poetes-qui-ont-rendu-hommage-a-leur-mere-20210530> (дата звернення 09.10.2022).

106. Le Figaro: «107 auteurs couronnés contre 13 autrices : le prix Goncourt est-il misogyne?» [Електроний ресурс] URL <https://www.lefigaro.fr/livres/le-prix-goncourt-est-il-misogyne-20221025> (дата звернення 29.10.2022).

107. Le Figaro: «Ces femmes de lettres qui refusent d'être des «autrices» ou des «auteures»» [Електроний ресурс] URL <https://www.lefigaro.fr/langue->

[francaise/actu-des-mots/ces-femmes-de-lettres-qui-refusent-d-etre-des-autrices-ou-des-auteurs-20220925](#) (дата звернення 29.10.2022).

108. Le Figaro: «Covid-19: les camps scouts croulent sous les normes sanitaires» [Електроний ресурс] URL <https://www.lefigaro.fr/actualite-france/covid-19-les-camps-scouts-croulent-sous-les-normes-sanitaires-20210719> (дата звернення 05.10.2022).

109. Le Figaro: «Journée mondiale du scoutisme: un mouvement en quête de chefs et de cheftaines» [Електроний ресурс] URL <https://www.lefigaro.fr/actualite-france/le-scoutisme-francais-en-quete-de-chefs-et-de-cheftaines-20190731> (дата звернення 05.10.2022).

110. Le Figaro: «L'écologiste Annalena Baerbock première cheffe de la diplomatie allemande» [Електроний ресурс] URL <https://www.lefigaro.fr/gastronomie/eugenie-beziat-nouvelle-cheffe-des-cuisines-du-ritz-paris-20211229> (дата звернення 05.10.2022).

111. Le Monde: «En Bourgogne, la cheffe Majorie Taylor fait Beaune chère» [Електроний ресурс] URL https://www.lemonde.fr/le-monde-passe-a-table/article/2021/12/11/en-bourgogne-la-cheffe-majorie-taylor-fait-beaune-chere_6105707_6082232.html (дата звернення 05.10.2022).

112. Le Monde: «L'autrice afroféministe bell hooks est morte, à l'âge de 69 ans» [Електроний ресурс] URL https://www.lemonde.fr/disparitions/article/2021/12/15/l-autrice-et-critique-afrofeministe-bell-hooks-est-morte_6106209_3382.html (дата звернення 09.10.2022).

113. Le Monde: «La mort de la féministe bell hooks, autrice et théoricienne afro-américaine» [Електроний ресурс] URL https://www.lemonde.fr/disparitions/article/2021/12/17/la-mort-de-la-feministe-bell-hooks-autrice-et-theoricienne-afro-americaaine_6106517_3382.html (дата звернення 09.10.2022).

114. Le Monde: «La romancière Anne Rice, autrice des « Chroniques des vampires », est morte» [Електроний ресурс] URL

https://www.lemonde.fr/disparitions/article/2021/12/12/la-romanciere-anne-rice-autrice-des-chroniques-des-vampires-est-morte_6105749_3382.html (дата звернення 09.10.2022).

115. Le Monde: «Louise Labé, poétesse célébrée de la Renaissance française, entre dans « La Pléiade » non sans polémique» [Електроний ресурс] URL https://www.lemonde.fr/livres/article/2021/12/22/louise-labe-poete-celebree-de-la-rennaissance-francaise-entre-dans-la-pleiade-non-sans-polemique_6107048_3260.html (дата звернення 09.10.2022).

116. Le Monde: «Universités : le Conseil d'analyse économique appelle à un investissement plus juste et efficace» [Електроний ресурс] URL https://www.lemonde.fr/societe/article/2021/12/02/universites-le-conseil-d-analyse-economique-appelle-a-un-investissement-plus-juste-et-efficace_6104421_3224.html (дата звернення 09.10.2022).

117. Le Monde: Qui est Iris Ferreira, première rabbine ordonnée en France ? [Електроний ресурс] URL https://www.lemonde.fr/le-monde-des-religions/article/2021/11/14/qui-est-iris-ferreira-premiere-rabbine-ordonnee-en-france_6102006_6038514.html (дата звернення 09.10.2022).

118. Libération : « Le porno influence le reste du cinéma » [Електроний ресурс] URL https://www.liberation.fr/sexe/2012/11/05/le-porno-influence-le-reste-du-cinema_858268/ дата звернення 07.10.2022).

119. Libération: «Droit d'auteur : un déblocage de bon sens» [Електроний ресурс] URL https://www.liberation.fr/culture/2012/06/11/droit-d-auteur-un-deblocage-de-bon-sens_825565/ (дата звернення 09.10.2022).

120. Libération: «Et l'auteur de la pire scène érotique de l'année est» [Електроний ресурс] URL https://www.liberation.fr/sexe/2012/12/05/et-le-vainqueur-de-la-pire-scene-erotique-de-l-annee-est_865300/ (дата звернення 09.10.2022).

121. Libération: «Hadopi: Hollande veut rassurer les auteurs» [Електроний ресурс] URL https://www.liberation.fr/france/2012/02/17/hadopi-hollande-veut-rassurer-les-auteurs_796903/ (дата звернення 09.10.2022).

122. Liberation: «J.K. Rowling passe à l'âge adulte» [Електроний ресурс] URL https://www.liberation.fr/livres/2012/09/28/jkrowling-passe-a-l-age-adulte_849484/ (дата звернення 09.10.2022).

123. Liberation: «L'auxerrois, un coup de fouet dans le palais» [Електроний ресурс] URL https://www.liberation.fr/vous/2012/02/24/l-auxerrois-un-coup-de-fouet-dans-le-palais_798301/ (дата звернення 05.10.2022).

124. Liberation: «La littérature, un pouvoir symbolique» [Електроний ресурс] URL https://www.liberation.fr/societe/2012/03/30/la-litterature-un-pouvoir-symbolique_806839/ (дата звернення 09.10.2022).

125. Liberation: «Loukachenko menace de couper le gaz à l'Europe, un coup de bluff pour la cheffe de l'opposition bélarusse» [Електроний ресурс] URL https://www.liberation.fr/international/europe/loukachenko-menace-de-couper-le-gaz-a-leurope-un-coup-de-bluff-pour-la-cheffe-de-lopposition-belarusse-20211111_76ZETQH2VVATJNJSWLENC43OV4/ (дата звернення 05.10.2022).

126. Liberation: «Nul n'a le monopole de la parole des femmes !» [Електроний ресурс] URL https://www.liberation.fr/societe/2012/03/20/nul-n-a-le-monopole-de-la-parole-des-femmes_804224/ (дата звернення 05.10.2022).

127. Liberation: «Willa Cather, pont de non-retour» газети» [Електроний ресурс] URL https://www.liberation.fr/livres/2012/11/14/willa-cather-pont-de-non-retour_860458/ (дата звернення 09.10.2022).

128. Slate : «Bayon (2/3)» [Електроний ресурс] URL <https://www.slate.fr/audio/bookmakers/48-bayon-2> (дата звернення 07.10.2022).

129. Slate : «Bayon 3/3» [Електроний ресурс] URL <https://www.slate.fr/audio/bookmakers/49-bayon-3> (дата звернення 08.10.2022).

130. Slate: у статті «Dans le Michelin 2021, les grandes cheffes de la gastronomie française» [Електроний ресурс] URL <https://www.slate.fr/story/199947/michelin-2021-selection-restaurants-etoiles-tables-cuisine-cheffes-gastronomie> (дата звернення 05.10.2022).

131. Slate: ««Lupin» de Netflix perpétue la critique sociale chère à Maurice Leblanc» [Електроний ресурс] URL <https://www.slate.fr/story/199623/lupin->

[netflix-omar-sy-critique-sociale-maurice-leblanc-racisme-discriminations-personnage-noir](#) (дата звернення 03.10.2022).

132. Slate: «Ados, adultes, les nouvelles incompréhensions» [Електроний ресурс] URL <https://www.slate.fr/story/54001/ados-adultes-nouvelles-incomprehensions> (дата звернення 05.10.2022).

133. Slate: «Algérie - Une femme escroc devenue reine de l'arnaque» [Електроний ресурс] URL <http://www.slateafrique.com/80589/algerie-une-femme-escroc-gang-arnaque-210-personnes> (дата звернення 05.10.2022).

134. Slate: «En Alsace, la droite dans la tenaille de la gauche et du FN» [Електроний ресурс] URL <https://www.slate.fr/story/57751/legislatives-alsace-droite-ump-ps-fn> (дата звернення 09.10.2022).

135. Slate: «La rencontre» [Електроний ресурс] URL <https://www.slate.fr/audio/brussels-podcast-festival/la-rencontre> (дата звернення 09.10.2022).

136. Slate: «Sophie Divry (3/3)» [Електроний ресурс] URL <https://www.slate.fr/audio/bookmakers/43-sophie-divry-3> (дата звернення 07.10.2022).

137. The Sunday Times «How many calories, waiter?!» [Електроний ресурс] URL <https://www.thetimes.co.uk/article/how-many-calories-waiter-2vfd7hv6596> (дата звернення 13.10.2022).

138. The Times «Japanese Panel Spreads Blame for Fukushima Disaster» [Електроний ресурс] URL https://www.voanews.com/a/panel_criticizes_japanese_government_regulators_and_owner_for_fukushima_disaster/1443487.html (дата звернення 08.10.2022).

139. The Times: «Caretaker's clean up job is worthy of promotion to headmaster», 2012 [Електроний ресурс] URL <https://www.thetimes.co.uk/article/caretakers-clean-up-job-is-worthy-of-promotion-to-headmaster-xppll002fcd> (дата звернення 15.10.2022).

140. The Times: «Covid in Scotland: Soldiers and firefighters to join ambulance crews» [Електроний ресурс] URL

<https://www.thetimes.co.uk/article/covid-in-scotland-soldiers-and-firefighters-to-join-ambulance-crews-dtx5gmxnr> (дата звернення 11.10.2022).

141. The Times: «Doctors join waiters in turning down Covid jabs» [Електроний ресурс] URL <https://www.thetimes.co.uk/article/doctors-join-waiters-in-turning-down-covid-jabs-rf79t7ktf> (дата звернення 01.10.2022).

142. The Times: «The next hurdle for unions in the US» Електроний ресурс] URL <https://www.ft.com/content/4218e710-71f8-4418-8517-8c57672352fa> (дата звернення 12.10.2022).

143. The Times: «The West End's singing waiters cheered me, but where's my hot dog» [Електроний ресурс] URL <https://www.thetimes.co.uk/article/the-west-ends-singing-waiters-cheered-me-but-where-s-my-hot-dog-r268hxbhw> (дата звернення 12.10.2022).

144. The Washington Post «Postal regulatory chairman's \$70,000 in travel comes under scrutiny» [Електроний ресурс] URL https://www.washingtonpost.com/politics/postal-regulatory-chairmans-70000-in-travel-comes-under-scrutiny/2012/02/02/gIQAbHIPsQ_story.html (дата звернення 14.10.2022).

145. VOA «Legal Controversies Continue to Hamper Pakistan» [Електроний ресурс] URL <https://www.voanews.com/a/pakistan-government-remains-mired-in-legal-controversy/1483766.html> (дата звернення 10.10.2022).

146. VOA : Gas Explosion in Sicily Leaves at Least 3 Dead, 6 Missing [Електроний ресурс] URL <https://www.voanews.com/a/gas-Vexplosion-in-sicily-leaves-at-least-3-dead-6-missing/6351078.html> (дата звернення 07.10.2022).

147. VOA: «A Cappella Group Delights Audiences for Decades» [Електроний ресурс] URL <https://www.voanews.com/a/a-capella-group-delights-dc-suburbs/1455252.html> (дата звернення 27.10.2022).

148. VOA: «Burundi Receives Negative Business Climate Reviews» [Електроний ресурс] URL <https://www.voanews.com/a/world-bank-report-rates->

[burundi-as-one-of-the-worst-business-environments-146955965/179303.html](https://www.voanews.com/a/burundi-as-one-of-the-worst-business-environments-146955965/179303.html)

(дата звернення 17.10.2022).

149. VOA: «Fauci: Existing Coronavirus Vaccines Provide 'Some' Protection Against Omicron Variant» [Електроний ресурс] URL <https://www.voanews.com/a/fauci-existing-coronavirus-vaccines-provide-some-protection-against-omicron-variant-/6334091.html> (дата звернення 07.10.2022).

150. VOA: «Finding Work Experience in the US: What I Learned (and What I Wish I'd Known)» [Електроний ресурс] URL <https://www.voanews.com/a/finding-work-experience-in-the-us-what-i-learned/4008737.html> (дата звернення 20.10.2022).

151. VOA: «Indonesian Trans Women Leave Streets to Operate Laundry» [Електроний ресурс] URL <https://www.voanews.com/a/indonesian-trans-women-leave-streets-to-operate-laundry/6317123.html> (дата звернення 09.10.2022).

152. VOA: «Italian Cruise Ship Rescue Operations Restarted» [Електроний ресурс] URL <https://www.voanews.com/a/third-survivor-located-on-sunk-italian-ship-137372823/150688.html> (дата звернення 17.10.2022).

153. VOA: «Millions in Education Money Stolen in Kenya» 2012 [Електроний ресурс] URL <https://www.voanews.com/a/millions-of-dollars-of-education-money-stolen-in-kenya-140168523/160139.html> (дата звернення 15.10.2022).

154. VOA: «Oh Waitperson, Could You Bring Me Some More Bread?» [Електроний ресурс] URL <https://www.voanews.com/a/a-13-2007-09-10-voa59/404459.html> (дата звернення 07.10.2022).

155. VOA: «Social Media Was Major Witness in Chauvin Trial» [Електроний ресурс] URL https://www.voanews.com/a/student-union_social-media-was-major-witness-chauvin-trial/6204895.html (дата звернення 07.10.2022).

156. VOA: «South Sudan President Plans to Shrink Government» [Електроний ресурс] URL <https://www.voanews.com/a/support-grows-for-downsizing-south-sudan-government/1416482.html> (дата звернення 10.10.2022).

157. VOA: «Teachers' pay and pupils' attainment» [Електроний ресурс]
URL <https://www.thetimes.co.uk/article/teachers-pay-and-pupils-attainment-2bjh8825c7n> (дата звернення 27.10.2022).

158. VOA: «The provincial chairman of the Democratic Nursing Organization of South Africa, Elenor Roberts, said medical staff members were under immense pressure.» [Електроний ресурс] URL <https://www.voanews.com/a/covid-19-pandemic-south-africas-cape-town-copes-tens-thousands-active-covid-cases/6209176.html>. (дата звернення 12.10.2022).

159. VOA: «US Record Heat Wave to Continue This Week» [Електроний ресурс] URL <https://www.voanews.com/a/heat-wave-united-states-east/1352901.html> (дата звернення 27.10.2022).

ДОДАТОК 1

Перелік англійських фемінітивів

1.	Англійською	Українською
2.	poetess	поетеса
3.	actress	актриса
4.	waitress	офіціантка
5.	hostess	хостес
6.	stewardess	стюардеса
7.	heroine	героїня
8.	astronette	жінка-астронавт
9.	saleswoman	продавчиня
10.	landlady	домовласниця
11.	Songstress	співачка
12.	seamstress	швачка
13.	ballerina	балерина
14.	progenitrix	прародителька
15.	administratrix	адміністраторка
16.	cosmonette	космонавтка
17.	debutante	дебютантка
18.	firewoman	пожежниця
19.	chairman	голова
20.	Mailwoman	поштарка
21.	policewoman	поліцейська
22.	superwoman	супержінка
23.	Crewwoman	член екіпажу
24.	barmaid	буфетниця
25.	Weatherwoman	синоптичка
26.	mistress	господиня
27.	duchess	герцогиня
28.	authoress	авторка
29.	countess	графиня
30.	heiress	спадкоємиця
31.	suffragette,	суфражистка
32.	usherette	білетерка
33.	spokeswoman,	прес-секретарша
34.	councilwoman,	радниця
35.	congresswoman,	конгресвумен
36.	washerwoman,	прачка
37.	godmother,	хрещена мати
38.	granddaughter,	внучка
39.	grandmother,	бабуся
40.	Stuntwoman	каскадерка
41.	woman writer	жінка письменник

42.	woman doctor	жінка лікар
43.	woman barrister	жінка адвокат
44.	Camerawoman	Операторка
45.	woman in power	жінка при владі
46.	spinster	стара діва
47.	female officer	жінка офіцер
48.	boss woman	жінка бос
49.	Queen	Королева
50.	Lady	Леді
51.	Aunt	тітка
52.	Wife	Дружина
53.	Girl	дівчина
54.	Sister	сестра
55.	Daughter	дочка
56.	Mother	мати
57.	Girlfriend	подруга
58.	Headmistress	Директорка школи
59.	businesswoman	бізнесвумен
60.	Fisherwoman	Рибалка
61.	manageress	менеджерка
62.	female friend	друг жіночої статі; або подруга
63.	governess	гувернантка
64.	matron	матрона
65.	madam	мадам

Перелік фемінітивів французької мови

1.	Французька	Українська
2.	une cheffesse	начальниця
3.	une doctoresse	лікарка
4.	une poétesse	поетеса
5.	une auteure	акторка
6.	une autoresse	акторка
7.	une autrice	акторка
8.	une professeure	професорка
9.	une pompière	пожежниця
10.	une mairesse	мер
11.	une maire	мер
12.	une architecte	архітекторка
13.	une héroïne	героїня
14.	une végétarienne	вегетаріанка
15.	une musicienne	музикантка
16.	une astronaute	космонавтка
17.	une capitaine	капітан
18.	une commissaire	комісарка
19.	une diplomate	дипломатка
20.	la garde	охоронниця
21.	une garde-malade	медсестра
22.	une gendarme	поліцейська
23.	une géologue	геологиня
24.	une interne	інтерн
25.	une interprète	перекладачка
26.	une juge	суддя
27.	une ministre	міністерка
28.	une paysagiste	дизайнерка
29.	une peintre	художниця
30.	une psychiatre	психіатриня
31.	une vétérinaire	ветеренарка
32.	une hôtesse	господиня
33.	une maitresse	господиня
34.	une maitresse d'école	вчителька
35.	une attachée	співробітниця
36.	une avouée	адвокатесса
37.	une chargée	відповідальна
38.	une députée	депутатка
39.	une apprentie	учениця
40.	une adjointe	помічниця
41.	une agente	агент
42.	une artisane	майстриня

43.	une avocate	адвокат
44.	une cheminote	залізничниця
45.	une commise	службовиця
46.	une consule	консул
47.	une consultante	консультантка
48.	une écrivaine	письменниця
49.	une intendante	стюардеса
50.	une laborantine	лаборантка
51.	une magistrate	магістратка
52.	une présidente	президентка
53.	une substitue	замісниця
54.	une chirurgienne	хірургиня
55.	une doyenne	деканша
56.	une électricienne	електрик
57.	une industrielle	промисловиця
58.	une informaticienne	інформатик
59.	une vigneronne	виноробка
60.	une créative	творчиня
61.	une sportive	спортсменка
62.	une juniore	юніор
63.	une majore	майор
64.	une séniore	старший
65.	une annonceuse	рекламодавця
66.	une chercheuse	дослідниця
67.	une démarcheuse	агітаторка
68.	une entraineuse	тренерка
69.	une retoucheuse	ретушерка
70.	une avionneuse	авіабудівниця
71.	une camionneuse	далекобійниця
72.	une chroniqueuse	оглядачка
73.	une pisteuse	слідець
74.	une basketteuse	баскетболістка
75.	une footballeuse	футболістка
76.	une défenderesse	відповідачка
77.	une demanderessse	позивачка
78.	une enderesse	продавчиня
79.	une agricultrice	фермерка
80.	une animatrice	аніматорка
81.	une auditrice	слухачка
82.	une compositrice	композиторка
83.	une conductrice	водійка
84.	une correctrice	коректорка
85.	une curatrice	кураторка

86.	une dégustatrice	дегустаторка
87.	une détectrice	директорка
88.	une éditrice	редакторка
89.	une formatrice	тренерка
90.	une inspectrice	інспекторка
91.	une conseillère	радниця
92.	une institutrice	вчителька
93.	une perceptrice	колекціонерка
94.	une programmatrice	програмістка
95.	une promotrice	промоутерка
96.	une rectrice	ректорка
97.	une rédactrice	копірайтерка
98.	une sénatrice	сенаторка
99.	une tutrice	репетиторка
100.	une avocate générale	генеральна адвокатеса
101.	une princesse	принцеса
102.	une duchesse	герцогиня
103.	une chevalière	лицарка
104.	une officière	офіцерка
105.	une commandeur	команувачка
106.	une ajusteuse-outilleuse	слюсарка
107.	une chef adjointe	заступниця начальника
108.	une contrôlease-vérificatrice	контролерка-перевірляниця
109.	une déléguée territoriale	територіальна делегатка
110.	une directrice financière	фінансова директорка
111.	une haute fonctionnaire	старша чиновниця
112.	une première ministre	прем'єр-міністерка
113.	une présidente-directrice-générale	головна виконавча директорка
114.	une receveuse principale	головна приймачка
115.	une trésorière-payeuse	платниця
116.	une clown	клоун
117.	une gourou	гуру
118.	une imprésario	імпресаріо
119.	une jockey	жокей
120.	une judoka	дзюдоїстка
121.	une fille bouchère	донька м'ясника
122.	une femme d'entretien	хатня робітниця
123.	une femme ingénieur	жінка інженер
124.	une femme médecin	жінка-лікар
125.	une femme marin	жінка-моряк
126.	une femme	жінка

127.	une fille	донька
128.	une reine	королева
129.	une dame	дама
130.	une tante	тітка
131.	une sœur	сестра
132.	une mère	мати
133.	une experte	експерт
134.	une principale	директорка
135.	une maçonne	муляр
136.	une mécanicienne	механікиня
137.	une jardinière	садівниця
138.	une acheteuse	купівельниця
139.	une rapporteuse	репортерка
140.	une toiletteuse	перукарка
141.	une créatrice	творець
142.	une réalisatrice	режисерка
143.	une chèfe	шеф
144.	une chève	шеф
145.	une cheftaine	шеф
146.	une cheffesse	шеф
147.	une ambassadrice	імператриця
148.	une impératrice	пані посол
149.	une alderwoman	намісниця
150.	une inventeure	винахідниця
151.	une chirurgienne	хирургиня
152.	une commandante	командувачка
153.	une venderesse	продавчиня
154.	une mairesse	міська голова
155.	une chanteresse	співачка
156.	une devineresse	богиня
157.	une caporale	капрал
158.	une sergente	сержантка
159.	une adjudante	ад'ютантка
160.	une lieutenant	лейтенант
161.	une lieutenant-colonelle	полковниця
162.	une commandante	командирка
163.	une colonelle	полковниця
164.	une générale	генералка
165.	une petite fille	внучка
166.	grand-mère	бабуся

ДОДАТОК 2

Назва підгрупи	В англійській мові	У французькій мові
Назви жінок за родовими та сімейними стосунками	14	8
Назви жінок за титулами	5	6
Назви жінок за родом діяльності	5	15
Назви жінок за професією	22	55
Назви жінок за функцією діяльності	0	14
Назви жінок за посадою	7	43
Назви жінок за нахилами та інтересами	1	5
Назви жінок за ситуативним станом	2	6
Назви жінок за військовим або ученим званням, науковим ступенем	1	10
Назви жінок за віковими ознаками	0	2
Назви жінок за особистісними характеристиками	0	1

Назви жінок за родовими та сімейними стосунками

	В англійській	Переклад	У французькій мові	Переклад
1	godmother	хрещена мати	une femme	жінка, дружина
2	granddaughter	внучка	une fille	донька
3	grandmother	бабуся	une tante	тітка
4	aunt	тітка	une sœur	сестра
5	wife	дружина	une mère	мати
6	girl	дівчина	une petite fille	внучка
7	sister	сестра	grand-mère	бабуся
8	daughter	дочка	une fille bouchère	донька м'ясника
9	mother	мати		
10	girlfriend	подруга, дівчина		

11	female friend	друг жіночої статі, подруга		
12	matron	матрона		
13	spinster	стара діва		
14	progenitrix	прародителька		

Назви жінок за титулами

	В англійській мові	Переклад	У французькій мові	Переклад
1	duchess	герцогиня	une princesse	принцеса
2	countess	графиня	une duchesse	герцогиня
3	queen	королева	une chevalière	лицарка
4	lady	леді	une reine	королева
5	madam	мадам	une dame	дама
6			une ambassadrice	імператриця

Назви жінок за професією

	В англійській мові	Переклад	У французькій мові	Переклад
1	manageress	менеджерка	une doctoresse	лікарка
2	mailwoman	поштарка	une auteure	акторка
3	weatherwoman	синоптичка	une auteresse	акторка
4	camerawoman	операторка	une autrice	акторка
5	stuntwoman	каскадерка	une pompière	пожежниця
6	governess	гувернантка	une architecte	архітекторка
7	actress	актриса	une musicienne	музикантка
8	waitress	офіціантка	une astronaute	космонавтка
9	hostess	хостес	une gendarme	поліцейська
10	stewardess	стюардеса	une géologue	геологиня

11	astronette	жінка-астронавт	une avionneuse	авіабудівник
12	saleswoman	продавчиня	une camionneuse	далекобійниця
13	seamstress	швачка	une intendante	стюардеса
14	cosmonette	космонавтка	une électricienne	електрик
15	firewoman	пожежниця	une maitresse d'école	вчителька
16	policewoman	поліцейська	une vétérinaire	ветеренарка
17	songstress	співачка	une paysagiste	дизайнерка
18	washerwoman	прачка	une garde	охоронниця
19	woman barrister	жінка адвокат	une interprète	перекладачка
20	woman doctor	жінка лікар	une magistrate	магістратка
21	usherette	білетерка	une garde-malade	медсестра
22	barmaid	буфетниця	une enderesse	продавчиня
23			une éditrice	редакторка
24			une institutrice	вчителька
25			une animatrice	аніматорка
26			une conductrice	водійка
27			une rédactrice	копірайтерка
28			une clown	клоунесса
29			une femme ingénieur	жінка інженер
30			une femme médecin	жінка-лікар
31			une rapporteuse	репортерка
32			une toiletteuse	перукарка
33			une jockey	жокей
34			une venderesse	продавчиня
35			une femme marin	жінка-моряк
36			une dégustatrice	дегустаторка
37			une chanteresse	співачка

38			une cheminote	залізничниця
39			une psychiatre	психіатриня
40			une avocate	адвокатесса
41			une chirurgienne	хірургиня
42			une informaticienne	інформатик
43			une vigneronne	виноробка
44			une retoucheuse	ретушерка
45			une tutrice	репетиторка
46			une ajusteuse-outilleuse	слюсарка
47			une jardinière	садівниця
48			une avouée	адвокатесса
49			une pisteuse	слідець
50			une correctrice	коректорка
51			une chirurgienne	хирургиня
52			une maçonne	муляр
53			une femme d'entretien	хатня робітниця
54			une programmatrice	програмістка

Назви жінок за функцією діяльності

	У французькій мові	Переклад
1	une apprentie	учениця
2	une imprésario	імпресаріо
3	une acheteuse	купівельниця
4	une trésorière-payeuse	платниця
5	une contrôlease-vérificatrice	контролерка-перевіряльниця
6	une auditrice	слухачка
7	une experte	експерт
8	une annonceuse	рекламодавеця

9	une chroniqueuse	оглядачка
10	une consultante	консультантка
11	une commise	службовиця
12	une gourou	гуру
13	une agente	агент
14	une adjointe	помічниця

Назви жінок за посадою

	В англійській мові	Переклад	У французькій мові	Переклад
1	headmistress	директорка	une cheffesse	начальниця
2	crewwoman	член екіпажу	une mairesse	мер
3	administratrix	адміністраторка	une maire	мер
4	chairwoman	голова	une capitaine	капітан
5	spokeswoman	прес-секретарша	une commissaire	комісарка
6	councilwoman	радниця	une diplomate	дипломатка
7	congresswoman	конгресвумен	une ministre	міністерка
8			une juge	суддя
9			une chargée	відповідальна
10			une députée	депутатка
11			une artisane	майстриня
12			une consule	консул
13			une présidente	президентка
14			une substitute	заступниця
15			une doyenne	деканша
16			une curatrice	кураторка
17			une détectrice	директорка
18			une inspectrice	інспекторка
19			une conseillère	радниця
20			une rectrices	ректорка

21			une sénatrice	сенаторка
22			une avocate générale	генеральна адвокatesa
23			une officière	офіцерка
24			une commandeure	команувачка
25			une chef adjointe	заступниця начальника
26			une déléguée territoriale	територіальна делегатка
27			une directrice financière	фінансова директорка
28			une haute fonctionnaire	старша чиновниця
29			une première ministre	прем'єр- міністерка
30			une présidente- directrice- générale	голова виконавча директорка
31			une receveuse principale	голова приймачка
32			une principale	директорка
33			une réalisatrice	режисерка
34			une chève	шеф
35			une chève	шеф
36			une cheftaine	шеф
37			une cheffesse	шеф
38			une impératrice	пані посол
39			une alderwoman	намісниця
40			une commandante	командувачка
41			une mairesse	міська голова
42			une commandante	командирка
43			une laborantine	лаборантка

Назви жінок за нахилами та інтересами

	В англійській мові	Переклад	У французькій мові	Переклад
1	suffragette	суфражистка	une végétarienne	вегетаріанка
2			une créative	творчиня
3			une sportive	спортсменка
4			une démarcheuse	агітаторка
5			une inventeure	винахідниця

Назви жінок за ситуативним станом

	В англійській мові	Переклад	У французькій мові	Переклад
1	landlady	домовласниця	une héroïne	героїня
2	businesswoman	бізнесвумен	une hôtesse	господиня
3	woman in power	жінка при владі	une demanderesse	позивачка
4	boss woman	жінка бос	une défenderesse	відповідачка
5	mistress	господиня	une attachée	співробітниця
6	heiress	спадкоємиця	une maitresse	господиня
7	superwoman	супержінка		
8	heroine	героїня		
9	debutante	дебютантка		

Назви жінок за військовим або ученим званням, науковим ступенем

	В англійській мові	Переклад	У французькій мові	Переклад
1	female officer	жінка офіцер	une majore	майор
2			une caporale	капрал
3			une sergente	сержантка

4			une adjudante	ад'ютантка
5			une lieutenant	лейтенант
6			une lieutenant-colonelle	полковниця
7			une colonelle	полковниця
8			une générale	генералка
9			une professeure	професорка
10			une interne	інтерн

Назви жінок за віковими ознаками

	В англійській мові	Переклад	У французькій мові	Переклад
1			une juniore	юніор
2			une sèniore	старша

Назви жінок за особистісними характеристиками

	В англійській мові	Переклад	У французькій мові	Переклад
1			une devineresse	богиня